

శ్రీ రస్తు.

శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః.

బృహదశ్వరాజనం వాదరూపంబును

శ్రీమద్రాఘవాశ్వామకవివరప్రణీతంబును

కలికల్మషనివారకంబునగు,

నలచరిత్రము-ద్విపద కావ్యము.

ఇది,

నత్యంశోపయుక్తంబగునటుల

పండితులచే బరిష్కరింపఁబడి

ర. 4

శ్రీచెన్నపురింబుననుండు

బి. వి. రంగయ్య శెట్టిగారి

స్వకీయ

శ్రీలక్ష్మీ నృసింహవిలాస ముద్రాక్షర శాలయందు

ముద్రింపించి ప్రచురింపఁబడియె.

19-5-11.

శ్రీ ర న్తు.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

ప్రథమభాగము.

క॥ శ్రీరమ్యధర్మనిత్య । ప్రారంభవిభాసిరాజ్య పరమేశ్వరఘో
రానిమదకుంభికుంభవి । దారణదారుణకృపాణదక్షిణహస్తా॥

శ్లో॥ శ్రీవాణీగిరిజాశ్చిరాయదధతోవత్సోముఖాంగేషు । యేలోకానాన్ధితి
మావహంత్యవి తాన్ప్రీపుంసయోగోద్భవాం । తేవేదత్రయమూ
తకాయస్త్రిపురుషా స్సంపూజితావస్సురై । రూపయాసుఃపురుషోత్త
మాంబుజభవశ్రీకంధరాశ్చేయసే॥

— రాజ్యంబులోడిన పాండవులయొద్దికి బృహదశ్వజ్ఞుడేతెంచుట. —

సలలితసౌరాంధ్రశబ్దసంగతుల! వలెనొప్పనలచక్రవర్తిచరిత్రవిరచింతు
నానేర్చువిధమెల్ల దెలియక! కర మొప్పుతక్కుధాక్రమమెట్టిదనిన! పరమపావ
నుడైనపాండువందనుడు! ధరయెల్లకల్లజూదంబుననోడి! కౌరవాగ్రజపాలు
గావించిదైత! ఘోరాటవులకుపొక్కుచు నేగియెచట! తనతమ్ములనుదానుతన
కూర్మినతియు! మునివేషము దాల్చిమోక్షంబుదక్కి! నిహరింపుచుండిరివిధివ
శంబునను! మహిమతోడనుభూతిపైనిన్దనలది! అరుదైనద్రాక్షహారముల్
వేసి! యరపుకెంజెడలెల్లయొగిచుట్టుగట్టి! పరగకృష్ణాజినాబరముధరించి! కర
ముజెన్నొన్దగాకమండలపు! దరిఁగించిజపమెన్నుదన్దచేనుంచి! పరువడివరయో
గపట్టెధరించి! ఘనతరంబుగపాదుకలువేడ్కమెట్టి! కరుణతోవేంచేయగాజూ
చిపాండు! తనయుండుతమ్ములుతానునువేగ! జనుదెంచిఎదురుగాసంయమి
శ్వరునిచరణాంబుజములకుచయ్యనమ్రైక్తియరుదుగానర్ఘ్యపాద్యాదినత్త
ర్మవితతులబూజించివినుతులుచేసి! యతిభక్తిగొనివచ్చియవళిసనమున!
నునిచిచేతులుమోడ్చియురుతరభక్తినియెనుమునితోడనారాజవిభుఁడు
రమయోగధ్యానపావనజ్ఞాన! దిరదయానిధిమీకుజ్జేమమేయనిన! వినిము
ద్రుదుధరావిభునకిట్లనియె! జననాథసీమంటిసత్యసంధున్దుగలుగుటజ్జేమంబుగ
లుగుగాక! యిలశ్రమంబులుమిన్నియేటికివచ్చి! ధరణీతలేశనీతరములునీవుపరి

కామమేయనిపరికించి యుడుగ। మనమునజింతించిమరిపాండునుతుడు। దనము
 దిడెచ్చియత్తపసికిట్లనియె। దేవదయాసాంద్ర దేవేంద్రవంద్య। యీవేశమా
 సౌఖ్యమేమనవినుము। కపటజూదంబునకౌరవేంద్రునకు। విపులసంపదలెల్ల
 విడువంగగలిగె। నదియాదిగాగయీఅరణ్యభూమి। ముదమెల్లదక్కియీము
 దితతోగూడితమ్ములు నేనునుతపసివేషంబు। నిమ్ములధరియించియిట్లుండగ
 లిగె। నాకటివేశకునన్నంబు లేక। నాకులుకాయలునరసిభక్షించి। దినమొక్క
 యేడుగాదీనతబొంది। యెసిసీయడవితోనిట్లుండగలిగె। పరతెంచియట్టదిక్ప
 తులునునయిన। ధరతోనసాధింపదగినసోదరులు। శూరత్వములుమానసు
 ఖములుడించి। ఘోరాటపులలోనగూర్చుండవలసె। ద్రుపదనందనయిట్టిగు
 ర్దశనొండె। విపులశోకంబునవేగింపగలిగె। చిత్రశయ్యలయందుచెరిగినిద్రిం
 చి। వ్రతశయ్యలయందుపవళించగలిగె। సంగీతవిద్యఘోషంబులాలించి। సిం
 గంబుకూతనుచెవియొగ్గగలిగె। నలువై నసింహాసనమునకూర్చుండికొలదిక
 క్కగరాలగూర్చుండగలిగె। నారామసీమలనలవర్తించి। యారణ్యసీమలనడ
 లంగగలిగె। హితవుగతనపురోహితులతోనుండి। మితిలేనిమృగములమెలగం
 గగలిగె। వెలలేనికర్పూరవీడెముల్జేసి। నలసియాకులువ్రేళ్లునమలంగగలి
 గె। జాతిగంధమువేసనవితోబూసి। భూతిగంధముమేనబూయంగలిగె। ని
 టువంటిసుఖములకిరువైతిమయ్య। కటకటాదయలేకకౌరవపాగజడు। యెరు
 గకనిటుచేసెనేమనవచ్చుపరమయోగీంద్రనాభాగ్యమిట్లుండుడెవుట్టిపోయి
 నవారుపుట్టినవారు। పుట్టబా య్యేవారుభూలోకమునను। దాయాదివారిచే
 ధరయెల్లనోడిపోయిమావలెపనభూమిలోనిట్లు పొందియీవెతలునుబొంది
 నవార। లెందైనగలరెమీరెగినయెడలిననపుడుమునిచంద్రుడారాజుజూచి
 ఘనకృపారసమొలుకంగనిట్లనియె। ఇదియేమిజననాథయింతగానీవుమదిలో
 నయిట్లాడవరచి తేసీతిపోపొంముమరియేమిబుద్ధులుమీరు। ప్రాపించిచింతిం
 పపనిలేదునుము। తొల్లిజేసినయట్టిదుష్టకర్మమును। నెల్లపొందకవిధియేల
 పోనిచ్చుకమలారిధరునకుకమలగర్భనకు। కమలేశునకుశతక్రతునకునైన
 కొన్నాళ్లుదుఃఖంబుకొన్నాళ్లుసుఖము। కొన్నాళ్లులేమియుకొన్నాళ్లుకలిమి
 నసుమతిననుముగావతికంపుచుండు। నసుమతీశ్వరయింతవగపేలనీకు। నదిగా
 కవిదుఃఖమందితిరిలను। ముదమొప్పుమానంటిమునుబుమీకడకు। చనుదెం
 చినిత్యమునకలశాస్త్రములు పనుపించెదనుమీకువేర్వేరనింక। తమ్ములుభా

సితోతరుణి బాసితివా! నమ్మకేగాసి వేషములు జెందితివా! కరిపురంబున నీవు క్ర
 మముతోనున్న! వరుసతోన చటికి పుత్తుము మేము! పుణ్య వేళలయందు పుణ్యతీ
 థముల! పుణ్యదై గుంకుచు పుణ్యముల్ జేసి! పితృ వేళలయందు పితృకాల
 ములను! నతిభక్తితో జేసియఘములు ద్రోచి! ఇటువంటినుఖములకిరువుగా
 నుండి కటకటానీవు శోకము జెందదగు నె! వసుధ నాపద బడ్డవారలలోన! పొసగ
 నేయాపద బొందితినిపుడు! జన నాధునీకింత సంతాప మేల! వినుము చెప్పెదనీకు వి
 శదంబుగాను! నవనిలోనల నాధుగ గుమహా రాజు! ప్రవిమల సత్య సంపన్నుడుగ
 నుడువినుతి కెక్కి న బాహువిక్ర మోన్న తుడు! వినయ భూషణుడతి విమలమా
 నసుడుగురుభక్తి నిరతుడుగుణ విశారదుడు! కరుణాపయోనిధిగాంభీర్యధను
 డు! ధరణిపోడశ మహాదానవి నోడి! యశుదై నసకల శాస్త్రాధికారోవిడుడు!
 చిరపుణ్యమతివీర సేనసుతుండు! ధరణివంశ జుండుకందర్ప సన్నిభుడు! నిరుపమ
 విజయుండునిప ధ్యేయండు! పరమపావనుడు శ్రీతిభక్తియుతుడు! సుర రాజ
 విభుడు భూసుర వర్ణానియు! డరిబలహారి మహానలుండగుచు! నలునిపట్టపురా
 ణీనలినాయక శ్రీ! అలివేణిదమయంతి యునియెడియింతి! పరమపతి వ్రతబహు
 గుణాభరణాకరిరాజగమన చక్ర నిచంద్రవదన! తనయునువంశ వర్ధనుడొక్క
 రుండు! మనుజేశ్వరునకుకొమాతె నెకతే! నిలయేడుదీవులనే! లెమరాజు! వ
 లనెప్పపుష్కరవనుధీశుతోడ! నవనీశనీపతే! నన్యాయజూద మవిరళంబుగనా
 డియటమోసపోయి! పురవరంబెడ బాసిభూముల బాసి! దొరలను బాసిఘన
 రథంబుల బాసి! గజముల బాసిధనముల బాసి! ప్రధానుల బాసివరపుత్రులను
 బాసి! వనితను బాసిపరమాపులను బాసి! భటకోటి బాసిసకలబంధుల బాసి స
 కలంబు బాసి! చకితాటవుల కేగిచానతోగూడి! కట్టపుట్టము లేక కాంతమై
 కొంగు! కట్టుకనడవిలోగ దుడుఃఖ ముండి! యాకలిచేచాలనల జడిబడుచు! నాకు
 లుకాయలునలములు భక్షించి! కలి రాజు పన్ని నఘనమైనమాయ! తెలియకిద్ద
 రురెండు తెరవులబట్టి! తరలాక్షి నెడ బాసిధరణీశుడెడల! ధరణీశునెడ బాసితర
 శాక్షి యడల! తమ్ముగొల్చిన వారితాము సేవించి! యమ్ములనుండిరియిలగొంత
 గాల! మరిగినపిదప శ్రీహరికృపజేరి! నుగురాజ్యసుఖము ననుండిరితొల్లి! య
 దనహస్తాంశ మైననుగలచే! యందువంశజునికు నెనసినకష్ట మనవుడత్యాశ్చ
 ర్యమందియా రాజు! ఘనభక్తియుని రాజగనుగొనిపలికె! పరముని నాథనా
 వలెనలాధిపుడు! ధరయెల్ల కల్లజూదంబుననోడి! యిటువంటినడవికి నె... గి

బోయె! తటుకునయిట్టిజాదంబులుమున్ను! గలిగియుండుటబూనెకౌరవాధి
పుడు! తలచిపల్కుదురదగదింకనలుని! చారిత్రమంతయుసాంగంబుగాను!
గారవంబునవినకడుపేడ్కపుట్టె! వినుపింపుమనభూవిభుజూచిమాని! తనమ
లోబృహదశ్వమహాషిః! యానందమునుబూదియందందమెచ్చి! ధ్యానిం
చి నలునిసత్కథచెప్పదొడగె.

శ్లో॥ కర్కటకస్య నాగస్య దమయంత్యా నలస్యచ ।

ఋతుపణాస్య రాజషేః కీతానం కలినాశనమ్ ॥

✽ బృహదశ్వమ పాండవులకు నలుచరిత్రము చెప్పట. ✽

నిరుపమగతినొప్పునిపధాపురంబు! యరయగనుతెకెక్కినట్టిపట్టణము! శ్రీక
రనవహేమచిత్రగేహములు! ప్రాకారగోపురప్రాసాదతతులు! కనకంపుఘట
లుఘనఘంటపములు! వినుతింపదగినట్టివిఫణిమార్గములు! కోటలుయట్ట
ళ్ళుకొలువుకూటములు! నాటకశాలలు! లినదీర్ఘిలు! కేళికావనములుకృత
శాచలములు! బాలానిలంబులు బహుపుష్పములును! మహానియ్యదేవతా
మంటపంబులును! బహుచిత్రగతులచేబరహమణ్యములు! శృంగారవనము
లుచెరుకుతోటలును! సంగీతనిలయమల్పరములుమరియు! రంగుమీరిన
యట్టిరజితశైలములు! చెంగావిలెక్కముల్పిత్రశాలలును! కొమరార
ముత్యాలగొడుగులుమణిము! కమనీయత్రసంగతకనాటములు! వారణ
శాలలువాజిశాలలును! మేరుశైలముకన్నమించుతేరులును! పచ్చతోరణ
ములుబహువిలాసములు! సచ్చగాగొప్పముత్యములముగ్గులును! విమలభూ
షణమునవిహరించువారులు! నమరభూజముతోడనమరినతరులు! వాతాశి
కిరవై నవనతటాకములు! చారురత్నంబులసౌధవాటికిలు! వేదశాస్త్రపురాణ
నిద్యలన్నిటికి! యాదియైనర్థించుట్టిభూసురులు! రాజులుబలపరాక్రములు
రాహుతులు భూజననుతులై నబుధులుకాంధవులు! ధనదునిపురినై న ధర
యెల్లచూర! కొనిదాచగలవై శ్యకోటిచెన్నొంద! హరిభక్తియుక్తులైనట్టి
శూద్రులును! సరసులుసత్కవీశ్వరులుపాఠకులు! కామకులుసువారకాంతా
నంబు! కామితాధికములెల్లగలుగునంగళ్లు! నానావినోదముల్పడుపునా
టకులు! మానితపతిభక్తియుక్తులైనసతులు! దురమునమించినమగలునుమిగు
మదగజంబులనిల్పుమల్లులుగలిగి! పురుషావాతుడేలినపురమొకోయనగ!

ధరణీదేవికిముఖదర్శనం బనగ | పురములకెల్లనుభూషణంబగుచు | నిరుపమ
గతి నెప్పునిషధాపురంబు | అప్పురాధీశ్వరుడమలమానసుడు | భూపాలచంద్రు
న్దుభుజబలోన్నతుడు | గర్వితపుగజకంఠరవుండు | సర్వజ్ఞుడత్యంతసాహసోన్న
తుడు | నాకేశ నుతకీర్తికానలచక్రవర్తి | యేకచక్రంబుగా నేలుచునుండె | వారక
నెలమూడువర్షముల్గురియు | జారులులేరనాచారులులేరు | విరసంబుతీరి
పెరిబువెతకినలేడు | వరుసతోకలహించువాకుచులేరు | అంగహీనులులేరరసి
చూడగను | అంగజుకై వడినమరియుండుదురు | నూరుమాడలకుమున్నగ
రూకవడ్డి | యేరుకిర్వడివాలాగెద్దులుదున్ను | పదిపాళ్ళకొకపాలుపాధికానే
ద్రునకు | కొదవతోమ్మిడిపాళ్ళుకొనుపంటకాపు | యెలయుచుపుట్టికి నొక్క
రూకపన్ను | గలిగివర్తించునాకాలంబునందు | నిలనవగ్రహదోషమెన్నఁడు
లేదు | పలుమారుదున్నకండునస్యములు | గోవులుపితుకకగురియుచునుండు |
నేవేశభరామిపా లేరులుగలినకూర్మిసస్యంబులగూడినహించు | ధర్మమునా
ల్లుపాదంబులనడుచు | హరిహరబ్రహ్మాదులద్భుతంబంద | ఇరువుగాయేబదియా
రుదేశముల | ధరణీశ్వరులచేతదగినకప్పములు | నిరవొందగై కొనినిలయేడుదీ
వు | లెరుకగాయకపురోహితులునాశ్రితులుపరమపావనులైన బ్రాహ్మణోత్త
ములు | మతిమంతులైనట్టిమంత్రపుంగవులు | నతిభక్తితోగొవ్వనావిష్టుచక్ర
మలయుచుపంపు సేయగనలా ధిపుడు | చిరలీలరాజ్యంబుజేయుచునుండె | నంత
టనాదేశమందొకయెద్దు | వింతగానడవిలోవిహరింపుచుండె | కనుగొనియొక్క
నిషధాపురంబునందలివ్యాఘ్రముయెద్దుపైశపధంబుబూనివచ్చుట
వ్యాఘ్రముయోర్వలేక | మనమునకోపంబుముల్లడిగొనగ | పలికెనోహా
యంతభయమునులేక | వెలయనాయకునితోవిహరించుటెట్లు | చెలరేగియే
నుగజించితి నేనియిలమృగసంఘంబులెల్లభీతిల్లు | నీబాహుబలమెంతనీవా
రలెంత | నాబాహుబలిమికినరులెంతవారాకలగినన్నింతగై కొనకీవు | వలరెడు
బలివై తెడుండులకేమి | ధారుణీనలునిసత్యంబునగాదె | యీరీతిగర్జించితిది
యెంతనాకు | నలరాజుసత్యమెన్నాళ్లువర్ధిల్లు | నిలనెట్టిరాజేంద్రులె - రోతొ
ల్లి | ఏలిబోయినవారలీనలుండెంత | గాలంబురాజ్యభోగమునవతికంచు | నేవి
ధంబుననైన నేనిన్ను బట్టివావిరివాగోళ్ల వడిదొక్కజించి | గొబ్బునకు - గొ
రికిరక్తంబు | నుబ్బుచుమరిగోలకున్న నేవులికి | పుట్టినవాడనీవుడమిలోపలను |
యనిముట్టువులిబల్కునంతరోపలను | ఘనవ - భేంద్రుడుగర్జించిపలికె |

యివ్యాఘ్రమునీకునుచితమాయిల్లు । న్యాయంబు యన్యాయవాక్యంబు ।
 పలికితినామదిభయమేమినాకు । ఇలలోయానలోర్వీశురాజ్యంబు । సేయంగ
 యిటువంటిసేతలనీకు । పాయకబలుకంగపంతమానాతో । నీయాననిటువంటి
 నీతులుదప్పి । పొయ్యేటివేళకీబుద్ధిపుట్టిం చె । సకిలిం చెనోవిది పాపంబుయనగ ।
 వ్రలికుల్కిపడనేలనుర్విలోవినుము । ఎలుకలుపిల్లులుయేనుగల్గరియు । వల
 నొప్పసింహములవై రంబులేక । ఇచ్చవచ్చినచోటనీవనంబునను । మచ్చరంబు
 లులేకమహినివర్తిం చు । ననవినివ్యాఘ్రంబునంతగర్వించి । జననాథుసాక్షిగా
 దిందునిన్ని పుడుఎన్నగానీసత్యమిప్పుడువచ్చినన్నేమిసేయునువనరంగననుచు
 ఆగ్రహంబునలేచియావలింపుచును । శీఘ్రంబువృషభంబుసిద్ధిం చెమనకు । అని
 తల్చిపైగాగనంతలోపలను । ఘనగిరులదరదిక్కరులెల్ల బెడర । సురలరుదంద
 రతోతతిగుంద । నరులుజితిల్లకిన్నరులుభీతిల్ల । దివిజులువెరగంది దివినుండి
 చూడ । భువియెల్లగదలనంబుధులెల్లగలగ । పెనుపర్వుతోడగంభీరంబుతోడ
 వినుదీధిబర తెంచివిస్మయంబుగను । సరగుననావిష్ణుచక్రంబులొల్లి । కరిగాచి
 నక్రంబుఖండించినట్లు । తక్కకవ్యాఘ్రంబుతలద్రుంచివైచి । గ్రక్కునకమ
 లాక్షుకడకునేతెంచె । నటుగాననారాజునతులసత్యమున । పటుగతిదోషముల్
 పలుకంగగనినతివేడ్క రాజహూయాశ్వమేధాది । క్రతువులుచేసియుకమలా
 సనాది । దేవతులెల్లకీర్తింపజోభిల్లి । ఈవిధంబునజగంబేలుచునుండె । నంతట
 కొన్నాళ్లకతిచిత్రముగను । సంతతకతినిజసంతకాలంబు । చనుదెంచిమందార
 జంబీరములను । పనసపిప్పలనింబపారిభద్రములుచందనపున్నాగసహకారము
 లను । కుందకురంటకకోవిదావములు । లుంగలవంగమాలూరవృక్షములు । సం
 గతిఖర్జూరచంపకంబులును । సురపొన్నలునుమంచుచూపాతములు । కురువక
 న్బులుగేదగులునశోకములు । పుల్లమామిళ్లుకర్పూరభూజములు । నల్లసియర
 టులునాతికేకములు । నారదపాటలీనాగతింత్రిణులు । గోరెంటలరటులుకుట
 కుటభూరువాము । లాదిగాగల్గినయా రామభూమి । పాదుగానప్పుడేర్పరుపంగ
 నాకు । రాలియొక్కటనతిరమ్యమైనుండి । యాలోనచిగురించెసంతలోగాచె
 పూచిఫలించెపుప్పొడిచల్లగాలివీచినేలను । వాలెవెంతభింతగను । పలుమారు
 పలుమారుపచ్చవిల్తుడు । అలరుపువ్వులతూపులందందనేయ । పవడంపు
 చాయజొప్పడునాసికమును । పవహేమమయమగునవ్వపక్షములు । విమలస
 రంబులువిమలనేత్రములు । నమంగధవళమయంబుగనుచు । ఎరుదుగాగను

గొనియవనీశ్వరుండు, సరసత జేయునసంతునిపూజ, కడు వేడ్కతో జూడగాన
 చెప్పనగ, నుడుతతదివినుండి మెల్ల కడపుడు, ననుమతిపై నుండవచ్చెనోయనగ,
 పొసగనంబరలక్ష్మీబూనుముత్యాల, హారంబుజారెనోయవనికిననగ, క్షీరాబ్ధి
 తరలగ చెన్నువహించి, యాకాశముననుండి హంసంబుపిండు, భూకాంతుముం
 దరబాదలుచువ్రాలె, వ్రాలినజూచిభూవరుడుహర్షాబ్ధి, దేలుచునపుడుము
 త్రికిట్టులనియె, నెందుడివచ్చెనోయారాజహంస, లందంబుజూచిననతివేడ్క
 బుట్టె, నొకహంసబట్టుకనూరకమనము, నకలంకగతినిముద్దాడుదమనుచు,

✽ నలమహారాజు రాజహంసంబును బట్టుకొనుట. ✽

నతివేడ్క లేచిచుయ్యచలకడకు, కుతలేశుడేగినగొట్టుననెగసి, యవ్వల
 వ్రాలిననపుడుపోనీక, నెవ్వధంబుననైన నేబట్టెదనుచు, కదసిమిక్కిలికుతుకం
 బుల్లసిల్ల, పొదలినమరిపొంచిపొంచిపోవంగ, కనిపెట్టులన్నియుకడుభీతినొం
 చనియొకమానిపైచయ్యనవ్రాలె, వానిసంగతిజూచినసుధీశ్వరుండు, వీని
 బట్టగనెద్దివెరలంకమనకు, తలగకతొలగకదసరెడువేర్పు, దొలగమానెక్కి
 తోలునీవు, పనుపడనేనట్టెపట్టెదననుచు, ననిననాసచివుండునాభుజమెక్కియ
 నురక్తి పట్టులనదలిపనివియునునమున బెడగుచుమహిమిదవాలె|| వ్రాలినక
 నుగొనివసుమతీశ్వరుండు | పాలించితనమగ్రతిపతిమోముజూచిదిరిగివచ్చిసీ
 వొక్కదిక్కుననుండి | తగిలినపులుగులదయతోడబట్టు | మనపుడభూరహ
 యాతండుడిగ్గి | గొనకొనియొక్కదిక్కుననుండిఁండి | యనురక్తిపట్టులకడ్డమై
 నిలువ, మనుజేశ్వరుడువావిమరిపోవనీక, నల్లకల్లముహినరుదెంచిపొంచి
 మెల్లనేయొకదానిమెడబట్టుకొనియె, కడు వేగమున లేచికడమరాచుంచ,
 డలుచునొకభరారుహంబువ్రాలె | చెలువదనలరాజుచేజిక్కుబడ్డ, పులుగు
 లరాజుసొంపుడిగిభీతిల్లి, పలుమారుదలపోసి భావంబులోన, గలుగుచుమే
 మునిక్కడికినేతెంచి, తటుసునవీనిచేదగులంగగలిగె, కటకటాయారీతిగాజే
 నట్టి, బలువైననావ్రాతఫలమునేమందు, చలముననురాజనబునవృవతి, ఏ
 మేమిసెయునోయెగుగంగరాదు, యేమైనమేలింకనేమనవచ్చు, ననిహంసచిం
 తచేనడలగానాత, డనురక్తితోరాజహంసనుజూచి, కనుగోరదుద్విమక్కువ
 ముద్దుబెట్టి యొనరంగకన్నులనొత్తివాలించి | యుక్కునజేచ్చితియ్యనిమాట
 లాడి చెక్కిలినొక్కిమచ్చిక జేయుచుండ | కనుగొనిసంతోషకరమగునట్లు
 నుజేగుతోవచోమధురతబలికె | నవనిశధమమంతియనియెడుకాంత, నువిధ

(రాజహంసంబునలరాజుతోదమయంతిని నీదుభార్యగావించెదనని చెప్పుట.)
 జేసెదనీకునొసగినన్న విడువు! తగునీకుదమయంతిదమయంతికీవు! తగుదువు
 నామాటదబ్బరగాదు! సారసభపుడునీసౌందర్యమునకు! భోరనభువిదానిబు
 ట్టించెమున్నె! నేగతినై ననాఇంతిని జేరిభోగ దేవేంద్రనీపాలతి జేసెదను! తలకొ
 విఈ వేళతగవట్టిమాట! బలికిపోజూచేటిబక్షివిగాను! ఈపక్షి చేత వేగమానట
 న్ను! భూపాలచంద్రనీబుద్ధి నెన్నకుము! నీచక్కదనమునునీవిలాసమునుఆచకొ
 రాక్షికినమమతుభూపాల! నామాటనిజముగానమ్ముముమదిని! కామినినీసౌం
 ముగాజేయనేర్తు! దమయంతినీచక్కదనమనిదలచి! నుమబాణవేదనస్రూక్తి
 యుండియును! నీపాదపద్మముల్ నిరతంబుగొలువ! నాపద్మగంధినీనతివజేసెద
 ను! కమలాక్షునాననాకన్నులయాస! దమయంతినీయింతి తప్పదీమాట! నావు
 డుముదమందినరలోకనాథు! డావేళనాశ్చర్యమందియాపక్షి! నతివేగవిడచిన
 య్యముననిట్లనియె! నతివేడ్కతోనీవాడినమాట! వినగనాచెవులకువిందయ్యె
 నేడు! నెనయదాదమయంతి నేగతినీవు! నెరుగుదువిలలోననేరాజపుత్రి! తెరగొ
 ప్పనపనిలోతిరిగెడుమీరు! రాజకన్యకలవర్తనమెరుంగుదురే! రాజహంసోత్త
 మరమణీలలామ! నెలమినాయుంతిగా నెట్లుజేసెదవు! తెలియంగ సెప్పుమా! తె
 రగెల్లమాకు! హంసరూపంబుననరుదెంచిమున్న, కంసారిజలజాక్షికరుణించి
 నట్లు, హంసరూపంబున నతివేడ్కనాకు! హంసయానను గూర్చనరుదెంచి
 తివో! పాలునునీరును నేర్పరుపంగ నేర్పుజాలినపక్షి రాజపుగా వేసీవు! మనుజ
 భాషలరీతిమహిలోనపక్షు! లెనయంగబలుకు నెయెక్కడనైనా పక్షివిగావు
 నాపాలిదేవతవై! ఈక్షితిలోననాయెలనాగజనన! మంతయు నెరిగింపుమనవు
 దమయంతి జన్మవృత్తాంతము.

డుపక్షి! వింతగానారాజవిభునకిట్లనియె! ధరణీశవినుమువిదర్భపురంబు! కరమ
 ర్ధిజగతిప్రఖ్యాతమైయున్డు! నాపురాధీశ్వరుడమలమానసుడు! భూపాలచంద్రు
 డువుణ్యవర్తనుడు! భీమభూపాలుడభేద్యుడు త్తముడు! శ్రీమించరాజ్యంబుసే
 యుచునుండ! ధరణీశ్వరువకుసంతానంబు లేక! ధరణీసురార్చనతప్పక జేసి! తప
 ములుజపములుతగినదానములు! నుపవాసములు పెక్కులోనరించియలసి! క
 డలేనిదుఃఖసాగరమువమునిగి! పుడమీశుడాస్థానమునకునే తెంచియరుదైన
 రత్నసింహాసనోపరిని! ఇరువందగూర్చుండిహితపురోహితుల! గాయకవంది
 మాగధమంత్రీవరుల! నాయతమతిజూచియప్పుడిట్లనియె! వినుడుసంతానమేవి

భమునగలుగు, ననిభూనురావళినఖలదావముల, నొనరించితినిమరియచిత
మార్గమున, తనయెందులనుసంతతిలేకజూయె, నిరవై నసంతానహీనుడైనట్టి
వరునకుదూరమానాకేశపదవి, సుతులనుబడసినచూచియందంద, పితృదేవ
తలనుసంప్రీతినొందెదను, వసుధయీతనువులెవ్వరునమ్మినారు, పొసగినయీ
రాజ్యభోగంబులేల, మనమారతనయులమధురవాక్యముల, వినగనేర్పనియ
ట్టివిమలాత్మునకును, వీణామృదంగాదివిస్వరములు, వేణునాదములైనవిననిం
పుగావు, విడువకిప్పుడుమునివేషంబుదాల్చి, తడయకనిపుడుసంతానార్ధియగు
చు, తరుణితోగూడుకతపమునకరిగి, పరగంగపుత్రులబడసివచ్చెదను, మంత్రి
భీమభూపాలుడు సంతానార్ధియై తపంబునకరుగుట.

కోవిదులారమహిమనరాజ్య, తంత్రంబునడుపుడు తగనేనువచ్చు, నందాక
యనిబల్కియపుడుభూసురుల, నందరరావించియతిభక్తిమొక్కి, భటపరి
చారికప్రకరంబులకును, తటుకునతనదువృత్తాంతంబుజెప్పి, పుడమికాపులకు
నేర్పడబుద్ధిజెప్పి, పడతియుదానుమపరమహాక్షమున, చెలువుమీరగనార
చీరలుగట్టి, తెలివిభూతమైనెండతిరముగానటవి, కురులెల్లజడలుగాకూడంగ
జేసి, పురమువారెల్లగుంపులుగట్టిచూచి, యారాయనంగఘోరారణ్యము
నకు, ధారుణిభర్తమోదంబుననరిగె, ఫలములుదళములుభక్షించికొండ-చి
లములవిలసిల్లిభీతిల్లియిట్లు, కొన్నిదినంబులుఘోరాటపులను, క్రన్నశనిహ
రించగానొక్కనాడు, తనశిష్యులునుదానుదమనముసీంద్రు, డచురక్తిమీర
గానచటికివచ్చె, వచ్చినమునిగాంచివసుమతినాథు, డచ్చుగాసాష్టాంగమప్ప
డత్పించి, పలుమారుమునినాథుప్రస్తుతిశేయ, తలపునమెచ్చియాతపసియి
ట్లనియె, నెక్కడవిహరింతుకెప్పుడుమింము, నిక్కాననంబుననెన్నడుగాన, త
లపోసిచూచినతాపనవృత్తి, గలిగయున్నదిరాజకళలుమీయందు, నమరి
యున్నవిమీరడవిలోనిట్లు, క్రమమునవిహరింపగానేలమీర, లెవ్వరోయనిన
భూమీశుడాతపసి, ఇట్టిభంబంతయునటచెప్పదొణగె, తాపనవర్యవిదర్భచ
రంబు, నేపాఠమీక్షయనేలెడువాడ, సీపద్మగంధినాయుంతియైపోయె, నా
పేరుధరభీమనరవాడుడందు, పరగసంతానసంపదలేకనాకు, ధధణిపాలింపంగ
లేగడలుగాన, లవిసివేషముదాల్చి తరుణితోగూడ, తపముసేయగమదిదలచ
దమనముసీంద్రుడు భీమభూపాలుకై తపంబునర్చుట.

వచ్చితిమి, నావుడువినిమునినాథుడాభీమ, గావల్లభునిజూచిపొలుపొందబలి

క, భూమి శమావనంబునకు నే తెమ్ము, తామసింపగ నేనుతపముగావించి, వన
జాసనాది దేవతలచేవరము, గొనివచ్చి యిచ్చెదకొడువ లేకుండ, ధరణీశయంత
సంతానంబువడసి, యిరవొందపురమున కేగుదుగాక, ననిదోడుకొనుచునిజా
శ్రమభూమి, కనురక్తిచనుదెంచియతి ఘోరతపము, గావించగామెచ్చికంజా
తగర్భు, డావేశతనకు ప్రత్యక్షమై నిలువ, మునికులచంద్రున్దుముదమంది బ్రహ్మ
గనిసన్నుతులు జేయక మలజడనియె, నిది ఏమి మునినాధయింతగా నీవు, పదపడి
ఘోరతపంబుగావించి, నేమికార్యమువచ్చె మెరిగింపుమనిన, భీమనాముండ
నప్రియశిష్యుడొకడు, లోకేశకలదుభూలోక నాయకుడు, ప్రాకటంబయిన సం
పదలెల్ల బాసి, సంతతి లేని విచారంబుతోడ, నింతియుదానుమా యెడ కేగుదెం
చె, సతనికేసంతానమధికతోనిచ్చి, యతివేడ్కరక్షింపు మనవుడు జగ్గిహ్వా,

బ్రహ్మ భీమభూపాలునకై దమనునికివరంచిచ్చుట.

పాలువుమీరగనొక్కపుత్రివుత్రుండు, గలడంచు జెప్పి వేగంబునవరిగె, నంతట
దమనమహామునీశ్వరుండు, వింతగా భీమభూవిభునివీక్షించి, కుతలేంద్రనీకొ
క్కకూతురుకొడుకు, నతివేట్కుగల్గుదురరుగుముపురికి, ననవుడుసంతసమంది
యారాజు, మునినాథునకు రేడు మొక్కియిట్లనియె, దమనమునీంద్రనీదియచే
తనాకు, క్రమమునసంతతికలిమియుగలిగె, నవిసన్నుతులు జేసియవనీశ్వరుం
డు, తనసతితో గూడితనపురికరిగి యేలుచున్న నాతదనంతరమున, పరువడియా
రాజవత్నిగర్భంబు, ధరియించి ముందరతనయునిగాంచె, తిరగొప్పమరికొన్ని

దమయంతి జనించుట.

దినముల వెనుక, తనయనుగాంచెనాతరళాయతాక్షి, జననాధచంద్రుండునం
తోపమంది, దమనాఖ్యుడను బేరుతనయునికొనగి, దమయంతియనుపేరుతన
యకునొసగి, కొడుకుకన్న నుముద్దుకూతురుమీద, పుడమిశుడతివేట్కుపా
లుపొందుచుండె, క్షీరాబ్ధికన్నియచెలువొందినట్లు, మీరిభూధరపుత్రిమెలగు
చున్నట్లు. తరుణివర్తించెసౌందర్యసంపదను, ధరణీశయబృంగిదమయంతివుట్టె
నెరుగుదుమున్ను నేనేగతినై న, యిరువందదానినీయింతిజేసెదను, మానవా
ధీశయామగువనీసామ్ము, నేనాడుమాటలునిజమనినము. మనియంతబలికిన
సంతయుగాజు, వినిమనంబునచాలవిస్మయంబంది, బలువిడినానందబాష్పము
ల్చుల, పలుమారుదొరుగనప్పక్షివల్లభుని, చేకొనికొగిటచేర్చి ముద్దాడిభూ
పాలతుడప్పుడాపాలతిదగ్గరకు. నతివేగపోయిరమ్మనినీడుకొలప, శతపత్రముల

వలుపుహంసలను, రయముననాహంసరాజుకూడుకొని, పైనమైయాత్రోవ
పైవంబునిలుపు | నేయకనలునికా చెలిగూర్చుతలపు, దోయకభూమికాంతు
నిమిదిభక్తి, బాయకనాకటబడితమ్మితూండ్లు, మేయకనీడలమెలగంగలేక,

— ❧ దమయంతివనవిహారం బొనర్చుట. ❧ —

భూవలయంబుపాలుపొందునట్టి, యావిదర్భపురికినరుగుచుండ, నచ్చట
దమయంతియతివలుదాను, విచ్చలవిడివనవీధికివచ్చి, కలయంగళుకచారిక
లునుయూరములు, బలుకుచుండగవానిపలుకులువినుచు, పూచికాచినమం
చిపుష్పవృక్షములు, జూచియింతులకునుజూపినవృచ్చును, యలరు దేనియ
లందిగ్రోలుచును, యలరుపూచినగురులనరసినవృచ్చును, చల్లనగాలికినంతో
షపడుచు, పల్లవంబులనెల్లపరికించిగొనెడు, చెలులలోనమితారికలికికటారి,
చెలువులపంకివాసలపూలశుంకి, చెలియలమేల్పంతిచిత్తజుబంతి, వలవుల
జొంతిసేవంతిపూబంతి, మరునిపట్టపుచిలుకమరువంపు మొలక, అరుదువు
ప్పొడిదిన్నె అమృతంపుగిన్నె, కంఠతావులటావుకళలకునెలకు, కంఠతేనియ
బావికపురంబుగ్రోలి, సొగసువజ్రపుతళ్ళుసొబగులబెల్కుపగడంపులతకూన
వన్నీటిసోనచిలుకలకొల్కియాచిగురాకుముల్కి, కులుకుముద్దులగుమ్మగొ
జ్జంగిరెమ్మ, యనిచాలకొనియాడనన్నిటదగిన, వనజాక్షిశృంగారవనముతా
పలను, కదసికెంపులురవల్ కాంతులజమ్ము, నుడుటబంగరుసొమ్ముజడలం
దుమెరయ, జలజలోచనలగుసఖులునుగొలువ, నలరుచుదమయంతియతివే
డ్కమేను, తెలియనివలవినోడింపుచుండ, కలహంసలపుడువేగంబునవచ్చి,
రమణులతోడనంభ్రమకేళినుండు, దమయంతియెదుటనందముమీరవ్రాలె,
నెలతచేనడుపులునేర్చుకోదలచి, కలహంసలీరీతికడిసెనోయనగ, వ్రాలిన
యంచలవలనొప్పజూచి, మేలనిదమయంతిమెలతలుదాను, నప్పుడుగనుగొని
యాశ్చర్యమంది, యొప్పులకుప్పలైయొప్పిచలంగు, నారాజహంసల నవుడు
పోనిక, బోరునతరుముకబోధియందంద, పొలతులందరుపొంచిపొంచిపోసిక,
చలముననన్నియంచలబట్టిరంత, యారాజనందనయారాజరాజు. గోరిపట్టిన
యంతగొబ్బునబట్టి, యక్కునదిగియించియవుదలనిమిరి, చెక్కిలినొక్కిమ
చ్చికముద్దుబెట్టి - మెల్లనదువృచ్చుమృదులోక్తులాడ - యల్లగనుగొని యా
దమయంతితోరాజహంసంబునలునిపురుషునిగావించెదననిచెప్పుట.

యంచపలకె, మానవభాషలమధురమైయలర మానినినీకొక్కమాటచెప్పె

దను! విడువుము ననునీకు వేగముగలుగు! పడతినీయాపు సంపదజూచినాకు! కడు
వేడ్కబుట్టెనిక్కముగ నామదికి! నుడుగక వినుమునీకొకటిజెప్పెదను! రంగై
ననిపధపురంబేలురాజు! శృంగారవంతుడూజితసత్యధనుడు! నరలోకనుతకీ
తి! నలచక్రవర్తి! కర మొప్పవిష్ణుచక్రముపంపుజేసి! యిలనేడుదీవులనేలడు
రాజు! నలకూబరునికన్న వవిల్తుకన్న! సరసిజభవుకన్న జలజాపుకన్న! హరుక
న్న బలదైత్యహరుకన్న మించిధరణీచెన్నొందునుతరళాక్షీనీకు! సరియైనవా
డమ్మసాందర్యశేఖ! రమణినేజూడనిరాజులులేరు! రమణిరోయటువంటిరా
జునుగాన! కలకంఠినీవంటికామినీమణికి! వెలయంగనలరాజు విభుడుగావలె
ను! నాకుజూడంగనోనలినాయతాక్షి! చేకొనునలునిసీచెలువుడుగాగనలుని
కన్ననుమంచినాధుండులేడు, నలువలరంగపదునాల్గులోకముల! వనితదబ్బ
రలాడువారముగాను! కనివచ్చితిటకునాకన్నులయాన! వానికిదగునీవువర్ణిం
పనేల! మానినినీరూపమహిమకుదగిన! వాడుగావుననిట్లువణింపవలసె! నే
డునీదగ్గర నెలతరోవాని! పాపగినబంగారుబొమ్మనిదెచ్చి! మసిపాతగట్టుటమా
కుసంమతమే! ధరలోననోములుతగినదానములు! చిరభక్తిపూజలునేతురు
మంచి! పతులుగావలెనంచుభామినీమణులు! అతివరోనీదుభాగ్యంబునకేమి
కొడువెనీనాధుడికువలయాధిశు! డదిగాకవినవమ్మయవనిలోపలను! నలరాజు
చక్కనివాడండ్రుజనులు! చెలియాయనంగుమించినవాడునలుడు! కలికిమా
రుడునీటుకాడనుకుంటినే! తలపులోపలవానిదలచిచూచినను! దురితకర్మడు
శివద్రోహిదుర్జనుడు! హరికుమారుడుగాననతనికిచెల్లు! నదిగాక వివవమ్మ
యామహిశ్వరుడు! పదపడిహరిహరబ్రహ్మాదిసురలు! దీవింపనిలయేడుదీవు
లనేలు! కావునవానిచక్కదనంబుదెలుప! నాపంకరుహయోనికై నశక్యంబె!
యోపద్మనయననీకొప్పునాఘనుడు! పరిగోరియతివరూపమున జన్మించు,
నతివానిబాందనిజన్మమేమిటికి! ఆరాజవరునికిల్లావైతేని! యోరాజివదపనీ
యనికికిదగునె యలివేణియోగతినై ననునలుని! వెలయగనీప్రాణవిభునిగా
జేతు! ననియిద్విధంబుననానలాధిపుని! వెనుకొన్నభక్తతోవేవేలగతులు,
దలపోసినర్ణింపదమయంతియింతి! పలుకులకానందపరవశయగుచు-కన్నుల
బాష్పంబుకణములుబొడమి, చన్నుగుబ్బలమీదజలజలధోరుగ, తనమేను
పులకించితలయూచియెంచి, యనురక్తివిడచినెయ్యమునకిట్లనియె, రాయం
చ రాజయా రాజ దేవేంద్రు - డేయడ నుందునీ వెల్లెరుంగుదువు!

౧౪ నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము - ప్రథమభాగము.

పులుగుల రాజపు భూపాలు డతడు, తలపోయనీకు నాతని చుట్టరికమే
గతిగలిగెనాకింతయుదెలియ. వేగంబెజెప్పుమావీనులుదలియ, ననవుడురా

— రాజహంసంబు తనకునలునికి సఖ్యంబైన విధంబు జెప్పట. —
యంచయాయంచగమనగనుగొనిసంతోషకలితయైబలికె! వినవమ్మచెప్పె
దవిశదంబుగాను! జనలోకనుతుడుసజ్జనలోకహితుడు! భానువంశంబున బ
లుడై నవీర! సేనునకుదయించిచిరకీర్తి వెలయ! రమణతోనిషధపురంబుననుం
డికమలాయతాక్షుచక్రముపంపుసేయ! యెనయదీపులనేడు నేలుచునుండి! మ
నుజేశుడొకనాడుమంత్రులుదాను! వరుసతోశృంగారవనములోపలను! చ
రియింపుచుండనాసఖులునునేను! భూమిశుద్ధగిర బోయివ్రాలితిమి! యా
మీదమముజూచియాచక్రవర్తికరుణారసముజిందగానన్నుబట్టి! కరమొప్ప
లాలింపగానామహీశు! చక్కదనంబునుజవ్వనంబతిని! మక్కువనుగూణసంప
త్తిభాగ్యమును! చూచినామనసునశుభమురెట్టింప! యీచక్కదనమునకి
ల్లాలువలయు! ననుచునీరాజనకనుకూలమైన! వనితదెచ్చెదననుచువసూధ
పైనొప్పు! తరుణీమణులచక్కదనమెల్లచూచి! సరిపోవకిచటికిచనుదెంచునీ
డు! వరరూపవిభవలావణ్యసంపదలు! పరవిజరాడగమాకుసంతోషమయ్యె! న
దిగాననలునివృత్తాంతంబునెల్ల! విడితంబుగానీకువివరించితివుడు! నెలతయై
టున్నదోనీచిత్తవృత్తి! తెలియగరాదమ్మదేవసన్నిభుని! నలునిరించిమన్నన
గాంచితేని! నలరునతావియునలరనట్లుండ! నరలోకమందునారనాధునంటి
నరనాయకుడులేడునరనాథపుత్రి, కల్లులుబలుకనాకన్నులయాన, పల్లవపా
ణిసీపాదంబులాన, సత్యంబునామాటసతబునుమ్ము, సత్యమేజయమనిసక
లయత్నముల, పలుకుదురిలలోనపావనమతులు, తలపోసిచూడమోతరళా
యతాక్షి, యనవుడుమదిరాక్షి యాపరాజ, గనివిస్మయానందకలితయై
పలికె, నోపక్షిరాజేంద్రయోదయానాంద్ర, నాపాలిశ్రీరామ నాధుండవీ
ధమయంతి నలుని దనకు పురుషునిగావింపుమని వేడుకొనుట. క్లిష్ట
పు, రక్షింపగదలంచకయముదవచ్చి, యాక్షితీశ్వరునినమ్మగువనా, పుని,
నలరాజచంద్రుని. నాథుగాగ, చెలువందజేసిరక్షింపవేన ఇరవొంద
మాటనేజవదాట, నుదారనారూపమోతయురాజ, వరునితోపలుమారు
వర్ణించిచెప్పి, సరవిసీవిచటికిజనుదెమ్ముగామ్ము, చెలగిసీవింతగాజెప్పుచున్దగను
తలపోసియేనువింతకునొడంబడితి, నికనో మాటసీకెరిగింతువినుము

టితగతి నేను ప్రతిభ నొనర్చి! నలునకుమనువొండెనలుడొల్లననిన | వెలయని
ప్రాణంబు విడుచుటయుండె! ఘనతరబుద్ధి తీకరణంబుగాను | పనిబూనివలికి
తిపణతినామాట | పూనికతోనన్యభూములనేలు, మానవాధిపుగూడిమను
దానుగానె ఇంతేసిపనులకు నెడముగానీక, కంతునిశరములగాసిల్లనీక, కు
సుమాస్త్ర కేళికిగుండంగనీక, వసుమతీపతికినావతమానంబు, తేటలెల్లం
బుగాదెలియంగవలికి, మాటలురీతిగామరికొన్ని జెప్పి, ఏవిధినైనసాయిన
కులాధిశుని, వేవేగనాప్రాణవిభునిగాజేయు, మన్మథియవాక్యంబులంతంత
బలుకు! వనితనుజూచియవ్వలబట్టిబలికె, కలకంఠనీ వింతబల్కంగ నేల,
తలపనికార్యమంతయునాడిగాదె, వలనొప్పనలచక్రవతికిదగిన, కతికినెన్న
డుజూడగలుగునోయనుచు, తలపుచునుందునోతరళాయతాక్షి, పలుమా
రునిమజూడభాగ్యంబుగలిగెనటుగానపలుమారునడలనేమిటికి, తటుకుననలు
నినీధపునిచేసెదను, యొద్దికమీకార్యమొనగూర్చుదనుక, నిద్దురమేడదేనె
లతరోనాకు, వనితమేమటువంటినారముగాము, మనమునగుండకు మనుజే
శుగూర్తుననిచెప్పితనవారినందందవిడుపు, మనినీవువిరహాగ్ని నడలంగవలదు
చనుదెంతుమరలనిచ్చటికంచుదెలిపి, వినువీధివరిగెనావిహాగేంద్రుడచట, ధ
ర్మశిల్పరుగుబీమతనయునిదలచి, నలరువిల్తునియంపవేదనకులికి, విరహాగ్ని
నలుడువిరహాగ్ని నింగుందుట.

చేగుందివేనటనొంది, సురపోన్నవీడభాసురముగానొక్క-చలువ పూపందలి
సరగవేయించి, పోలుపందపచ్చకర్పూరంబుదన్నె. పరిపించిదానిపైపన్నీరు
జల్లి, పరమగాచిగురాకుబాన్పుగావించి, కొత్తకన్ధారంపుగగూర్చినమంచి
మెత్తనిగంధంబుచెయినిండబూసి, తావిపన్నీటనుతడవినపచ్చ- నేవంపిపూ
రుల్పెచ్చెరబూనిమరువేధకోర్కొకమరిమరికరిగి, పరతెంచియాపాన్పుపైనపవ
ళించి, తనువెల్లబాగులచింతావార్ధిమునిగితనలోననిట్లనితలపోయదొడగలం
చలువోయినయంతనుండియును, పంచబాణుడునాకుపగవాడునయ్యె, నేమి
నేయుదునింకనిటమీదనాకు, కామాక్షికడకునెవరిబంపువాడ, జడజారిభ్ర
మయింపజాలినముద్దునలినాక్షిముఖమునె - డుజూడగల్గునడుగంగతేనియ
నొలుకంగబలుకు, పణతిరోనెన్నడుభాషింపగల్గినలివేణితియ్యనియధరామృ
తంబు, నలతదీరగనెన్నడానానందస్థు ముదమొప్పమదిలోనముచ్చటదీర
ముదితఎన్నడునాకుముద్దిడగ - చలురనాచేతులయానలుదీర-పొలితిపా

లిండ్ల నెప్పుడుపట్టపగలుకవగూడిరతి కేళికాంతులుప్పొన్న నువిదకౌగిట నెన్న
 దుండంగగలుగుశ్రీనాథయనియిట్లుక్షీతినాయకుండుమానక నడలికంమర
 దంచదలచిబారలుచునెక్కడబోవనోయంచ సరసులన్తావనాబ్జంబులుగాం
 చిమరిగియంతటనన్ను మదిలోనమరచియొరసిభక్షింపుచుమన్నదోయంచ
 యనరంగతామేగునట్టిత్రోవలను తమవారిగనినన్నుతలచదోయంచ తొ
 య్యలితోనేర్పుతోడభాషించిఒయ్యనవచ్చుచుయున్నచోయంచ తరమిడి
 నామీదదయ నేగుచుండిపగువడిలడవిలోబడలెనోయంచ ఏమియు తెలియ
 రాదిందాకవక్షియేమిరాయిచటికి నేలరాకుండ నమమెచ్చనూర్పుచుహా
 రమానాథాయతనితలచుచునుండ నప్పుడాయంచ చనుదెంచిసఖులతోచ
 య్యనవాళి ఘనభక్తి నలరాజుగనుగొనిపలికె సమరనీయానతినిచ్చోటికే
 గి, దమయంతిగనుగొనితరలివచ్చితిమి దానిచక్కదనంబు తలపనచ్చెరువు,

రాజహంసంబు దమయంతినివర్ణించుట,

భూనాథవినుమునేర్పునవిన్నవించు మెరుగునీలపుసరుల్మించినకురులు, పరి
 పూర్ణకళహాముబడసిచుమోము, తిలపుష్పములఁబెక్కుదెగఁదెడుముక్కు
 నలినాక్షికలుహాఁయల్నవ్యకన్నములు, హరిణంబులజయించుపక్షులపం
 చు మెరుగుటద్దముఖోలుమించుచెక్కిల్లు, యలరుబింబమునీవి నడగించు
 మోవి, చెలువుశ్రీకరములుచెలియకణములు, ఘనమైనశంఖంబు గవయు
 కంతంబు, కనకంబుతీగెలగడపుబాహువులు, మృపల్లవంబులు మిగులు
 హస్తములు, కుదురుకల్వలమీరుగోకులతీరు, వలుదబంగ్గారుచెండ్లువనితపా
 లిండ్లు, చెలువై ననీలంబుచికిలిరజంపు, నురువడితోబోరునువిదనాగారు
 ధరపోన్నపూజితమునుమీనాభి, వసుధసింగముతోనువాదించగాను, ని
 సుకదిబ్బలపొందు నెసగుపిరుందు లరటిగంబంబులనడగించుతోడలు, మరు
 నినిపంగనామ్యంబుజంఘికలు, కెందంమిలేకులగేరుపాదములు, నందంబుతా
 వెళ్ళనడరుమీగాళ్లు, వనితకునదియెల్లవణానగాదు, మనుజేశ నేగొంతమా
 త్రమెంచితిని, నీరాజతేజంబునీప్రతాపంబు, నీరూపవిభవంబుసీమెణానంబు,
 నామరిరాక్షికినామదవతికి, నామోహనాంగికినాసఖమణికి, నాపద్మగంధికి
 నాపుణ్యవతికి, నాపువ్వబోనికినాగుణవతికి, నాదమయంతికినంపంగయెన్ని,
 మోదించిమదిలోనముచ్చటదీర, వరుసవేవిధములవనింపచెప్పి, తరునికినీమీ
 దతలపుటుచి, చెలియనిసామ్మగాజేసివచ్చితిని, చెలిమిరాజేంద్రనీకిక

తవలదు, నీకుగాన నెవ యెన్నరజయోన, యాకంజతో చననవనిపుట్టించె, నింత
యూనిజమనియెంచిభూచాధ, సంతోషములర రాజ్యము చేయునునుచు, బలికి
హంసముదీదర్భకుపోవుతరిసి, తలపుననప్పుడాదమయంతికన్య, పలుమారు

❦ దమయింతి విగళగ్నినిం జెందుట. ❦

నలమహిపాలునిదలచి, యలరువిల్లునిపువ్వుటమ్ములకులికి, ఘనమైన మో
హసాగరమునమునిగి, తనప్రాణనఖులనుతప్పకచూచి, రాముంచలేలకోరా
దడవామె, నాయవనీశుడేమనియెనోగాక, పాయక తమజాతిపక్షులగూడి,
పోయెనోకొలనులబాన్దెనోలేక, యువవనంబునలోనున్నదోయంచ, చపలా
క్షీయిట్లువిచారంబునొంద, నిదిమంచినమయమియింతిసేవేళ, గదళినాపగ
దీర్తుకడువడిననుచు, తమ్మితుపాకెందలిరాకుదంతి, కమ్మనివిల్లుచెంగల్వసేజ
యును, జాతిపూజాకుగొజ్జసిపెద్దగతి, రాజిల్లుచిలుకలరథముపై నెక్కి, య
లరుతువైదలసైన్యముమున్నెనడవ, పలుమారుసంతముల్పులుకుకోవెలలు,
పరపుమీరచకోరబలములుగొలువ, పరుడుదండెత్తియోమానినిమీద, చ
లమునచనుదెంచినరగునగవసి, యలరువింటనుపువ్వుటమ్ములగులెక్కించి, కర
మునదెగదీసికలికిపాలిండ్లు, గురిజేసికడినేసికోయనియార్వ, నప్పుడాపూజా
ణియంతరంగమున, ప్రిరిగొనుతాపమునకోర్వలేక, ధృతిదూలిమిగులగుం
దెడితరియంచ, యతిరయంబునవచ్చి యతివకిల్లనియె, పూరాజవదనయా
యర్వీశుకడకు, భోరునపోయి నేర్పుననీగుణంబు, భానరూపంబు భక్తియు
ప్రియము, వావిరిపర్ణించిపర్ణించిపాని, మనమునదయబుట్టమాటలుజెప్పి,
వనితసీపైమేలువానిగావించి, పచ్చితిసివింకవరియింపుమతిని, మచ్చికనకల
సామాజ్యవైభవము, ననుభవింపుమనుండుమతివేడ్కతోడ, వనితమేమిక
పోయివచ్చెదమమ్మ, మరువకదయనుంచుమామీదననుచు, బలువడిపలికి
యాపక్షులుచనియె, సంతనక్కడనలుండతివనుదలచి, కాంతునిశరములగా
సిల్లియునిక, యాహారముడిగిసైదావేడుమాని, యాహారిబాడుచు హాహారి
యనుచు, తనలోనదమయంతిదమయంతియింతి, యనుచుబల్కుచు వెర
గందిచూచుచును, మంత్రులుజూడకమహాసీయరాజ్య, తంత్రంబునడపకద
నరెమికోల్వ, కూటంబునకురాకకూర్చుజెన్నొందు, హాటకరత్నసింహాసనో
రని, కూర్మిగూర్చండకకొలుచువారలకు, బేర్మిసంబళమునిప్పింపకజనుల,
నునుపులువినకబ్రాహ్మణులకుధర్మ, మొనరింపక ననుంగులొసగుచునున్న,

కపురంపువిడియంబుజే మకవేటకై నరుగు, వెడలసంగీతవీణామృదంగ, నినద
ముల్వినకచిన్నెలలేకరాడు, ఘనమగునాట్యసంగతిజూడకాత్మ, దమయం
యతులసాందర్యంబుదలచి, సముచితగతినాప్తజనులతోముచ్చ, టాడకతా
నేర్చునట్టిపదంబు, బాడకవిరహతాపంబుననలుడు, తనయొక్కయేడుగాదీ
తనెంది, యొనరవర్తింపుచుచుండనవ్వేళ, సచివోత్తముడుమానసమునచి
తించి, యుచితవాక్కులవిభునూరాగ్నిపలికె, నలధారుణీతలనాధనీవిపుడు,
లపునదమయంతిదమయంతి మనుచు, పలుమూరువిరహతాపమునగుందినను
నలరేగిభూజనుల్ నవ్వరేనిన్ను, నరనాథసామాన్యనరునికై వడిని - నాత్రి
పలుమూరుదలచంగదగునె, వినుమునీవంటిభరావిభునకునిట్లు, వనిచిక్కురం
న్బువదలింపదగునె, మదిలోనబుద్ధిమరచియిరీతి, వసుధకై పలుమూరుశోకిం
పదగునె, ఇదియెంతకార్యమేనిప్పుడిచ్చోటు, కదలిభీమనృపాలుకడకేగియని
న, నడిగియాదమయంతిననుకూలపరచి, కడువేగవచ్చెదకలగకుమింక, మచ్చి
కతోసభామటపంబునకు, విచ్చేముమనివేడివిభునిదోడ్కొనుచు, సంతస

❧ దమయంతి మదనతాపంబు జెందుట. ❧

బలరనాస్థానంబుజేరె, సంతనక్కడరాజహంసలుజనిన, సంతనుండియునుభీ
మావనీశ్వరుని, సంతతిపుత్రిభరాజననుతగాత్రి, దమయంతిమదనవేదనజెంది
కుంది, శమియింపనేరక సంతాపమంది, నలరాజచంద్రుని నరలోకవిభుని
పలుమూరు పలుమూరు భావంబులోన, తలపోసి తలపోసి దలయాచి
మేను, పులకించి పులకించి పూనిమోదించి, తిలకించి తిలకించి తెలియ
వణికించి, చెలరేగిచెలరేగిచెలియవేనోళ్ళ, వినుతించివినుతించి వెలదుల
జూచి, వనజాక్షులారనావల్లభుడిటకు, రాడకోమీరై నరయమునబోయి,
వేడుకోరాదెనావిధమెల్ల చెప్పి, తోడుకరాదెదోసమామీకు, వేడుకగా
దెసావిభుడునునేను, జోడుబాయకనుండిసురతసౌఖ్యముల, కూడియుండగ
కనుగొనరేమొమీరు, కటకటానేనింతగాసిజెందంగ, నెటులజూచెదరుమీ
రెంతనిర్దయులె, పసిబాలనిటుజేయపాటిగాదంచు, కుసుమబాణునివేడుకొన
రమ్మమీర, తల్లులకుజెప్పరెయిలివేణులార, నెలతనీగతిజేయనీతిగాదంచు, న
లనొప్పజెప్పరెవడికోవెలలకు, కలకంఠనిట్లేచగారాదటంచు - పణతిగీతిజే
యపాడియేయనుచునడిచకోరాత్తునివారించ్చరమ్మకలికినీవై ఖరివారించ్చక
నుచు! తొలుతవసంతునితోజెప్పరమ్మ! యనిపల్కిహానాథయనిమూర్ఖభా

యిమనమున దెలిసిమన్నగు మనామీద నిలుసే మదనకు నేనేమి చేసితిని కట
 కటాయని లేచుకన్నీరునించు చలిగాలివిసరిన చాలకునలరులు గాలినయందం
 దవెరచు కడువేగ లేచియా కామినీమణులతోడలపైపవళించుదుఃఖంబు బెం
 చు పతిరాకయివుడు హాప్రాణంబులుండ వతివెలారాయనియవనిమూర్ఛిల్లి
 యొకకొంతప్రాద్దునకొయ్యన తెలిసి యొకచోటుగోరి వేరొకచోటజేరు నొక
 చెలిపేరవేరొక చెలిబిలుచు నొకపనికనుచు వేరొకపనిదలచు నొకమాటలా
 డివేరొకమాటలాడు నొక చెలిబట్టు వేరొక చెలిదిట్టు నొకపరివెరగందునొకప
 రిగుందు చెలులనుజూచియెలా చెలులారచెరుగు విలుకాడదిగొనన్ను వేయు
 చున్నాడు మీరలందరుగూడిమెల్ల నేపొంచి పారిపోవగనిక పట్టిగట్టిగను విర
 చికట్టుకరండు వేగమెపొండు వెరచినవారల వెరపింతురుర్వి ననుమాటనిజమా
 యెనలునునివలనననయిట్లుభ్రమమాటలాడంగ చెలులు వెరగందిదిగులొం
 దివేదనబొందిమరునిదూషించి కమ్మరవివేకించి మరునన నేలతామరతూం
 డ్లమెసగి చనుదెంచి కాంచిరాహంసలీరీతి నలుమనలుండనినయముగాజెప్పి
 సాలతినీగతిజేసిపోయియుండంగ నేమిసేయుదమింకనిటమీదమగువ కేమి
 మానునోయీమరుతాప మనిచాలచింతించియలివేణిగాంచి గొనకొని
 గ్నిరకూర్పుండపలికె కన్నులనిండాగారె పనీరు మన్ననదుడిచియీమది
 రాక్షిగుబ్బు చక్కులపైకొంగుచక్కగావైచి వెన్నునకందందవిరసిచిక్క
 యిన నెరికురుల్కొప్పుగానిగుడించితోడల మురువునదిముద్దుమోమున
 మోచి కడియించిలాళించికొగిటరునిచి ఇదియేమి నెలత నీకిటువలెనలత
 ఇదియేమి చెలియ నీకిటువలె సొలయ నిదియేమిలలన నీకిటువలె చలన
 మిదియేమినుగువనీకిటువలెనగువ నిదియేమి తెరగునీకిటువలెరుగుగు నిదియే
 మివింతనీకిటువలెచింతఇదియేమియునిదనీకిటువలెబడలనిదియేమివింతనీకిటు
 వలెచింత ఇదియేమిసొలకనీకిటువలెవెలయ ఇదియేమిభామనీకిటువలెప్రేమ
 యేమికొమ్మనీకిటువలెనమ ఇదియేమితరభాషియింపినుదికి ఇదియే
 మమతనీకిటువలెయలయ ఇదియే మదిరాక్షి తబాలార్చ ఇదియే
 మియింతినీకింతవిభ్రాంతి వెరవకుమావంటి వెలదులుండగను తరభాషీనీకింత
 పంబుదగు చునియూరడిచితయనిమాటలాడి కనుపవనీహంకర
 ములదుడిచి పన్నీరుజలకం కలికిగుబ్బుమీదికన్నూరిబూ
 యనరంగనిట్లుశయ్యి పంచారముల నొకచియుంరి యునిదకున

చంద్రదోదయ వణానము.

నాకాశలక్ష్మీకర్ణానతంసంబు | ప్రాకటంబుగజారివడినచందమున | తగుణమా
కిరణంబుతల్పంబులగుచు | తరణిపశ్చిమపర్వతంబునకరిగె | క్రమమునసాంధ్య
రాగముదశదిశల | రమణశోభిల్లతామరలుముకుళించె | కలువలుజెలగెచీకటి
విస్తరిల్లె | బలవైరినియోత్సనమునకై నువల | చికిలించుముత్యాలసేసలోయ
నగ తిలకించితాగలుదివినుండి చెలగె | కవవాసిచక్రవాకంబులకలిగె తివిరిగే
మాంబుఃదీపముల్ జెలగె | కోచకోపతలులుసంతసిల్లె | జారజోరులుసంతస
మునొందిరంత | సురరాజదేవిభాసురతలతోను | ధరియించుకర్పూరతాటంక
మనగ | కలువలునవ్వజక్క వలుజింతింపతలపుచువీరి హేలుతర్లడంబందాసున
తతోపూర్వదిగ్వాహాక్షి నొంద | చనుదెంచెనోయని చంద్రుండుబొడిచె | జా
డనెల్లడపిండిజల్లినయల్లు | వేడుకగామంచివెన్నెలగాయ | నంతలోదమయం
తియదియోర్వితేక | వింతించిమదనాగ్ని శిఖలుచెన్నొంద | పలుమారువెన్నె

దమయంతిచంద్రునిదూరుట.

లబయిటికేతెంచి తెలచల్చుచాల్చిపై నెలతగూర్చుండి | శలయెత్తిద్విరాజతప్ప
కజూచి | నలరాజదలచి తేనెవంటిరాజు | ననుబట్టియారీతిసలిసినేయ | తన
కిప్పుడనేమితప్పుజేసికీని | వలదంచుమీర | ననచాచిచూచుకొనువిల్కా
దునీకల్లుండుగాడె | వేవేలగతులుమానెడులు నేను | భావించిపలుమారు
ప్రస్తుతిజేయ | తనజాడమానదుధమక మేలనకు | నెనరంగ మరియతడొక్క
డుగాడు | తులలేనియలనసంతుండుకోకిలలు | మలమూతముకోమలకోరి
కలను | చిలుకలుమొదలుగాజేరినన్నింత | దలచుచుండగ తాళగొనెయిమే
ను | మగువగదాయనిమనసున లేక | పగచాటెడేపాటిపొగుసంహారయని
పల్కుచుండంగసంతకంతకును | ననజారివేడివివడిమూర్చుకొని | తెలసిది
గ్గునలేచిదివిరాజజూచి | కలుగుచుమరిదయగలవడననుచు | నలరువిల్తునిసేన
లన్నియునీకు | తెలుపవచ్చి తెమంచి తెరగుజేసి | నీవొక్కడవెకాదు నీ
వారలెల్ల | నీవిధమేకాదెమెంచిచూచినను | వేజముల్జూదిన వేడుకబుట్టి
దోషకారులుగురుద్రోహులుఖలులొద్దరితక | కలుశివద్రోహులువాసివ
రుసలెంచనిదుష్టపతానులనగ | హీనులుమరికొంతిహీనులుచెడిన మేనులుగ
లిగియమ్మేదినిలోన విరహిణీస్త్రీలనువెరిపించుకొనుచు | కరుణయులేకగాల
మువలెను | దిరుగుదురిదిమహాదిరత్నమునుచు | వరుసలోనవ్వేటివారలనెరు

గిరనిపల్కివీరనొయ్యనజూచియపుడెఱునతకన్నుగపాతమ్ముసిద్ధించుననిత
నలలవంచియతివెలగాంచివజ్రాక్షుపారనావల్లభునింక నెనరుతోడుకవత్తు
రేమిసేయుదునుభువిసేనుచేసినపుణ్యమిట్లుండె ననికొంతగుండిహాయనిదుః
ఖమొంది మనముకభ్రమయుక్రమ్మరసంతదెలియు నలునిదలంచుక్రన్నన
సంతసించుచెలులనుబిలుచురాచిల్లలదలచికిలకిలదెగడుకోకిలలకుదెగడు
కలకలబలుకుభృంగములకునులుకుముట్టదువీణెయుముదతసామ్ములును బె
ట్టదువిరిబంతి బెంపారువేల బట్టదుతోడుగదుపాటిచిరైక గట్టదుచక్కగా
కాంచనాంబరముపూనుదుపరిమళంబులుమేనవేడ్క సేయదువిడియంబు
చింతతోకన్నుదూయదుచెలులతోమునుపటిరీతి సేయదుచనువిట్లు చింత
చేనుదుటతీర్చదుతిలకంబుతెరగొప్పగోటదూర్చదుజలకేళిచూడగాసఖుల
తీర్చదుచెలులువాడించినతగవుపేర్చిననకేళివిహరింపజనదుమునువదుకురు
లుక్రొమ్మడిమోదమలరవి వదుచెక్కిలివెసనానుకరమునొడువదునలుని
నెన్నుటదక్కనుదువదుకన్నరుదొరగుపేమియునుచూడదునరసన్నులబలల
తోడవీడదుమన నవిభుమీనచింతపాడదుతానేర్చుపాటలుమదిని జరాడ
దుతెరనలతోనూటలాడ,పివిధంబుననున్న ఇ తిసిక్షించి వేవేగభీమభూవిభు
నకేకార్యమీరెరుంగింపకుడిననిదిలెస్సగాదు సరగుననలరాజచంద్రుడిచ్చటి
కి,దరియనచ్చినగానిదమయంతినిపుడువిరిశరంబులవేయువెడలింతుడాత్మాధ
నువెక్కడిపనుతరళాక్షులారా యనవుదుమనకేలననియిందువదన! లప్పుడు

కూర్మోదయ వణకనము.

గొనివచ్చియంతఃపురమున! గొబ్బనవిరిశయ్యనుంచిరయ్యెడను! పొలుపొంద
రవివంశమునబుట్టినట్టి నలునిగోరినభీమనందనవిరహ! వేదననుడిగింపవేవేగ
నిపుడు రాదలంచిన రీతి ప్రాగ్దిశా కాంత యనువు ముక్కు
ర ముత్తియంబో యనంగ కనుపట్టెప్రాచి చక్కన వేగుచుక్క
నొల్ల నెచంద్రుడుమెంకెల్లదక్కి తెల్లనైపడమటిదెసకేగుచుండ తారల
భ్రమముననెంతయుకాంతిమూసె జారచోరసమూహసంచారముడిగె నల
రాజుతననింటినడినెక్కడించి! పొలము బాణములుపొదలననుంచె కది
సియుండినయట్టికాంతలుపుష్ప,బిదిమినకొగిల్లులందందవదలె, కలువలుచిం
చెకమలముల్మించె, నిలుపుప్పజాలంబు నెల్లనువెలసె, సరగునసర్పసంచా
రంబులుడిగి, యిరవులలోజేరెనిపుసాంవార, కోకిలలందందగూముంగదొ

నగై. మూకలై పులుగులిమ్ముల మేతకరిగె, తిమిరముల్ దామున్న దిశలకేపో
యే, కొమరొప్ప వాల్గుదిక్కుల తెల్ల వారె, తనయుని పెండ్లి కథరణిధ రారి, ఘన
తగప్పిన మేలుకట్టోయనంగ, నిందీవ రాక్షుతో నెలమిజయింతు, డండివసంతం
బులాడనోయనగ, నిలధ రేంద్రములతో నింద్రుండుపోరి, జలజర క్తంబులుచె
ల్లెనోయనగ, నరుణోదయంబయ్యెనంతలోపలను, వర్షవై భవంబున వాసపుడిడి
న, కొలువులో జగజంఘగొడుగోయనంగ, చెలువొప్ప పూర్వాద్రిశిఖరంబుమీ
ద, చలమునహరి వేయుచందమోయనగ, జలరాసిపుట్టంబునతిధరియించు, పా
లుపొంద పాపటబాట్టోయనంగ, బలభేదిమెడనున్న పతకమోయనగ,
తోయింద్రుని నాతిపైనున్న, బటునైనచంగల్వబంతులోయనగ, భావ
డుతూర్పుపర్వతంబునకు, మానుగాజ మదెంచెమహియెల్ల బాగడ, నంతట -

దమయంతివిరహంబును తత్సఖులుభీమ రాజున కెరిగించుట.

మయంతియనుగుయవన్య, లంతఃపురంబునకరిగియాభీమ, ధరణీశ్వరునిగాంచి
దమయంతి తెరగు, పరువడివకవిన్న పమునిట్లు చేసి, ప్రారాజదేవేంద్రయోద
యాసాంద్ర, వారకనీపు త్రివాతకాలాలింపు, యొక నాడుదమయంతియుద్వాన
వాటి, సఖులతో క్రీడలుసలుపుచునుండ, వనమున కెందుండివచ్చెనోయెరుగ,
మనురక్తితోడరాజహంసలెన్నెన్ని, చనుదెచిదమయంతిసంగడి వాలె, త
నుగట్టుటకుత్రాళ్లుతాదెచ్చుకొన్న, యనువుననొకయంచనందందబట్టి, కొని
పోవునంతనీకూతురుజూచి, పలుమూరుమానవభాషనయ్యంచ, పలునిరూప
ముతద్గుణములుసంపత్తి, యలఘుతనసమంబులనువణికంచి, వలపుబుట్టింప
భావజుడుకోపించి, రహంబుబుట్టించివేవేబోయె, తరుణియంతటనుండిధ
రణీశనలుని, తలచిచింతించుమోదంబునదలచు, పలుమూరుదిగులొ
తాపమొందు, మముజూచిజీరునమ్మడనునిదూరు, కమలారిదిట్టుతక్కికమ
మ్ముగొట్టు, హయనిమతిదూలునవనిపైప్రవాలు, పాయకమూర్చిల్లుపడినేల
బొర్లు, మనుజేశయిటువంటి సుదనతాపంబు, కనివినియెరుగ మెక్కడనైనమే
ము, మనుబాణవేదనమానునోయంచు, సరసతజేతైత్యోపచార, మంత
యింతనిజెప్పినలవియెగాదు, వింతలుసుమ్మనివివరింతుమన్ని, యిగురుపానువు
మీదయింతినిజేర్చి, పరాకులన్నియుజెచ్చెరగమలె, తలచితామరపూలత
ల్పంబునందు, పలుకుకనుంచినపాటుగానెకసెచల్లనినీటితోసఖయనుంచిన
ను, కల్లుగాదిదివెచ్చగానయ్యెఘము ముద్రసరములునుదితకునిడినకొత్త

నీలములా మొకుసుమాత్రువహ్ని! చంద్రనంబలదినజలజాతీ మేనకన్దియీక్షణ
మునకస్తూరియయ్యె! పన్నీగుకడవలపట్టితెప్పించి వెన్నునబోసినవెలదిశోభిం
చు! మాచేతగాదికమగువపోషింప నాచెల్లిబ్రతుకనీడామన్నధుండు! నెలనా
గసంగతినికదాచనేల! వలనొప్పపుత్రిగావలసియుండినను! నలునిరప్పింపుమా
నలుదురాకున్న! జలజాతీబ్రతుకడ సత్యమీమాట! ఇన్నినాల్భీతెరగేర్పడ
మీకు! విన్నపంబానరి! పవరచియుండితిమి! జాగుసేయగనింకజనదుభూనా
ధ! వేగమేనలమహీవిభునిరప్పింపు! మనపుడుతలయూచియతివలజూచి! మ
నమునచింతించిమనుజేగుడనియె! నాదుబిడ్డకన్న యట్టిమానవుని! పాడిత
పంబులుపౌరుషంబులును! చెడునంచు పెద్దలుచెప్పినమాట! తడయకనిజమా
యెదమయంతివలన! నేమిసేయుదునింక నిటమీద నేనునామహీపతిబిల్వనంపు
టయెట్లునారాజు ల్వగనలవియెనాకు! నారాజుబిల్చిననతడేలవచ్చు! నలుడన
గానుర్వి నారాయణుడు! నలునిరప్పించగానాచేతనానె! బలవంతమాననియ్య
బాటిగాదిలను! బలవంతురప్పింపబలిమియులేదు! నామహీశునిగోరనాతికిద
గునె! బలువిడిమరిమహీపాలులులేరె! యనితలపోయుచునాత్మజకడకు! చ
నుదెంచిసుకమున్న చంద్రంబుజూచి వెరగందియప్పుడు వేవేగవచ్చి! వెరవొప్ప
సంభ్యాదివిధులెల్ల దీర్చి కొలువుచావడికిగక్కున నేగుదెంచినలువైనసింహ
పనముగూర్చుండి హితులగాయక పురోహితమంత్రవరులనతివేగరప్పించియ
ప్పుడిట్లనియె! మనదమయం కోమలులతోగూడి! యొనరంగ నొక్కనా
దుద్యానవనిని! వేడుకలరంగవిహరింపుచుండ! నాడకురాయంచలరుదెంచి

భీమరాజు దమయంతిస్వయంవరంబునై యాలోచించుట.

నలుని! వరరూపలావణ్యవైభవస్ఫురణ! వరుసతోవణింపపదరుచుబోయె!
నంతటనుండితొయ్యలిదమయంతి! చింతించినలులిపైచిత్తంబుజేర్చి! కంతుని
చేజాలగాసిల్లెననుచు నింతులుజెప్పిరియింకేమియనిన! వినిసభవారెల్లవిభు
డువీక్షించిజననాథయిందుకుసంతాపమంది! నేలమేముక కార్యమెరిగింతునిపు
డు! భూలోకముననున్న భూనాయకుండు! నవరుహక్షికిస్వయంవరమహా
త్సవము! యనిచెప్పిపంపినసప్పుడానలుడ! చనుదెంచునకలరాజన్యులువత్తు
రనవినియిదికారణమోననిచెప్పి! మునచారులరప్పించిజూచి! ప్రియము
రెట్కింపంగ భీముడిట్లనియె! నరుదాంస శుడాదిగాగల్గు! ధరణీశ్వరులనెల్లత
గాంచి! కలకంఠిదమయంతికన్యకపుడు! ననుమీరినస్వయంవరమనిచె

ప్పి! చనుదొచెపొండనిజనపతిబలక! వినివారలన్నును వేవేగజనిరిభూమిశు
డప్పుడాపురవకంబెల్లప్రేమమీకనలంకరింపుడట చులలనదులకు జెప్పితగచా
టుబలికె! తలవరలప్పుడాధరణీశుమీద! నానబెట్టుచుపురంబటువీధివీధిపూ
నుకెతమ్మటాబూలు వేసికొనుచు! సరగునహోయనిచాటించినంతపురమునా
రెల్లనప్పుడువాడవాడ! కమ్మనికమ్మరికలిపిపన్నీట! గమ్మనివాసింపకలయంగ

❀ దమయంతిస్వయంవరంబునకై పురంబలంకరి. చుట. ❀

జల్లి! పచ్చతోరణములు బాగుగాగట్టి! తెచ్చిబంగంప్రవాతమేల్కట్టుగట్టి *
దళిరాస్తంభముల్ కడువేడ్క నిలిపి! ముదమొప్పుచు తొలచు గులుబెట్ట
చెంగావిటెక్కముల్ చేర్చియింటింట! సంగతిగెందమ్మిసరములువేసి కుం
కుమపన్నీటగోడలబూసి! పొంకంబుగాచిత్రపుత్రికల్ ప్రవాసి! చెలువమందిన
యట్లుచిత్రవైఖరులు గ- గనప్పుచుశృంగారింపుచుండినంతలోపలచాగు
తానలాధీశుని! సంతసంబునగాంచిపద్భక్తిమొక్క! ధరణీత లేశవిదర్భావసిశు
వరసంచనకుస్వయంవరమహోర్ములము! గావునదమయంతికల్యాణమునకు!
వేవేగదేవరవేంచేయవలయు! గనిచెప్పినకలలోకాధీశ్వరకు! వినుపిచియి
భీమవిభునికరిగిరి! రంకటని! ధేనుదావంబుమొది కుంకలబర్బరహోసలపాండ.

— నలుదుస్వయంవరమునకై ధర్మపురికరుగుట. —

మాళవ ద్రవిళాంధ్రమగధకాశ్మీర! కాలింగకాళిభోజకణాటలాట! పం
హాటకరహాటమత్స్యసౌరాష్ట్ర! కుశినిధుఘూర్జరకుకురశావీర! గాళనెపా
ళబంగాళపాంచాళ! చోళాదివాఘులుసుముఖులైకొలువ! నాదిత్యరథసమ
బ్రెనతేరెక్కి! భూదేవసచిరావృబుధులతోగూడి బహుగణగయరథభట
తురంగ! సహితుడైయెదుటవేళ్ళాతాళనూన! పంగీరవాట్యుఁ డుంబు
జెలగ! మం! శవాద్యసమధకంబుగల్గి! మహితపత్ర చామరములుమీ
చు! రహిపచ్చనన్నెపావడలు! కంచుపొమ్మలబూగగలునాగసర
లంచితపటకాహళిములుగమ! భేరితృదంగగ! వాద్యములు! బోరుకల్లడ
మో! సహాభిమతిమున! నుడి! తపదద్భునగ! మార్గమున! పొలుపొంది
ల్లనబోవు! పునరాదీనమపావనశ్రీ! యుతుడు! సురముస్వీరుడు

— నారదు మదమయంతిస్వయంవరంబును నిండునికైరిగి. చుట. —

ను! గుణజ్యులు! తలనిడకెడదడ! ముగాజట్టి! నలువందుకృష్ణాజి
జెట్ట! రహిగ్యాదశోర్ధ్వక! డగ్గులనుబెట్టి! మహితమూపునజేర్చి

సవేగ-యోగవాగము లెక్కియొగినారదుండు- బాగుగా శ్రీపతి బాచిసొక్కు-
చును- ధరణీశ్రిద్విప్పుచుదమయంతినంద - మెరిగియీవృత్తాంతమెల్ల వేవేగ।
పురుహూతునకు జెప్పబోరునదివికి- నరిగిమానిల్లంతటజూచి-కిన్నరగంధర్వభే-
చరగరుడ-కిన్నరదేవదిక్పాలకుల్లోలువ-నలరిననృత్యంబురంభాద్యస్సరసలు
సలుపబంగారుగద్దియచయ్యవడిగి- యెదురేగిభక్తిదేవేంద్రుండమాని- పద-
ములకెరిగిశుభప్రాప్తికెల్ల- పద్య-బులొసగికొంబసిడిపీతమున- వీణ్యానిధిని
యోగివిభువంచుభక్తి-పూజించిచేతులు మొగిడిచియింద్రు- నాజటీంద్రుడు
చూచియపుట్టులనియె- రనాథవిచు మొకశుభ వార్తనిపుడు- ధరలోననా
కవిచిత్రంబునుబుట్టె-వినుముభీనుభూపాలండభేద్యవిక్రముడు- సోమార్కవి
భుడుభానురగుణోజ్జ్వలుడు- ఇలవిదర్భపురంబు నేలెడురాజ-వలనొప్పునతనికి
వరపుత్రియైన-గులి వేణీదమయంతియనుకన్యగలదు- తలపులదానిసౌందర్య
సంపదలు-వనజాసనునికైవలనొప్పరాదు- వినుము నేచూడనివెలదలులేరు-
చూచితిపార్వతిచూచితిలక్ష్మీ-చూచితిభారతిచూచితిరత్నినిచూచితితారను
చూచితిసచిని-చూచితి మేసకచూచితిరంభ- నొక్క-డకనివినియెరుగమెన్నం-
దు-నక్క-మలాక్షీనలావనీశ్వరుని- మదిలోనగోమమ్మధ బాణవేధ- బెదరిక్ర-
శింపగాభీమభూవిభుడు- నలునిదెచ్చుటకుభూనాథులకెల్ల- నలదమయంతిస్వ-
యంవరంబునకు-రండ-భటులచేతానిచెవిపద-మండలాధిక్షలాదిమానవే-
శ్వరులు-హయకుంజరశృంగదవాయూధులగుడు- రయముననావిదర్భపురంబు
జేర-బోవుచున్నారదెభూలోకవార్త- దేవేంద్రసికును నేదెలపవచ్చితి-తగు
నీకుదమయంతితగదన్యలకును-నగ భేదియనిచెక్కినారదుండరిగె- చురనాథు
డధిక తేజోమూర్తులైనవరులకృతాంతపాపకులముప్పురనుగనుగొనిసంతో-
షకలితుడైపలికె-మనమునల్లరమునెమ్మనమర్త్యమునకు-బోయియందువి-
దర్భపు-మృజ్ఞోచ్చి- యా-గనుగొందమునపల్కి-న-చ- బరతెంచి-లు
పురపట్టణోపరిని-పురలక్ష్మీ-పంబుమమాచుచు-ద-దంపతుల్గొంపజేన-
లుచుట్టినిల్వ- నరుదెంచిపురవీధిగరుగుచున్నట్టి- నలునిగన్గె-తన్నగరభామి

—*(విదర్భపురజనంబులు నలునిపణికంచుట)*

నులు-పొలుపొందప్రాకారములగోపురములు - తలవాకిలులు- తవుమిద్ది
యలనిచియన్నలధారునివిభునిబూచి-రందనందందగుంపులుగూడి-ప-
మదలొండొలతోభాషించిరిట్లు-మా-ద-రేయ-రాజసౌంపుచు సెగపుడు- వే

కుకలయ్యెడుచూడచూడతని-యూతనిచక్కదనముయవ్వనము|దనరారియి
ట్టియందంబుచందంబు- పొలుపొందు నేయెందుభువియుందుసివియు- కలవె
లోకములనెక్కడవిచారింప- కన్తుడో శ్రీరమాకాంతుడోయనగ- జయంతు
డోగాకమోహనవసంతుండో-ఈమనుజేశ్వరుండినుడోచంద్రుండో- యీ
మహామహుడుదేవేంద్రుండోహరుడో-ననవిల్లువుప్పబాణములుండెనేని-మ
నసిజుడనివీనిమదిజెప్పవచ్చు- కరములశంఖచక్రములుండెనేని- పరగనీతనిర
మాపతియనవచ్చు-మూడుకన్నులుముఖంబునకలెనేని- వేడుకపార్వనివిభు
డనవచ్చు- వేయుకన్నులమేనవిలసిల్లెనేని|యాయమరాధిపుడనిచెప్పవచ్చు-
ననివితర్కించిభీమావనీవిభుడు-వినుతింపదగినట్టివిడిదిజూపుటయు|నలుడుడు
విడిసియందరనవ్వడన్ని- సెలవులవిడియించినిష్టనన్నంత-హరిహాయాదులుత
మయరదంబులన్యు- లెరుగకుండగనొక్కయిక్కనుదాచి- పొలుపొందనట
రూపములతోడవచ్చి- నలరాజునెడుటక్రన్ననవచ్చినిలువ- కనుగొనినలమ
హీకాంతుండుదివిజ- లనుచుదిగ్గు-లేచియతిభక్తితోడ- నెదురుగాజనుదెం
చియిలసాగి మొక్కి- మాదమంది వేదిధమ్ములబ్రస్తుతిచి- యనురక్తిగొనవ
చ్చి హేమానసముల-నునిచిచేతు-మోడ్చియురుబక్తిబలికె- ననులేశిశిఖమ
నావులాక- కొమరిప్పనాల్గుదిక్కులయందు- దలదికరమర్థిసకలలోకముల
రక్షించు- పరమాత్మలారనాభాగ్యమూలమున- చనుదెంచిహారుమీసందర్భ
ముననే-పుణ్యండనైతిగాభూలోకమునను- కరుణమీరిటకునిక్కమువచ్చి
నట్టి-తెరగెరిగింపుకు తెలియంగనేడు- ఘనమూర్తులారమీకార్యమనయు
ను-యనుకూలమునరింతుఘనువాసపుడు-వినినలోకేశ్వరునిపీక్షించి-లికె-
జననాథచంద్రదనీసత్యశీలంబు-పటుగతిపకలభూభాగంబునిండె-నటుగావనిము

— (దేవేంద్రాదులకై నలుండుదమయంతియంతఃపురంబువకేగుట)—

జూడఁబిల్వబట్టి-చనుదెంచిపోయినీచందమంతయును-కనుగొనిసంతోష
కరమయ్యెమా- తరళానుతాక్షికిదమయంతికన్య- కరయస్వయంవ-మని
నేడు-సలుపుమునుదెచ్చివా ఇంటిగోర-సభినాక్షకులజయానాదగ్గరకు- జ
వేడ్క నిమిదిసరిపోవురీతి-ననుకూలసరచిచయ్యసరిమ్ముపొమ్ము-జనువిధం
బెట్లు బాలిబొందకుము- మనుజేశనికన్నదరిజేరమాకు- పసుధీసులెడరో
చ్చియ- రు-పొసగనిసంసముహోలు నేవారి- మాకార్యమంతయుమను-
దీశ నీకార్యమనిచూడనేరువుగాన-నీమజెప్పితినినిషదేశనీవు- పోకు

విపులమాబుద్ధియుకలుగు-నావునుచిరుసవ్వునద్విభూవిభుడు-దేవేంద్రుగను
 గొనిధీకుడై-లికానదియేమిదేవనీకిటునంటిమాట! యదయునీవలెన్నిట్టులాడ
 గదగునే-యందంబుభూనాధులరయుచువచ్చు! నందాకనేనునుజనుదెంచి నా
 డ-నాకంజలోచనననుకూలపరచు-నాకుజెప్పగనీకున్యాయమాదేవ-హ
 రవెనుకనుముదితచుంచి-జెందినవేడ్క-భాషించియున్నానె-బొలుపొండ
 యినబోయివచ్చినను-వెలదియునామాటవినునెవలదనక-పన్నుగానిట
 పరులకుపోవ-కన్నదివిన్నదికలదెమిరలను! పాయకగిటునంటిపనులునా
 సేయుటగాదేమిసేవగామితునితయేగాని-యాయుఃతినిమీకుసంతస-బుచ
 బుద్ధిజాలదుగూర్చ-చేరియీపనులునేర్చినవారిబిలిచి-యారవణీనుణివర్తిం
 పుచుండ-డసవుడుపునుహూతుడా రాజుబూచిఘనకృపారసమొల్కగానిట్టు
 లనియె-నినకులాధీశునినేకార్యమైన-ననుకూలపరచెననంటివిఇపుడు! పనిబడి
 మేమొక్క-పనికీహొమ్మనిన-వినయముల్బలుకుచువెలదులకడకు-పోకయిప్పు
 డేబొంకితిననిన-పోలించియేచునబోయెదమింక-పరువడిసత్వసఃపన్నుండన
 నుచు-సురులుజెప్పగనిన్నుజూడవచ్చికిమి-కరమొప్పుదబ్బ-కాడవటంచు-
 నెరిగి తెమి-మేలై తెవచ్చెదము-జగతియిత్తోకువంశజులెల్లమున్ను-బొగడి
 నక్షీతు-లుబూదిరితొల్లి-తొలియిట్టివారివంశమునందునీవు-పుట్టిదబ్బరలకు
 పుట్టిల్లవైతివి-మేలుచేసిననెన్నటికినైన-మామనంబులనిన్నుమరువంగలేము
 నలరాజుసురరాజునకుబెండ్లిజేసె-నలివేణిదమయంతిననిరమానాథు-డెరిగి
 తేనినుమెచ్చుపెద్దకాదె-ధరణీశలేశయాదనుజోర్మొన-మాకార్యమనిన
 తామసమితలేక-జేకొనికరుణతోజేసిరక్షించు-ధరణీశమామీదదయలేదు
 మీకు-నరిగెదవిండులకేమిగానిమ్ము-చనియెదమికననిచర్చించిపలుక-విని
 చాలమదిలోనవెలవెలబారి-కరములుముకుళించిఘనభక్తిమీర-ధరణీశుడా
 పురందరునకిట్లనియె-నెరనీబంటునైయుండెడువాడ! నసఘాత్యనామీదనత్యం
 తకరుణ-గలిగివచ్చితిటుగాననేనిపుడు-నలమినినాదమయంతిదగ్గరకు-నర
 యనేదేగతినరుగుదుననుమ-కరుణాసముద్రయాగతినిబల్కితివి-యకట
 యీదమయంతియంతఃపురంబునకు-పోతుటేగయైననుపొందరాదు-గావున
 సిప్పుడికార్యమేరీతి-కామింతునీమాటకపటముగాదు-తడయకదానియంతఃపు
 రంబునకు-నుడువనుపాయంబునాకెదుగింపు-డనవినిశైలారియాత్మమోదిం
 చి-మనుజేశ్వరునిజూచిమగియునిట్లనియె-దమయంతికన్యకుదానియింతు

అను- క్రమముననీయాపుగనుపించుగాక- నితరులకెవ్వరికెరుగంగరాక- పతి
తోనుభావించిచనుదెంచుదనుక-ననియొప్పువరమిచ్చియురుగుమటంచు- పని
చినవారికిభక్తితోమ్రొక్కి-చనిచనియాభీమజననాయకుండు- పెనుపొంద
ఁజేతులతోపేరోలగముననామెడగూర్చుండియాలోచనంబు! సేయంగ నెక
కొంత సేపుండిచూచి-యరుదై నకనకహర్ష్యంబులుగడచి-మెరసెడిబంగారు
మేడలుగడచి! సగసతచిత్తరులచవికలుగడచి-వరునతోకగడ పువాకిల్లుగడచి
యక్కడక్కడనిచ్చియంతఃపురంబు-నక్కజంబుగదాటయాదమయంతి! నలు
సిరూపంబులునలుపురుదాల్చి- కొలువుననలుచేతగూర్చుండిరంత- భీముం
డుదాదా పిలిచిమీరింక-కామినిదమయంతికన్యకామణికి- కడువేడ్కమీర
శృంగారిన్నివరము-లడుగంగదేవాలయంబునకరిగి- శ్రీరమాపతిపూజింపంగ
జేసి- కోరిచయ్యనదోడుకొనుదురావలయు- ననుటయుదమయంతికాయం
దుముఖులు-జనితేటపన్నీటజలకంబులార్చి- మెరుపడిజలుగుతోమెరుదడి
యెత్తి-నురులార్చివంతగాకొప్పుగీలించి- వరచంద్రకావిపావడమీదమించి-
వరలునన్నపుచల్వలువబాగొప్పగట్టి- గుబ్బలమీదకనకఃఖిపూల- పట్టు
కంచుకమునుబాగుగాదొడిగి-తీరుగామృగనాభితలకంబుదీర్చి కన్తూరిజవ్వా
దితోగూర్చినమంచి- పారచందనముమేననందండబూసి- విదితముల్ గొప్పు
నింతగాదురిమి- పట్టుసూర్యచంద్రులపాపటబొట్టు- నిటలంబుపైవ్రాలినిలిపి
కర్ణముల- కరమొప్పుబంగారుకమ్మలుబెట్టి- కరములవజ్రాలకడియముల్ బె
ట్టి-నీలంబుముంగరనీటుగాబెట్టి-లాలితంబుగనుబిళ్ళలదూలమర్చి- కరముల
ముద్దుటుంగరములుబెట్టి- మెరయహారంబులుమెడనిండనుంచి- తెలిదంమి
రేకులదెగడెడుముద్దు-కలికికన్నులమంచికాటుకబెట్టి! ఘనతరసవరత్నకాం
తులచేత- దలినజిగిసంపంగిదండలుబెట్టి- పల్లెరువువృలపసిడితీగెయును-
మొల్లిమిగాజులుముంగారుమురుగులు- తలకంబుపసిడియందియలాదిగాగ-
నలభూపగంబులుకన్యకామణికి- ధరియించివేడ్కశ్రీధరుమందిరమున- కరు
దందదోడ్కొనియడిగిననింతి- కరములుముకుళించికన్యాలలామ- పరమా
త్ముడైనశ్రీనివాసించి-భయభక్తిమీరసేర్పునబ్రస్తుతిచె- జయభక్తమం
దారజయమహాదార- జయనిత్యకల్యాణజయజగత్ప్రాణ- జయసద్బ్రద
శ్రీతజయనిలగాత్ర- జయకరుణాపాంగజయకీతి-సాంగ-జయపాపసంహార
జయశుభకార-జయబాహుబలధుర్యజయదేవవ్య-జయభోగసుత్రామజ

యగునోద్దాను-జయరమాహృదయేశజయచిత్ప్రకాశ-జయపరమానంద
 జయపుణ్యబృంద-యనినిన్నుగొనియాడకలవిడచి నాకు-ననుకరుణి పుణు
 నాకాధిపతులు-నలుగురుచనుదెంచిననుగేలిసేయ-దలచియున్నారనాధపు
 నిగావలుని-జేసిరక్షింపుముశ్రీనాథయమచు! భాగురమతితోడబస్తుతింపుచు
 ను-జనుదెంచెదమయంతిసఖులతోగూడి-తనతండ్రకడకునానననీశ్వరుండు-
 పరుపైసపచ్చనిపల్లకిలోన-వరపుత్రునిచివేవసుధామరలను-గనుగొనిపిం
 దబూకాంతులనెల్ల-వినుతవాక్యంబువేర్వేరజాపు-డనిపుత్రిగనుగొనికు
 మ్మమాయమ్మ-యనురక్తిరాజులనందరిజూచి-మమనదలచినమనుజేశు
 కంత-మునపుష్పమాలికమూడమునవైపు-మనిచెప్పిధనీశుడంతనైదువల-
 ననుపమ-తిగూర్చియతివలనెల్ల-హెచ్చరికలుజెప్పియేతేరబనిచి-యచ్చుగా
 సకలసైన్యంబులుగొలువ-తనకుమారునినొక్కతావుననునిచి-యొరంగప
 దిలులైయుండుడటాచు-బలములనలుగడబలువిడిచునిచి-యలరెడుసకలా
 యుధాన్వితుడగుచు-బలియుడైతానుండెవార్ధివేశ్వరుడు-నలివేణిదమయం
 తినపుడుదోడ్కొనుచు-చెలికత్తెలిగుగడచేబూనిరాగవలనొప్పచారాజవరు
 లవేశ్వర-నరయుచువసుదేవుడనువిప్రవరుడు-సురుచిరమతితోడచూపంగ
 దొడగె-కలకంఠియీతడుగౌళభూనాథు-డలివేణియితడుమహారాష్ట్రవిభు
 డు-లలనయీఘనుడు-శవమహీశ్వరుడు-నెలతయీనరపతినేపాళివిభుడు
 వెలదియీరాజుద్రాపిడజేశభత-కొమ్మయీనాథుండుకుకురథాత్రీశు-డ
 మ్మయీరాజేద్రుడంగభూవరుడు-మదిరాక్షియీతండుమత్స్యవల్లభుడు-
 సుదతియీనృపమాళిచోళదేవేశు-డెలనాగకురుధరాధీశుడినృపతి-మెలిత
 యీతండుకాశ్మీరరాజు-డలరుబోడితమయ-గభూవిభుడు-చెలియయీ
 ధీరుండువిందుభూనాథు-డనియిట్లురాజులనందరిజూపి-వనితతోనిషధభూ
 వరుజేరబోయి-నలరాజుదగ్గిరవలుపుమీరంగ-నలునిరూపంబుననలుపురుం
 డగను-పురణించిచూచియాభూసురుడపుడు-నరుదెంచియేమియునకూర
 కుండె-నదిజూచిదమయంతియతివెలజూచి-యిదిదేవతులమామయిందు
 కేమందు-నేవురునిషధేశులెందైనగలరె-యీవట్టివేషులులేలవీరలకు-న
 క్కటానెనొల్లననిపల్కుచుండ-తక్కకనిటునేయతగునెవీరలకు-తమవంటి
 వారికితగుదునేయేను-తమకులాంగనవలనెంతటిసూపుదాన-కరుణయంత
 యులేకకబకటవీరు-నరసతనామీదజనహారదగునే! యనుచుపల్లకిడ్డియమ

రేశ్వరులకు-మునుకొనిచెయ్యె త్రిమైక్కియిట్లనియె - నియేలనయ్యో
 టువంటిపరులు-కొదుకక సేయమిమాకూతురుగానె- నైజహపులుదాల్చిన
 లందరెఱిగ- రాజిల్లననుకృపారసమొక్కగాంచి- వాకాధిపతులారనలునికె
 నన్ను-చేకూర్చిపెండ్లిగావించియావేశ- కన్నులారగచాచికరుణతోనలుని
 నన్నుదీవించిమన్ననజేసిమీరు- వేంచేయరయ్యనావెరపెల్లమాన్చి- య
 చువేడినమెచ్చియతిదయామతిని- ప్రముదితచిత్తులైబలభేదివహిని - జము
 డునుపరుణుడుసత్వరంబునను - తమరిమరూపముల్ తప్పకదాల్చి -
 మరంగగనుపడిరందరికప్పు - డాలోననలుని నెయ్యనచేరిపుష్ప - మాలి
 ధరియించెనుగువకంతమున - దివినుండిభూషించె దేవమందుభులు - భు
 మీదగురిసెపువ్వులవాన - పాడిరిగంధర్వపతులుమోద న- నాడియెను
 రరంభాదికామినులు - నిర్మతివాయుకు బేరనీశగళాది - హరునిదధీశులు
 లామసుల్దివిని - వాసవానలయమవరుణులుభువిని - వాసికెక్కినరానీనా
 ధుభాగడి - రలఘునద్భక్తిభీమావనీశ్వరుడు - నలునికీర్తించెనున్నతిమి
 రనిపుడు - వెలయంగదేశాదివిభులెల్లవచ్చి - నలమహీశ్వరునకు నయము
 తోమ్రొక్కి - పాలుపొందతమపురంబులకేగిరంత - నలరుచుదమయం
 నాత్మగోనెన్ని - చాకశాసనుడుదిక్పతులతోవచ్చి - చేకొనినలరాజుశే
 రునపుడు గ్రుచ్చికొగిటజేర్చుకువలయాధీశ - యచ్చుగానీవుమామూపు
 విలను-చిరభక్తితోనీవుచేయుజన్నంబు- కరుణమీరిగనేనుగైకొనువాడి
 మనువకుమామీదమక్కువలనుచు-ధరణీతలంబునె తయుచిరకాల- మ
 రక్తిపాలింపుమనియానతిచ్చె-ననలుడంతటవచ్చియవసీతలేశనీవునన్నెల్ల
 డనెమ్మిప్రార్థింప-నావంకనిలిచెదననివరంబిచ్చె-జముడంత నతెంచి జననా
 చద్ర-రమణనివెంతధర్మము సేయదలతు-నారూఢి నేసిత్తుననివరంబిచ్చె-
 రధయటవచ్చినరలోకనాథ-నిరుపమశౌర్యంబునీకోర్కెకొలది- నరయ
 నేసిత్తుననివరంబిచ్చె- వరుణుడంతటవచ్చివసుధాతలేంద్ర - చిరకాలమే
 నీక్షీతిననిపతికి-వాయుదేవుడువచ్చివసుధీశనీవు- నాయుతగతివేగమబ్బు
 చనియె - ధనపతివచ్చియూధరణీశనీవు - ధనమెంతగోరినదానిత్తుననియె
 మృడుడుదెంచియోమేదినినాథ- యడిగినమహినిత్తుననివరంబిచ్చె- న
 డుముదమందియంమహీశ్వరుడు - తప్పకవారికిదండముల్ బెట్టి- పినుతిం
 వారలువినువీధికెగసి- జనిరివేగముననిర్జరలోకమునకు- నల్లునికూతురున

దోడుకొనుచు మెల్ల ననప్పుడు మేదినిశ్వరుడు శిరమైన పెండ్లికన్దల కేగుదెంచి
 కర మొప్పనవరత్న ఖచిత మైనట్టి బంగారుపీటల పైవధూవరుల! సంగనలటుని
 ల్పిహారతులొసగ! నవనీసురాన్దనలతి వేడ్కతోడ! ధవళముల్పాడంగదండివా
 క్కములు! కటహాధ్వనులు! భోభాగంబునిండ! తటుకున భేరిమ్మదంగగంభీర! ర
 వమునధారాదరములు ఘూర్నిల్ల! కవళూడివంధిమాగధులకీతికంప! సంగతి
 గానాగసరములు బాడ! సన్గీతవాద్య హోషన్బులు చెలంగ! బూరగల్పించుకొ
 మ్ములు కాహళములు! భోరుకల్లుటకునంబుధులెల్ల నల్ల వేత్తలై హూమము
 లేల్వించి భూసురోత్తములక్షతలొసగదీవింప! నెలమివారాంగనల్ నృత్తము
 ల్ సలుప! చెలగివుణ్ణస్త్రీలు సేసలుజల్లి! పలుదెర గులనుశోభనములు బాడ!
 చెలువొంద పెద్దలాశీర్వాద మొసగ! తరలాయతాక్షినిదమయాంతినవుడు! నిల
 పతనలరాజునకుదారబోసె! హరుడు పార్వతియునుయమరినయట్లు! సరసిజా
 త్సుడుగమాజలజాక్షియట్లు! సరసిజాసనుడు శౌరదయట్లు! నెరిశశాంకుడురో
 హిణీదేవియట్లు! తీతిదరాహితుడుశచీదేవియట్లులతివిభారతియుచాయాదేవి
 యట్లు! తలకించిరట్ల పెండ్లిదినములుగడపివలనొప్ప బెడ్చికివచ్చినవారి! భోజ
 నంబులదృప్తిహొందించిమిగుల! రాజిల్లు వహేమండజకొంబరముల! దనరు
 భూవణములదనిపివీట్కొలిపి! ఘనలీలవంశిమాగదకవీదుగ్రీలకు తొడవులు
 దొరలవత్త్రములునుసొసగి! తడయకబహురత్నతతులనెసంగి! వేడుకమీ
 రనిద్విధనమున పెండ్లి! ప్రోడిమిజనులెల్ల పాలుపొంద జేసినిరు! మానామానని
 యసంపత్తిసుకుతరసుఖలీలనుండిరంతటను! గలకంఠినమయ తకన్యకామణి
 కివరనొప్పమున్ను స్వయంవరమును! వార్తపని! లిగినాపాపవిభుడు వెవేగ! తన
 లోననతులసంతాపన్బునొంది! యవుడు పెండ్లాడగానాత్మలోగోరి! వివరీణబు
 ధ్ధులవివరించుకొనుచు! తలవెంటుకలువీడతత్తరింపుచును! జలజలమనిఘర్మ
 జలబిదులరుల! బరువుననేతెంచిబలిసిదిక్పతులు! గరుడభేచరయక్షగంధర్వ
 సిద్ధ సరసవిద్యాదరచారణసాధ్యసురయక్షపన్నగుల్బట్టుచుకొలువ! కొలువు
 గ్నయిందుగ్రిగొబ్బునగదసి! బలవైరిమాకొక్కపనిగలదదియవినుము చెప్పె
 దధరావిభుపుణ్ణియొక్క! జలజాయతాక్షి భావజమేటిదంతి! దమయంతయ
 నియెడుతరళాక్షికలదు! క్రమమొప్పదానికడువేడ్కతోడ! సరయ్యయంవ
 రమనివింటినే! దరయందుదానిసౌందర్యసంపదకు! సరిరారెరంభాదిసారకా
 మినులు! తరముగాచక్కదనమువణికంప! సరగునజనియెనుసఖినివణికంచి!

39 నలచరిత్రము - ద్వికదశావ్యము - ప్రథమభాగము.

తిరిగిరావలయునే తెరగుననై ననివనిత కప్పుడుస్వయంవరముకొయనుచు దివ
ములెంచుకయెనుతిగుచున్నాను నేడుమీధర్మాలనెరవేరగలిగె వాడిచే
పెండ్లమువచ్చెదననుచు గడిగిదుశ్శకునముల్లనువింపనిటకు నడచితినిటుగా
ననావివాహమున । కేకీచుబుట్టునోయెగుగంగరాదు నాకేకీమీకోడనయ
ములకంగకరమర్ధిదమమంతికన్నియనిటకు పరియించి తెత్తునోవ సవనాకు
కరుణతోయొకయపకారంబుసేయుమరసిను రేశనీకదివిన్నవించు-నందన
నములోనలినాక్షిగూడి పొందకంది కేళిభోగింపవలయునన ప్రదుదేవేద్రుడ
పుడుదిక్కుతుల-కనుగొనినవియకలికిట్టులనియె-నేటికిమహికిహయెదుతద్వి
ధాశుతేటతెల్ల బుగతెలిపెదనోయి-కూడమయంతిస్వయంవరక్రమము
నాదినివినిఈహుతాశనశమన-వరుణులగూడి నేనువసుధకుగిగి-గరితచిత్తం
బెన్నిగతులనోయరయ-మమ్మెల్లదండుగ్రుమాగుగానెన్ని-సమ్మతినలుప్రా
ణసఖుగావరించె-రాపునవారలకడజేసిమరల-దేవలోకమునకేతె-చితిమీ
పు-పాలుపొందనట కేలపోయెదననిన-కలగివితర్కించికలిపుగుఘండు-మొగ
మువజేవుగుమురువునజింప-భుగభుగనిగుడినిప్పులపొగలెగయజొటజొటచె
మటలుసోనలైకురియ-తటతటమనిగొమ్మతడబడుచుడ-కటకటాయని
యామకిరదికన్నులను-తటతటవిప్పులుదొయగహుమనచు-కాలాగ్నిగు
దుడోకాలబైరవుడో-కాలసూర్యుడో-లయకాలడోయనగ-గజి-చిభీ
షణాకారుడోపుడు-నిజగల్వణకంగనిలిచియట్లనియె-నిన్నాశ్శయండి
నాఎలనాగగోరి-యున్న నేరుండంగనూరకతామనన్నుతాననివచ్చినలుడెం
తవాడు-కన్నననాయితిగైకొనిపోవ-నాకేశనీవేగునాడొక్కమాటనాకు
జెప్పకపోవన్యామమానీకుపోయినవారెల్లపొలనివరించి ఈయెడకేతెరకె
ట్లువచ్చితిరి । నరులలోమరలమానమగోలుపుచ్చి । పరిణంపవచ్చినవాడా
నలుడు । నమరులువచ్చినరతామబోక । దమయతివరియింపతానెంర
ఘుకునొ । మంచిదందులకేమియదిగాక్షిగూడి । యెంచితాకాపురం బెట్లుజే
గెడినా చూచెదనపుడుసురరాజుబలికె । భూచక్రమెల్లనేపున విష్ణుచక్ర
మెలమిపనిసేయునేలెడంబలియుడిలవానిసత్యమీరేడులోకములనాకూఢి
నంతయునాక్రమించినది । యారాజనరునిపైయలుగంగవలదు । మహిలోన
నలెడుసామాన్యుడుగాడు । మహితకులాగ్రణిమేదినిశ్చేరుడు । సంతతశ్రీమూ
తిసరససత్కీతి వంతుండునాచారవంతుండుఘనుడు । పానిసత్యమెరింగి

వచ్చితిమిటకు, నానర నాయకున్దవనిలో పలను, నీకు సాధ్యుడుగాడునీక సాధ్యు
నై, యోకలి రాజనీహారకనింక, కోపంబువానిపై కూడదామాట, పాపంబువ
చ్చునీపని సేయగూడ, దనవినిమరియు రాద్రాకాడుడగుచు, ననిమిషపతితోడ
ననియెనాతండు, కనలియారేడులోకములనాకన్న, ఘనుడెవ్వడున్నాడుకం
టివేసీవు, వెరగొప్పనాపేరునిన్నమాత్రమున, హరిహరబ్రహ్మాదులంతటివా
రు, వెరచిచుట్టచురాగ వెరచియుండుదురు, గరుడభేచరయక్షగంధర్వఖచర, వ
రులై ననామాయవణింపలేరు, సురనాథనానేర్పుజాచెదనింక, నలుడనియె
డియొకనరుడునావద్ద, నిలిచియుండు నెచూడునీవుమెచ్చెదవు, దమయంతినా
చేతతాబడుపాటు, రమణియెవ్వ తెబడురాజ్యంబులోన, నేనుగోరినయట్టిన
లతనువచ్చి, తానుగై కొనిపోవతా నెంతఘనుడో, వానితోచలహారవానినే
బట్టి, పూనిజూదంబాడబుద్ధిపుట్టించి, మాయలుజేసియామహినెడజూసి, పా
యకపమునున్న బట్టజోజేసి, గారించియిలగోచిగానిగావించి, యారణ్యభూ
ములనలయంగ జేసి, మానినినెడజూసి మనసునొప్పించి, దీనతనెంది తెలివిద
ప్పించి, మారుమాపము జేసిమహిమరప్పించి, గావించెయమితదుఃఖములనొం
దించి, కుండగోరిక జేసికువల యేఘనకు, వండిపెట్టగ జేసివానినీరీతిచీకాకుబడ
మాయచేయకనున్న, నాకేశవినుమినేనలునికిబంటు! నాధుడవింపగానం
దాకకలిని, గాదనియారీతిగామహాప్రతిభ, బలికియింక్రునితోడపరువుననపు
డు, నిలిచినచోటనునిలువంగలేక, ప్రాకటంబుగవిదర్భపురంబుజొచ్చి, యా
కోపముననివధాధీశుడైన, నలరాజచంద్రునినయముగాజూచి, కలియెంత
మాత్రముగదియవో వెరచి, యాతనిసత్యంబునాతనిశౌచ, మాతనియాకా
రమంతయుచెలిసి, కుతలాధిపునిజేరగూడదటంచు, నతడెందుదిరిగిననదియెల్ల
గనుచు, నక్కడక్కడగూడి యందందదిరిగి, కక్కసపడుచు కోపముజెందు
చుండె, నంతఃకొన్ని నాశ్చరిగిననలుడు, సంతసంబునభీమజననధుగాంచి, య
కమాపురంబున కేగన్గవలయునకలంకనిపుత్రినంపించుమనిననటువలెజేయు
దుమవసీశతిలక, కుటిలకుంతలితోడుకొనిపోవనిచట, నున్లుమన్న నుమీరలుం

—(నలుడుదమయంతితోడస్వర్గంబున కేగుట.)—

దురేయనుచు, వెంబడియుబలికిభూవిభుడుకుమారి, నాయెడబాడగాంచియ
తనికిట్లనియె, వోయమ్మనీమగడొగిపురంబునకు! బోవలెననిసీవుబోయిరమ్మ
నిన, వావిరిదమయంతి వగచుచునపుడు, తల్లివద్దికివచ్చి తనమానసమున,

తల్లడింపుచుబల్కెతండ్రినన్ని పుడు, తనయల్లుడూరికితల్లి పోదలది, నను వెంట
 నంపుచున్నాదరిగాన, నాతని వెను వెంటనంపుదుననుచు, నాతోడనెరిగించి
 నాడెయోయమ్మ, యనవుడుతనపుత్రినతివకొగిటను, నునిచిహాయనియేడ్చి
 యోయమ్మయనుచు, నను బాసిపోయెదనాముద్దులడి, యనితల్లిపుత్రియు
 నందందయేడ్వ. దమయంతిదాదులుదాసజనంబు, గుంపులుగూడియందను
 గోయనియేడ్వ, చనుదెంచిభీమభూజననాయకుండు, తనపుత్రినూరార్చితన
 యింతిదెలిపి, దాదులవారిందిదమయంతిజూచి, యాడరంబునబల్కెనదియే
 మితల్లి, యేలయేడ్చెదనీవు కేసుటకొడువ, లాలితసౌందర్యలక్షణావ్యయూడు,
 యిలయేడుదీపుల నేలెడురాజ, నలరాజచంద్రుండునరలోకనాథు! డట్టిభూ
 నాయకుండతివరోనన్ను, నెట్టనజేపట్టనీ కేలవగవనరలోకశుతుడయిననలచ
 క్రవతి! యరయనిన్నుంచినాకల్లుడై యొప్పె! పెక్కుకాలమునాకుబిడ్డలులే
 క! మక్కువనినుగాంచిమాన్యుండనైతి, నురనాయకులగూడచూడంగగలిగె!
 కరమొప్పచిరకీర్తిగలుగుటజేసియిందీవరాక్షసీయిందునునందు! పొందుగా
 వచ్చునుబోవుచ్చునుండు! మమ్మరోనీయన్ననంపుదు వెంట! పమ్మదంబునబో
 చనుదెమ్మునీవు! మనమునదుఃఖంబుమానునోయమ్మ! నినుజూడకెన్నాభ్యుని
 ర్వహించుదునె! పెనుపొందవెంటనేపిలువనంపింతు! నసిబుజ్జగించునువాదర
 బుద్ధి! తనపుత్రినలునకుతగనొప్పగించి! తనయకుతరణంబుతనియంగనిచ్చి!
 బోయిరమ్మనిపల్కిపొలతిశోకమున! బాఱుకతమతల్లిపదములవాల! గ్రుచ్చి
 కొగిటజేర్చికోర్కెదీవించి! మచ్చికగురుభక్తిమానకెల్లపుడు! మతిలోనస్త్రీ
 లకుమంగళంబైన! సతతపతివ్రతాచర్యలకడకు! ప్రతిమాటనడచుచుపరిచర్య
 జేసిపతినిశ్రీపతిగాగభావింపవమ్మ! వనుమతిమనసరివారలలోప! పొసగగపత్తి
 తులుబుట్టింపవమ్మ! మదిరాక్షి చెలువొందమనవంశమునకు! వదలకమరియొ
 కవన్నదేవమ్మ! కుసుమకోమలిబుధుకోటికీర్తింప! వడుమతీశుడుమెచ్చవ
 తింపవమ్మ! సరసతనాథుండుచనువిచ్చనపుడు! నరిముఠిపలుమాటలాడకు
 మమ్మ! యనిముద్దుబెట్టిచయ్యనబుద్ధిచెప్పి! మునుకొలమోమునమోమును
 చేర్చి! నాయమ్మనాకూననాముద్దుచిలుక! పోల్లరమ్మనపుడుపోల్లతండ్రికి! మ్రొ
 క్కినదీవించియొగిబుద్ధిచెప్పి! గ్రక్కుననవరత్నఖచితమాశిబిక! లోలోననీరేజ
 లోచననుప! నాలోననరుడొక్కయరదంబునెక్కి! మామనువీట్కొనిమగు
 వయుదాసు! ప్రేమతోదమనుండువెంటడిరాగ! కరిరథభటభూషకంబులు

గొలువ - తరుసముప్పుదిరెండువాద్యముల్ మోగియ - వారకభటులుకయివా
రంబునేయి వార కామినులిరువంకలవాడ చీరపుణ్యంగనల్ సేసలుజల్లధారు
ణీసురులు బాంధవులుకీతింప, దివినుండి దేవతల్ దీవించుచుండ, నవనిపువ్వుల
వానల తటగురియి మనుజేంద్రుడిటువంటిమహిమశోభిల్ల, జనుదేరనప్పుడు
సంభ్రమంబెసగ, పురమువారెల్లనుప్పొంగుచు కూడి వకుసతో నెదురుగాన
చ్చివీక్షింపపరివారజనములుభక్తి సేవింపనరపతితనపట్టణముప్రవేశింపపుర
సతిజనములప్పుడతివేట్కులలర గురుతరప్రీతి చేగుంపులుగూడిదమయంతిగ
నుగొనితమలోనెతాము ప్రమదమెల్లగాబలికిరిట్లనుచు సీమానిసీమణిని
దెజాడరమ్మ రామాభిరామనిర్భరపుణ్యసీమా సీమగాదిదిమంచిచెలువయిన
లేను లేమగాదిదిమంచి లేమావికొమ్మ గొమ్మగాదిదిమంచికులుకు కెదమ్మి-
తమ్మిగాదిదిమంచిలావణ్యప్రతిమ ప్రతిమగాదిదిపుష్పబాణునిదంతి దంతి
గాదిదిరతితగమెచ్చుకాంత కాంతగాదిదిసీటుగలబోగికన్న కన్నగాదిదిమం
చికర్పారంపుదిన్నదిన్నగాదిదితావి తేటపన్నరు సీరుగాదిదిచిన్నలరాజుతీ
రుతీరుగాదమ్మ ఈదేవిలావణ్యమంతయునర్ణంపనలవియేమనకు వింతగాన
లియిట్లు వేవిధంబులను వినుతింపనలమహీవిభుడివిభమునదనరారుశుభము
హూతంబునతనదు సగరుప్రవేశించెనాతియుదాను జగధీశులునుమహా
జనులు బాంధవులు హితులుమంత్రులుపురోహితులునుదదను మతి నేగిర
టతమమందిరంబులకు సంతటదమనాఖ్యుడామహీశులకు సంతస బునమొ
క్కిజననాధయేను పాలుపొందవూరికిపోయివచ్చెదను కలకంఠిదనుయంతిక
న్యకామణికి వయస్సుమిక్కిలిలేదువసుధాతలేశ దయ నేలుకొమ్మచిత్తాని
మమ్మెంచియనివిన్నపముజేసియాదమయంతి గనుగొనిమదిబుద్ధిగలిగిభూవి
భునిమర్మంబులెరిగిసమ్మతిభక్తి వెలయెననిమిలినదువుచునయముతోనిపు
నరయంగనూరికినరిగెదననినతరళాక్షిదమయన్నతప్పకభూచి కన్నులగడు
బాష్పకణములుదొరుగ నిన్నాళ్ళవలెనుండక బుద్ధిగలిగి మన్ననప్రజలెల్ల
మహిమెచ్చిపోగడ సన్నికార్యంబులనరసిసద్భక్తి తల్లిదండ్రులమాటబా
టకరాజ్య మెల్లనేలుముబ్రజలెల్ల సంతసిల్లుటచేత మెచ్చుకీతులచేతమె
లగుమోయన్న నిచ్చేయుమనుచువేగంబెయతడు తనబలంబులుగొల్వతన
పురికరిగితనతండ్రిగూడిభూతలమేలుచుండ సంతటనిషధేశుడాదమయంతి
సంతసంబునగూడిసరసులయందు కేళీవనములందుకృతకాద్రులందు మేలి

మిసాదలందుమేడలయందు । నిరుపమానవిభూతి నిరతంబునిట్లు । సురసభా
 పురకేళిసాక్కినోలుచును । శ్రీరామచంద్రునిరీతిసంప్రీతి । భారుణీచక్రంబుతగ
 నేలుచుండెననియిట్లుబృహదశ్వుడాధర్మజునకు । పెనుపొందమున్నగావిన్న
 మాగఁమున । వరుసతోనలచక్రవర్తిచరిత్ర-సంపదలుమేచ్చవిస్తారంబుగా
 గవినుతవాక్యంబులవెలయంగజెప్పెననుచువాధూలగోత్రాబ్ధిచంద్రుండు
 చిరకీర్తిపంతుడాశ్రితకల్పతరువు । కరుణాపయోనిధికందాశదొడ్డ । యాచార్యు
 నకుశిష్యుడై నట్టివెన్న । వాచారతత్పరుడతిదయాపరుడు । పాలుపుమీనచక్ర
 పురవిహారుండు । వలనొప్పనతనికివరకుమారుండు-యకలంకమానసుండుమిత
 పుణ్యుడు । సకలవైష్ణవపాదసంసేవకుండు । రంగనామాత్ముండు రాజపూజ
 తుడు । సంగీతసాహిత్యసత్కళావిభుడు । సరససత్కవివరసద్భాషణుండుయర
 యంగనాతనికనుగుసోదరుడు । తనరినయాంద్రవిద్యాప్రవీణుండు । జనలోక
 విదితుండుసజ్జనహితుండు । తిరువెంగళార్యుండుధీరాగ్రగణ్య । డరయనాతని
 పుత్రుదబ్ధిగంభీరు- డమలమానసుడవిద్యావిశారదుడ-రమణనేవర విరాఘ
 వాహ్వయుడ సరహరిఘటికాద్రినాథునిపేర । పరువడినేనాంధ్రభాషలదెలియ
 నవనిశ్రీహరిదాసులయినట్టిసరసాకపులసత్కృపవాకుగలుగుటజేసి । యీనల
 కథయుండునిదిపూర్వభాగ । మేనురచించితినిచరిత్రంబు । నెవ్వరుజదివిన నెవ్వరు
 వినిన- నెవ్వరువ్రాసిననవనీశుకరుణ- నాయుధారోగ్యంబులై శ్వర్యములను-
 పాయకుండగపుత్రపౌత్రసంపదల- నాచంద్రతారాద్కలై యుండురెలమి-
 భూచక్రమునపరిపూజితులగుచు

—: (*):—

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

ద్వితీయభాగము.

దమయంతి పుత్రుల బడయుట.

శ్రీకరచారిత్రశృంగాగగత్ర-పాకశాసనవేద్యభవరోగవైద్య-చిరపుణ్య
 కీర్తియాశ్రితమతకీర్తి- కరుణానివేశశ్రీఘటికాద్రివాస- యవధరింపుము
 పాండవాగ్నితనూజ- డవిరళమతి డనాదమయంతి- పరిణయక్రమమెల్లభ

క్తికోభిల్ల! నరిమురివినివిస్మయానందుడగుచు! శిరములుముకుళించిఘనయో
గించంద! యెరుగింపుమటుమీదివృత్తాంతమెల్ల! ననవుడుబృహదశ్వదారా
జచూచి! వినుమన వేడ్కతో వివరింపదొడగె! నంతటకొన్నాల్ల కాదమయంతి
కాంతాలలామంబుగర్భంబునాల్ప! పరిపూర్ణ సోమునిబడలించుమోము! దొ
రకొని వేగునిచంద్రునిరీతినుండె! ననివిల్తుపూ చెండ్ల నందగుచనుల మొనలనల్ల
నివణకములుగానుపించెమ్మదబింబములవన్నె మెచ్చనిమోవి! కదసిమలినం
బుగప్పినట్లుండె- బడలికల్ మేనునబ ర్వెనందంద- నడుముమందం బాయెనాభి
గన్నడియె- సవరణనల్ల భూసలపేరుబోలె- నవిరళంబగుచునూగాగుజూపట్టె-
కలికిచూపులచంద్రికల్ బర్వెననగ- పలుచ బా రెనుగండ పాలికాయుగళ! మలి
వేణిముఖచన్ద్రుడమ్మతంబురసము! చిలువచందంబున చిట్టములెసగ! గగనభా
గంబుయాకరమైనయొప్పు, పగిదికొదీగెచూపట్టెనానాట! పొలుపొన్దునవమా
సములుపూర్ణమైన- నలరసమ స్తగ్రహంబులువరుస- తప్ప కతమతమతావుల
నుండ- నప్పుణ్యలగ్నంబునందునయ్యింతి- మరువిభుండె నకుమారునిగనియె-
పురుహూతుసమునితత్పుత్రునిజూచి- గురుతరమతితః కులగురువయిన- గురు
పువస్థునికోరప్పించి- ధారుణీసురుల బాంధవులనాగరుడ- కూరిమినందరి
గూడిరప్పించి - యంతటగురునాథు ననుమతంబునను - నంతోపచిత్తు
డయిజాతకర్మంబు - నలరంగ జేయించెనపుడుపుత్తునకు - చెలువుమీరగ
నింద సేనాహ్వయంబు- నెనరంగ బెట్టిపుతోత్సవంబెల్ల- ననురక్తి జేయించెన
పుడుభూసురుల- కాదిభూదానకన్యాదానములను! గోదానముల జేసికుతుకం
బెలర్ప- తక్కినవారికందరిక భీష్టముల! మక్కువనొసగియిమ్మహి నేలుచుండె!
నదియెల్లగనుగొనియాకలిపురుషు- డెదలోనచింతాసమేతుడై యపుడు- దమ
యంతితో గూడధారుణీశ్వరుడు- కొమరునిబడసియీకుంభినినెల్ల- నేలుచు
న్నాడ నేనిటవచ్చియెంత- కాలమామెనుయింతఘనుడొటనెరుగ- నెరిగిననే
నేలనిందువచ్చెదను- హరిహరబ్రహ్మదులంతటివారి- నామాయబడవైతు న
రులునాకెంత- నేమి నేయుదునింక నేవిచారంబు- కొమరువల్లను జెడ్డకోమటి
వలెను- తెమలక వెను వెంటతిరుగబోయెదను- వనజాక్షికినిస్వయంవరమన్న
మాట- వినిదానివరియింతు వేవేగననుచు- పురుహూతుకడ కేలబోయి చెప్పి
తిని- సురనాయకుడుమున్ను సుదతినిగోరి- పోతిమి నీ వేలపోయెదమనుచు- నా
తోడనతడేలనవ్వుచు జెప్ప! గోపించియప్పుడాకుధరాఠిలోడ! నేవునచలపట్టివ

గతినై న-కలచిగారిం చెగాక నేననుచు పలు దెరంగుల నేలపంతమాడితిని వ్రు
 మాతుడప్పుడేపోవద్దటంచు-సకసతపలుమారుచాటించి చెప్పె- వీకతోనా
 మాటవినకవచ్చితిని నా కేశుడేనునినవ్వునోఎరుగి విచటనాచారంబులెన్న
 డుజేను-నతివేగ నేనెప్పుడంటబోయెదను- తనవల్లభాసగనితెవ్వులుగలవె-య
 నియనితలపోసియంతలోరోసి-యంతకాలముగాచియిక నేనుబోవ-పంతంబు
 గాదిదేపట్టునవై న- జేరియాప్రతిననేజెల్లింపకున్న- నారయనమ్ముగాదండ్రు
 లోకముల- శనియిట్లుమదిలోననందందదలచు- చుచుగాచియుండెనశుద్ధిగో
 రుచును-నంతటకొన్నా శృకాదమయంతికాంతాలలామంబుగర్భబుదాల్చి
 సానబట్టినమరుసరమోయనంగ- మానుగానొక్కకుమారునిగనియె- ధరణీ
 శుడప్పుడుతనతనూభవకునరుదారజాతకర్మాదులజెల్ల! నేత్రోత్సవంబుగాని
 ఖలంబుదీర్చి-పుత్రికోత్సవమిట్లుబుధులెన్ననడపి- చెన్నుమీరగనింద్రసేనా
 హ్వాయంబుకన్నియకిడెధరాకాంతునైవేడ్క! నతడశ్వమేధాదియజ్ఞముల్సే
 సి-కుటిలులనడచిసద్గుణులరక్షించి-యాచారవంతుడైయతిధర బుద్ధి- భూచ
 క్రమెల్లనభోరువనేలుచున్దానామాట్కినిట్లుండియటుమెకనాడు! వేమారుదా
 శనై శ్చరుండు నలునిబట్టుట.

శౌచవిధిసల్పునవుడు-మడిమనోకించుకమాత్రంబునీట-దడియకపడియున్నధ
 ర్మేరుండు! ముదముననదిదెల్లముగనిరీక్షించియదయుడయితనకార్యమంత
 యీజేరె! ననపొంగితవదుమేసంతయుదాచిపనివడినూత్కరూపమ్ముధరించి
 యొడలునుభారమైయుండక నెప్పు- డుడుగకపచ్చోటనూతగానిలిచె- నదిగా
 నలేడయ్యెనవనీశ్వరుండు- విదితసత్కమముల్వేగదీర్చుచును, నిర్మలచిత్తు
 డై నెలతయుదాను- ధర్మంబుతప్పకధరనేలుచుండి- యొకనాడునలవిధుడు
 త్సాహాయగుచు-నకలంకరత్నసింహాసనసీమ-నిరుగడహితపురోహితమంత్రి
 వంశ- గురులుగొల్వగనిండుకొలువున్నవేళ-కలితనరూపంబుకఠినరూపంబు

శనై శ్చరుండుమాయారూపియై నలునివేటకుపోవునట్లుజేయుట.

గలయొకబోయయొకనుపట్టెనవుడు-కురుచవెంటుకలపైకుళ్ళాయిబెట్టిగురు
 తుగాజగురుటాకులుగొన్ని బట్టి! సారెకుముదురుమీసములనుల్ముచును-భో
 రునజనుదెంచిభూనాథుగాంచి- చెలువందమింటికిచెయ్యెత్తిమొక్కి- మనల
 కతినజాతిమాటలననియె-వినువామినాచిన్నవిన్నపంబొకటి- ఘనమైనదేవర
 ఘనమైనదొరపు-మేమున్నవనములమ్మగములపెక్కు-సామికైనగణింప శ

కృంబుగాదు- మిన్ను బోతులు మరిమదవు పేరుగులు- దున్నలుసింగముల్లోల
గకయిండు- లేడిపిల్లలుదుప్పు లేనూరుకోట్లు! కూడిమిన్ను లదాకుకుప్పించిదా
టి-పండులువదుల వెంబడిద్రవ్వచుండు- గుండేటిగుంపులుకుప్పించుదాటు- నె
లుగులచీమల నెగనిల్చుబుట్ట- బిలములగుహలందు బెబ్బులుచ్చిరుత- బులులు
గోండిలు చుండు భూరుహగ్రములు- బెలగువ్వలుగండ భేసుండములను- లావు
కల్పిలుకలులకుముకలుజిల్లు- సావురంబులుసాళువవుడేగగములు- పాలుపొం
దుబహుమృగంబులుభిగంబులును- గలవిట్లు మేమున్న శాంతారభూమి- నా
వెంతలన్ని నేమనివిన్న వింతు! భావించికన్నులపడువుగాగ! మేటిఘోటకమె
క్కిమ్మగములతోడ- వేటలాడగమీరు వేంచేయవలయు- ననవుడుమోదించి
యాత్మనూహించి- యొనరంగ వానికిమడుగరిలిచ్చి- యరుగుము రేపటిలాలా
గమేము- నరుదెన్నెదము వేటలాడంగననిన- వినిబోయివాడంతవేవేగకదలి-
చనిపురివెడలిచ్చటనదృశ్యుడయ్యె- మనుజేంద్రుడంతటమంత్రనిజాచి- య
నురక్తితో వేటలాడనవలయు - మనము రేపటికిసమ్మదముదయివార- ననిప
ల్కు-చుండగానంతలోపలను- విపులతేజముమాని వెసకప్పుమీరి- యపరభా
గంబుననర్కుండుగుంక- జగతీశ్వరుడుకొల్లుజాలించిలేచి- నగరిలోపలికేగ
నయమార్గమునను! నలిరేగియంతలోనాల్గుదిక్కులను- బలువయినచీకటుల్పు
ర్వెనందంద- కలువలువికసిం చెకమలముల్కొగిచె- తళతళవినువీధితారలుబా
డమె- నంతటచంద్రోదయంబునిద్దాత్ర- నెంతయు వెన్నలలెసగెనాపిదప- కమ
లబాంధవుడునిక్కముగనీడిశకు- నమరంగనిదెవచ్చుననిపల్కవచ్చు- వేగు
వాడనుబోలెపలివేగుచుక్క- బాగుగాపూర్వదిగ్భాగంబునందు- చూపట్టె
నంతలోచుక్కలుమాసె - నేవుమీరగపక్షులెరుగించుచుగూసె- తరిగెకేళిగు
హంతరదీపరుదులు! పొరిబారికుక్కుజంబులుకూయదొడగె- ముదమందితా
మరల్పుఖములువిచ్చె- పొదలకకల్వగుంపులుచింత నుందె- బారిపారిపాములు
పుట్టలజేరి తరుచె నభూతము ల్లలచూపవెరచె! దనరినయిందు! నందనవనంబు
నను- ఘనతబూసినకింశుకంబోయనంగ- నరుణోదయంబయ్యె నంతలోపల
ను! ధరణీసురుల చేతదాపూజగొనుచు- తపములు హెచ్చునెత్తమ్ముల హెచ్చు
తపనుండుపూర్వభూధరమెక్కెనంత- నలరాజుమేల్కనినగరు వెల్వడిని- వెల
యంగసంధ్యాధివిధులొప్పదీర్చి- కుంకుమపన్నీరుగూర్చినగంధ - పంకంబు
తనమేన బాగుగానలది- నలుపుగాకస్తూరినామంబుదీర్చి - బెలుగుచువిరిసరు

శం నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము - తృతీయభాగము.

ల్పిగనిండదురిమి-బిరుసువన్నెరుమాలుపొందుగాజుట్టి- సరిలేనిరత్నభూషణ
ములుబెట్టి- వరుసబంగరువాత్రవాసినజలుగు- సరిగెదుప్పటిమొలసగుగున
దాల్చి-పాటించికన్నులపండువుగాగ- వేటశృంగారంబువెలయుంగమించి-య
పరిమితోత్సాహుడగుచునలుండు- విపినయాత్రారభేరివేయించెనంత- నపు
దుఈబ్రహ్మాండమదరినట్లయ్యె-భూతలమదరెనభోవీధిబెదరె- భీతిల్లెగ్రహము
లుబెగడెభూతములుజలధులుగలగెనక్షత్రముల్వాలెకులగిరులదరెదిక్కులు
చీలెనపుమిశ్రత్రురాజయ్యులుసకలంబుడించి- మిత్రులడించినమ్మినవారిడించి-
హయములడించిభటావళిడించి - రయమునవారణరథములడించి- కొందరు
కొండలగురుతరాటపుల- కొందరుబట్టిరిగుండెలుజెదరి- చపనతప్రజలుమూ
ర్ఛలనొందిరంత-నపరిమితోత్సాహులయివేటకాండ్రు- కురచమీసమ్ములు
గుజ్జరూపములు- బిరుసైనమేనులుపెద్దపిక్కలును- చిరుతవీనులునెట్టనీర్చక
న్నులును- గురువిందపూసలకొనురొప్పవేళ్ళు - నెరిమిచతలకించునిలిదట్టు
లును- కురుచకాలెలచెగుకొనలవిగించి-పట్టుచుంగులుమీదప్రబలిదనర్ప-
చుట్టుకానులునిండసురియలుజెక్కి- వీడెముల్ మొలజెక్కిబిరుదుమాష్టిలు
బెనగొందువీనులబిల్లులుగట్టికడిదిమెకంబులుగురువకయుండ- తడబడబా
లుతరమకయుండ- వలనైనబదనికలాకంట్లువేళ్లు- తలముళ్ళతిరముగాదాల్చి
మేనులకు-తరుచుగామించుదంతపుబిళ్ళలమరు- చిరుతకాసెలువలచెంపలన
మల- వకలబండ్లునుపాగువారుమోకులును- బలువాడిమీరినపందిబల్లెము
లు-జిగురుకోకలుమేటచిక్కములుగు- వెగనలిమబ్బులత్రిప్పుడుత్రాళ్ళు-
పిగిలిచెండ్రుమరినపెద్దఈటెలును- ఎండికట్లచేచెలగిసింగుణుల్ - మొలపు
సింగంబులమీదనుగదియ- గలిగినవటకుక్కలునుబంగారు - గొలుసులబ
ట్టించిఘోరావనములు-గలిగిభయంకరాకారులయివెడలిరంతటనవ్వసుధా
ధీశుడధిక- సంతోషమునమణిస్వందంబునందు - తనయుండుమంత్రియుదన
గూమిసతియు- తనుగొల్వగాబ్రమోదంబుననెక్కి- భేరివేయించెనుప్ర
వింపింప- వారకదొరలిరువంకలగొలువ- జనకవల్లభుడువెంటజనుదెంచెన
పుడు- గొనకొనినల్లనికొండలోయనగ-కరమొప్పనవ్వేటకాండ్రువేవేగ-క
రదంబుముందరనందందరాగ- బలుసింగములనయినబారబోసిక- చలమున
గుం- తల్జారగుంమెదము-పులియయినగవిజొచ్చిపొట్టేలివలెను- ఇలమీ
దబడగుమ్మియాడ్చితెచ్చెదము- మగగజంబులనయినమదములడంచి- పదపడి

విడువకపట్టితెచ్చెదము - దొరసిమిన్ననబారునుప్పలనయిన - బిరబిరఖం
డించిబెరికితెచ్చెదము - హరివరాహంబులనందందదరిమి - జిరజిరఖండలచెండి
తెచ్చెదము - పులులగానములబాసీకచేతి - బలిమిబల్లెంబులపాలుజేసెదము -
ధరణీశయనుచు పంతములాడుకొనుచు - నరుగుచోనెదుట నింపయిమాతు
లుంగ, భల్లాతికిపారిభద్రమాధూక - సల్లకీకురువకసాలహింతాల, బదరితింత్ర
ణిబిల్వపాటలిక్రముక - కదళీఃటాశ్శతఖద్దూరలుంగ - పనసవిప్పలనింబబంధూ
కసరళ - ఘనసారతాళమాకంకాదితరులు - ఘనపదకంబుచుక్క - సరాయుడుం
డ - గొనకొరిముప్పిరిగొనుచునేలాది - మల్లికాదిశలతన్మహిజకుంజముల - న
ల్లివనవిరశ్మియడగనియిపుల - యడవిప్రవేశించియా రాజవిభుడు - కడువడి
మేఘముల్ఘజించినట్లు ముదమొప్పుశింజినిమోక్షించెనపుడు బెదరెమ్మ
గావళిభీతిల్లికలిగి - పిలపిలచెవులెల్లిచిక్కరించుకొని పొనసినల్లిక్కులుజూచు
చుచుండ - పిడుగులకంటెనుబెడిదమైనట్టి - కడువాడినూపులొక్కటనలుండే
య - తనువులనాటినతత్తరింపుచును - కొనిప్రాణములుకొని యేటియేను
గులు - విలవిల్ప్రాణముల్విడుచుసంగములు! బలునెత్తురుదోగిపడెడుబెబ్బులు
లు - వడిమెడలెగినేలవ్రాలుదుప్పలును - బడిబడిపోలేకబడుగండకములు -
యురములుదెగినేలదొరుగుదున్నలును - శిరములుదెగిపడుశిన్నిలీకములు - ప
లుమారుగూయుచు పడెడు జింకలును - తెలియకభయమునదోర్లు నక్క
లును, యవనిపైబడిపారలాడుపందులును - తవిలినపొదలలోదాగుకుందోర్లు
లీకితిమ్మగములనేపడిగించి ధారుణీశ్వరుడంతదయదాల్చినిల్చి, వేటగావించి
నవేటకాండ్రొడవి - చాటించిచుదిదప్పి - రినిబట్టి - ఘనమృగంబులమీదగది
యుచుబ్రీతి, గొననేవులనుననిచికొలిపిబాణముల - పదములుఖండించిపా
ర్శ్వముల్నిరికిరథములుగెడపికరంబులుద్రుంచి నఖములుదునిమికర్నములు
చేదించి - ముఖములుజెక్కికొమ్ములునుగ్గుజేసి, నడుములునరికిచూర్నంబుగా
వించి - తొడలచెండాడికుత్తుకలు తరించి - ముక్కులుచెక్కులుమూపులుత
లలు - పక్కలుబిక్కలుబరులునుదరులు - కరములుచురములుగాళ్లుచువేళ్లు
శిరములుపిగుదులుచెలువఫాలంము - లత్తరియిదియదిననిచెప్పరాక - కత్తుల
పప్పుడిగాగోసిరట్లు - తుత్తుమురైయాపుదోపకకలసి - నెత్తురుమడుగులనెరిదేలి
యాడ, వలలొడ్డియకలొడ్డినగులుగట్టి - కలయమచ్చుచుజల్లికనుములుగట్టి
యేజాతిపక్షులుయేరితిబలుకు, నాజాడపల్కునప్రదుపిల్చుచును - - రుగుడు

త్రాశ్యనుదెరగొప్పగట్టి- యరులొడ్డిజగురులనుసురుగాలముల- సాళువంబు
 లమేటిజక్కవంబులను- లాలనలాడెడు లావుకంబులను- కరముల జలుకల
 గొంచపక్షులును- భ్రమయించిపూరేండ్లపావురంబులను! బెలుగువ్వలను
 కొంగపిండుననిట్టు! పులుగులనన్నిటినిభోయనబట్టి- వేటచాలించియాపుధివీ
 శుకడకు- మేటిబంతంబులుమేటిబల్లులును - కరిసిరంబులలోని ఘనమాక్తిక
 ముల! వరుసతోపునుగుజవ్వాజికస్తూరి- కడువేడ్కకొనితెచ్చికానుకలియ్య
 తడయకననియెల్లదమయంతికిచ్చి- పరగంగవానికిబహుమానమిచ్చి- మురు
 పునదనమంత్రిమోమువీక్షించి! నలపులనీవేటతమకంబువలన-తలకొని మన
 మెంతదవ్వువచ్చితిమి- యనుచునుదనపురికరుదెంచునెడను- దనరినవనిదేవ
 తలవేడ్కజూచు- బాగయిననిద్దంపుస్ఫటికదర్పణము-లాగుననీలోత్పలంబుల
 చేత-తరుచయినకమ్మకెందమ్ములచేత! మెరుగులనీలపుగుడ్డుమెచ్చగతీరు- మె
 రయించుమేటితుంమెదదుంపుచేత- గరమొప్పమంచిచెంగల్వచేత- పయిడిరె
 క్కులుగలపక్షులచేత-వాడిగోకులగోరవంకలచేత-బలుపుగానున్నట్టిబకము
 లచేత-నలలితంబుగ్రకాంచసంగంబుచేత- క్రమమొప్పచక్రవాకంబులచేత-
 రమణీయమైతదారావనింధ్ర-కలకలశబ్దసంగతమైనయొక్క- కొలనుగనుం
 గొనికువలయేశ్వరుడు-తరుణీయుదానునత్తరితేరుడిగ్గి- కరతలంబునమంత్రిక
 రమూదుకొనుచు-జలజాకరముజొచ్చిజలములగోలి- యలరంగనచోటన
 తిచిత్రముగను- చెలువుమీదగజగజంపుగాప్రజలి- విలసిల్లుసహకారవృక్షం
 బునీడ-నరసిజపత్రముల్జాలంగనెరసి- యిరవుగాతలిరాకునొనరంగజేచ్చి- ప
 రచినమ్మదుచారపానుపుమీద, ధరణీసురుడతులమోదంబుతోడుతను-తల
 పునదమయంతిదమయంతితొడల - తలగడగాజేసి తగవిశ్రమిన్ని- గురుతు
 గామరువంపుకొనలనవచ్చు-సురటివటువగాలినుడియంటదిప్ప! నలతతోక
 నుమోడ్చునంతలోపలను - కలిగియొప్పనికగనిమేలుకాంచి- దిగ్గునలేచినల్లి
 క్కులుజూచి, యగ్గలంబుభీతినందందవడక-నమ్మనవాధీశుడప్పుడుచూచి-
 యంమానినీమణియతిభక్తితోడ- నరుదయినకెందమ్మినలరించుముద్దు- కర
 మునచెలువందగావీపుజరచి-రమణీయమగునవరణ్నికంకణము- రమణుకప్పు
 దురక్షగాగట్టి- యిదియేమివెరచితియినకులాధీశ - మదిలోననీపుసామాన్య
 డవనెను- వక్రంబునీభూమివసియింపనిక - చక్రంబుపనిశేయజగమునేలుదు
 పు- ఘనుడవునకలలక్షణగుణోన్నతుడ- పనుపమజయశౌలివర్కవంశజుడ-

వనితన్ను దెలిపినయాపువ్వుబోణి- గనుగొనినలమహీకాంతుడిట్లనియె- నల
 నాగయేమనయెరుగంగరాదు- కలగకకొలగానికలగంటినిపుడు - తెలియజె
 ప్పెదదాని తెరగెల్లవినవే- యలివేణియా రాజ్యమంతయుమనము-విడిచివేద
 లబొందివిపిసంబులోన-నుడుగకనిర్దమొకచీరగట్టి- పరువడిబాధలగొంతకా
 లంబు- మరిగినపిదపశ్రీహరికటాక్షమున- మనమురాజ్యసుఖాప్తిమనగంటిని
 స్వ- డనియిట్టుదుస్స్వప్నమధిపతిజెప్ప- వెరచిదావెరనివిధమునబలికె| న
 రయంగదీనికినడలనేమిటికి-నందులకేమిశ్రీహరియాజ్ఞమిరి - పొందునేదుః
 ఖంబుభూతలాధీశ- సత్యమేజయమనిసకలశాస్త్రముల-నిత్యంబుగాబల్కిని
 ఖలంబులోన|నిటుగానసత్యంబునధికధర్మంబు-పటుగతిభాగ్యంబుసంపదగల్గె
 మనకు-ననియిట్లగామ్రోయవాణినాకాశ- ధారుణీనాథుండుతనపురికరిగె|
 వెలయుచుకలిమాయవేగొకవేళ- తెలిసియుదెలియనితెరపుననుండ- భీముని
 వరపుత్రబిసరుమానేత్ర- భామాలలామనిభారగుణోద్దామ- పరమపత్రినత
 బహుధర్మనిరత వరమావిభవలానన్యాప్రహరి- దమయంతినత్యంబుదరలం
 గసీక- నమరినవేడ్కతోనప్పటప్పటికి- తనప్రాణవిభునకుధర్మశాస్త్రముల-
 ననురక్తిజెప్పగానతడుసత్యమున- చెలువందరాజ్యంబుచేయుచునుండె- కలి
 రాజమరికొంతకాలంబువెనుక-మనమునదలచియుమ్మనునాయకుని- ఘన
 ముగానేదన్నకపటజూదమున - కలరాజ్యమెల్లనక్కటలవోడించి - తొలగి
 జేసెదతోల్తకానలకు-నలనాడుధరణిధరారాతితోడ-బల్కినపత్రంబుబబ
 లజెల్లింతుననియొక్కచెనటిబ్రాహ్మణరూపువాల్చితసుదోచువారలందరున
 వ్వుచుండ-కురుకునల్లనిమేనుకతినస్వరంబుకురుచపాదంబులక్రూలదంప్ర
 ను- విల్లువంకలకాళ్ళువీరిసినబామల-పల్లమీసంబులొప్పనిగుటకనులు- స
 రసినగడ్డంబునడ్డిససికయు- బలువుగాబట్టినపట్టవధానము- కడిదిబింబోష్టం
 బుకడుబొక్కినోరు-నిడుపయినమెడయునునిక్కినగొమ్ము, బలువునామాసిన
 పాతధోపతియు, వెలయుగచేనెక్కవేయదండ-బు-పలనుగాజిగిముడివైచు
 జందెంబు- కలిగిభయంకరాకారుడయినలుని-దాయపుష్కరుడనుధారుణీ
 నాథుడాయెడతనవారులందరుగొలువబొలుపొందతనపురంబునచిత్రమలర
 గొలుపున్నయత్తరిగొబ్బునబోయి - భుజగంబుకయిపడి బొడగాంచియత
 ని-విజయోస్తుయనుచుదీవించియిట్లనియె- నన్నెవ్వడొయినరనాధబుద్ధి- నె
 న్నకుకలియనియెరుగుమునన్ను-దురితకర్మములకుదొరవగునాకు-సరియైన

శనై శ్చగుండువుష్కరునితో నలునియొద్ద కేగి బాదంబాడుమనుట.
 వాడుముజగముల లేడు-హరిహర బ్రహ్మచక్రములనై సతరలక పెక్కు బాధ
 లబెట్టువాడ- మనుజేశనన్న సామాన్యఁడనందు- నొనరిమిమతిలోననుం
 చకుమెపుడు-విరసతనతడేమి వెర బెట్టదలచి- యరుదెంచెనోయనియడలకునీ
 వు- పన్ను గానీకొక్కపనిచెప్పదలచి-క్రన్న నతేనునీకడకువచ్చితిని- యనిమ
 రివేవేగనాపని నేయ-మనినీవువినకున్నమాచి త్తమొదలు- నవనీశయాకార్య
 మంతయునిపుడు! వివరంబుగానీకువివరితునింక-నలివేణిదమయంతియనియె
 డుకాంత- కలదొక్కయువతిచక్కనిముద్దుగుమ్మ! నలినాక్షిపుట్టిననాటనుం
 డియును-యలరుచు నేబెండ్లియాడెదననుచు- కాచుచుండగనన్న కాదనిమి
 గుల- నాచంద్రముఖిబెండ్లియాడిమాణిక్య - ములవంటియిద్దరుముద్దుబిడ్డల
 ను! యలరంగగాంచియీయవనిరాజ్యంబు! నేలుచున్నాడునన్నెంచకనలుడు
 తాలిమిగొందుచి త్తంబిట్టిపనులు- సరిపోయియుండు నేజగతి నేరికిని - యరు
 దెంచి నేపెండ్లియాడెదదాని- నెలమిదానువరించ నెంతటివాడు- బలభేదిక
 న్నదికాల్పరకన్న! నరనాథ ధారుణినాథులకన్న! సరసతనాకన్న చక్కనివా
 డొ! నలుడంచువానియా నాతివరించె-నిలతలాధీశునికిదిసమ్మతంబె! ఎంతైనన
 లుడునాయిష్టమారయక, నితకార్యముచేసెనికీకూడుమైన! నేమాయవేవే
 గనిట్టిజూదంబు! నామహీశునితోడనాడుమునీవు! చెలువందవానిపాచికలలో
 నుండి-నిలిచియోడింతు వేనిఖిలరాజ్యంబు! నేకచక్రముగాగనీయలనెల్ల! చే
 కొనివేడ్కనీచేతనేలింతు! నన్ని కార్యంబులకలరుచు నేన-యున్నాడనీ కేలను
 ర్వీశభీతి- యనవుడుసంతోషమందివుష్కరుడు- వినయాంబుచేకలిపేల్పునకని
 యె- పొసగంగయేనునీబుద్ధులునాట- వసుకుతి నేనెంతవాడనోదేవ - యా
 రూఢిజూదంబులాడెదననుచు- నారాజకడకునేనరిగితి నేను - సరసతనలుడన
 సముడనటంచు- నెరిగినాతోపంతమిడిభిష్టనట్లు! లాడునేజూదంబునతడువద్ద
 నక! వేడుకతోడుతఁ నుమేనుజనిన- ననవుడు నేవానియాత్మలోనుండి-యను
 రక్తితోజూదమాడెడుబుద్ధి, బుట్టింతు వేవేగబొమ్మునీ కేల! నిట్టివిచారంబులేగ
 తినై న-వానితోనరిపోరివానిరాజ్యంబు- పూనినీకియ్యక పోనునీయాన- చెలు
 వొందరార్యంబు నేయుమటంచు, విలికియదృశ్యుడయిపాపవల్లభుడు-జనియె
 నానలమహీశ్వరుడొక్కనాడు-మన సెలర్పగనభిమంతుపంబునకు- చనుదెం
 చిసకలరాజ్యలుభిటులు-ఘనమైనమంత్రపుంగవులు బాంధవులు- హితుల

గాయకపురోహితులునాశ్రితులు! నతివేడ్కగొలువసింహాసనమందు! నమ
రంగగూఢాంధినతివేడ్కతోడ! రమణులవింజామరంబులువీచి వారకభ
టులుకయివారముల్నేయి! సారెకుసజ్జనుల్ సన్నుతినేయి! కవివద్దిమాగధుల్
గడగిక్కిరింప! ప్రవిమలసకలసంపదలచేనిట్లు! దివిజులతోనున్నదేవేంద్రుప
గిదికువలవశుడునిండుకొలుపున్నవేళ! జననాథుకడకుపుష్కరభూవిభుండు!
తనవారలెల్లమోదంబునగొలువ! చనుదెంచియతనికిసద్భక్తిమొక్కి - వి
నుతులు సేయనవ్విభుడుపుష్కరుని, యనుపమగతినొక్క యహాసనము
ననునిచినయోడించినుచితవాక్యముల! బరిసామమేయనిపార్థివునడుగ! హరి
కటాక్షంబుననందందమాకు! ఘనతరసౌఖ్యముగల్గునెల్లపుడు! మనుజాధినా
యకమరిసీకుశభమో! యనవుడుసీదయనవనీతతేజ - యనుపమసుఖముగాక
సుఖంబుగలదె! యనవుడునిషధభూమిశుడిట్లనియె! నెనయగపుష్కరాధీశు
నిజూచి! ధరణీశనీవేమితలపునదలచి! కరమొప్పనేడుమాకడకువచ్చితివి - యె
న్నడురావునీతే తెంచుటరుదు! క్రన్ననవచ్చినకార్యంబుచెప్ప! మనవుడుపు
ష్కరుండవసీశుజూచి! గొనగొనినినుజూడగోరివచ్చితిని! ఇదియెంతకానియొం
డేమియులేదు! మూదమందిమ! లోనముచ్చటదీరి! మనమిద్దరముగూడిమరివే
డ్కజూద! మనుకక్తిమీరంగవాడుదమనిన! ధరణీతలేశుండు తలయూచిప
లిక! ధరలోనమాకుజూదంబాడతగదు! ప్రవిమలసత్యసంపదబాసిపోవు! న
వివేకమొలయుదుల! గ్రహంబొదవు! నటుగానజూదంబునాడంగతగదు! యి
టునంటివని సేయనహా మేచునకు! ననిపల్కుచుండగానప్పుడుకలియు! మన
మునప్రేరేపమదిజూదమాడ! గోరినన్యోడమియుక్కువలయాధీశుని! గారవించి

పుష్కరుండు నలునితో జూదంబాడుట.

నలుండుకడకనిట్లనియె! పగడసాలాడుగబ్రతుదంబునొంది! జగధీశయిచటికి
చనుదెంచినపుడు! నినుచిన్నబుచ్చగానీతిగాడింక! ననురక్తియొకయాటయా
డుదమనుచు! మేలిమిపైడినిమింపించినపగడ! సాలదెప్పించియచ్చటనక్కప
రచితి! మొప్పగానాల్గుదిక్కులయందు! సరగునసారెలుచక్కగానిలిసి - యె
నరంగపందెమేచునినలుండిట్లు - లసినిపుష్కరుండనియెనవ్వచును! ఇనకులా
ధీశ్వరయేనోడితేని! సనిబూనియేలుమీబంటనయ్యెదను! నేవుననెరుగకనీవో
డితేని! నీరాజ్యమంతయునెమ్మినాకొనగు! మనెనిట్టియొడబాటు కాత్మలో
మొచ్చి! వెనుకొన్నవేడ్కతో వెలయపుష్కరుని! తొడరిజూదంబాడదొడగిన

లుండుతడయక మేటిదంతపు పాచికలను! యమరించియొక బాటయనుచుదొ
లిఁచి! సమముగాదుగదచ్చిచౌవంచపగడ! యిత్తుకతానివారలిరువుననా
డ! నత్తరిపాచికలందుండిమరియు! కలినలధారుణికాంతునిచేత! బలుమారు
పందెంబుపడకుండజేయ! నలుడదిచూచివంతగదాయటంచు! చలముకోపం
బురోపంబునీమూడు! ముప్పిరిగొనగనామురువుననాడ! నప్పుడుకలిమాయ
యనిగానలేక - సరిలేనిమత్తగజంబులనోడ! కరికరిగజతురంగంబులనోడ! క
డగినిండినధాన్యకణజంబులోడ! పసగల్గుబంగారుపల్లకిలోడ! మసలకఛత్ర
చామరములునోడ! రంగయినదివ్యాఁబరంబులునోడ! సంగీతములబాడుసఖ
యలనోడ, కొమరారుముత్యాలగొడుగులనోడ, రమణియ్యమగుధనరాసుల
నోడ! వారకభటజనవర్గంబునోడ! తేరులనోడ! మేదినియోడుతరిని, సచివుండు
మదిలోనసంతాపమంది! యచితవాక్యంబులనుర్వీశుతోడ! ననియెధారుణియం
దునోడ! యనఘులకిట్టిదుర్వ్యసంబుగలదె. యిదియేమిపనియిప్పుడుదోచె.
మదిలోననిట్లాడమరచితేనీతి, జూదమాడుటయేమిపౌరుషము రాజేంద్రనగ
రికిరండుపోవలయు, నదెనిన్ను చెలులురమ్మనిపిలచెదరు. యిదివేళగాదునీవిం
తటనిలువు, ధరణీశయాకలిదప్పులుమరచితరలకయాడంగధమంబుగాదు.
లేతెమ్ముయాటచాలింపుమువెనుక. నాలాగెవేంచేసియాడెడుగాక. ననిపల్కె
చెయిపట్టియవతలికిదీయ. కనులనెరగజేసికసుగాంచిసింహ. మూరకజూచిన
రీతినూరకజూచి, పరువడిగజూంచిపలికెభూవిభుడు. నీకేలనిటువంటినీతులు
చెప్ప. చేకొనియెవ్వరుచెప్పిరమ్మని! విడువిడుమని చెయ్యివిడుపించుకొనుచు
నుడుగకకలిమాయసోగియాడదొడగె, నప్పుడుచింతించియామంత్రివరుడు.
తప్పకనలుడుజూదంబాడుతెరగు. చేరివద్దనిబుద్ధిచెప్పినవిధము. ధారుణివొ
క్కటిదక్కనంతయును. యురువడితోడుతనోడినతెరగు. చేరివద్దనిబుద్ధిచె
ప్పినవిధము. ధారుణివొక్కటిదక్కనంతయును. యురువడితోడుతనోడినతెర
గు. తెరలియాతడుకోపగించినతెరగు! దమయంతికప్పుడు తగజెప్పిపనిచె-
దమయంతియవుడు సంతాపంబునొంది. యిదియేమిపనివచ్చెనికనేమిసేతు-
వదలకతనమంత్రివాక్యంబువినక, సదయుడయిఈరీతియాడినయపుడె, యిది
దయివమాయయొండేమియుయంచు. మదిలోననికననుమానంబువలన. దిది
యాదిగానింకనెట్టిదుఃఖంబు, పొదవియేగతిమిమ్ముపొందనున్నదియె. పదవడి
దుస్స్వప్నఫలమెల్లనివుడు. దదియేలనోనిచ్చుననుభవించకను. నుగూడకను

నివాసి నెనోమున్ను బ్రహ్మ తను జేయ పూర్వ కృత్యంబును దాట. వనజాసనా
ది దేవతలకు వశమె. యటువంటి జూదంబు లెవరయినమున్ను. తటుకున నాడిరే
ధరణిలో ననుచు, నప్పుడు పౌష్ట్యే యుడ నెడు సారధిని. తప్పక రప్పించి తగనంత
చెప్పి, కొడుకును కూతును గొని వేగ నీవు. తడయక మాతల్లి తండ్రుల వద్ద. విడి
చి యిక్కడనున్న వృత్తాంత మెల్ల కడు వేగ నెరిగించి కదలిరమ్మనిన. నరుదయిన
యొక మేటియరదంబు మీద, నిరువురు బిడ్డల నెలమి నెక్కించి. పరువు నదోడ్కొ
ని పౌష్ట్యే యుడ పుడు, పరగంగ యావిదర్భ పురంబు జేరె. నప్పుడు పురము వారం
దరుగూడి, తప్పక తమలో నతాము చింతించి. తలపోయి దొడగిరి ధారుణీశ్వరు
డు. చెలువంద రాజ్యంబు చెయుచుండగను సకల జనావళి సంప్రీతి బొందె, నిక
నెట్లకో యెరుగంగ రాదు, పోడిమి మనమయిన పోయి జూదన్బు, నాడన్గవలదని
యరసి చెప్పుదము. మనమునతన మంత్రి మాటలు వినిన. మనుజు నా ధుండు మన
మాటలు వినునె. పూని శుభా శుభంబులు రెండు తనవి. యనియని దెలియక
నాడుచున్నాడు. జూదంబు నాడెడు చోర పుష్కరుని. వాడించి పోని టు వారు
లేరయి రొ. యలరి భూపతి జూదమాడంగ బోవ. వలదంచు బెద్ద లెన్వరు జెప్పరై
రొ. యవనీశ యీ జూదమాడ రాదనుచు, నెవరయిన భూజను లెరిగింపరయి రొ
ఘనమైన కర్మముల్ గదసిన వెనుక. వినవచ్చు నేయది విష్ణువక్తయిన నై ననుమన
మిప్పుడ దరిమేగి. మాను మీ జూదంబు మనుజేశయనుచు. పలు దెరంగుల జే
రిపలుకుద మొగిని. చెలరేగి మనమేమి సేయబోయెదము జూదమాడుట వసి
ష్టుడెరిగియున్న. కావని మాన్పడే కష్ట జూదంబు. నిక నై ననమ్మవు నీవిట కేగు
దెంచి. యకలంక మతితోడ నారాజుగాంచి యాడగూడదు జూద మాడకు
మంచు - నేడు జెప్పిన గాని నిలుపు నేరాజు. మనమాట నిపుడు సమ్మదమున వినునె
యని పౌరజను లెల్ల ననుమానమునను జనిచనినల రాజచంద్రునిగాంచి మును
కొని భయమున మ్రొక్కి యిట్లనిరి. మానవాధీశ్వర మమ్ముగావలసి. మాను
మీ జూదంబు మదినం మరాదా - కపటమైయున్నది గాన యీ జూద - మి
పుడు జాలింపుమాయందరితోడ - పైరాని పని సేయవలయు నేరికిని - యవనీ
శ గెల్పు లేదయ్యెనింతైన తవిలీ యటమిం చెతగదింక విడుపు మనవుడు వారల
నవుడా గ్రహించి - కనుగొని చెయ్యెత్తిగ జిజ్ఞాసించి పలికె - జేరినాకును బుద్ధి జె
ప్పుమటన్న - వారెవ్వరనుచు దుర్వారో గ్రుడగుచు - కలియుక్తుడగుచు నాక
లిగొన్న యట్టి - పులిబోలెగ జిజ్ఞాసించి పోదోలె ప్రజల - నీరీతి బ్రజలంత రేగివచ్చెను

క-నా రాజమరిజూగ మాడుచుమరల - తనదయినరాజ్యమంతయునొడ్డబెట్టి
 వెనుకొన్నకనిమాయ వెతచేతనోడె - చప్పన్యదేశరాజస్యులునున్ను - క
 ప్పంబుదెచ్చినకానుకలోడె - నవఖండభూమిఖండలములనోడె - నవలక్షప
 ర్వతనందులనోడె - నలువైందనాడెడునాల్గుదిక్కులను - ఇలయేడుదీవుల నె
 ల్లనునోడె - కట్టుచీరెలతోడకరమదినిలిచి - యట్టిట్టదొలుగకనన్నలుడు
 న్ను! నతనిగన్గెనిపుష్కరాఖ్యుడానలుని సతీకిన వ్యతనిచ్చలుజెప్పిననుప
 దమయంతియదివిని తనమనంబునను! గ్రమమొప్పుచింతతో గడువెరగండి
 యంతఃపురంబున నప్పుడెవెడలి! కాంతఃపురజనుల్గడువెరగండి! చూచు
 చుండగ నాసుందరిసభకు! రాజధమముమానిరయమునవచ్చి! యదియే
 మిభూనాధయీచోద్యమనిన! దనయుడయియేమననతదూరకుండెనప్పుడు
 పుష్కరుండదిచూచినలుని! తప్పకనిప్పుడేతరుణితోగూడి! యీరాజ్యము
 ననుండ కేకానకయిన! జేరబామ్మచినయీశీతిపతిచూచినలుడిట్టులనియెనోన
 రనాథచంద్ర! సలలితంబుగ మేముచనియెదనుంక! కలిరాజమమ్మింతగాసిబె
 ట్టగను! యెలమితోనడవికి మేముబోయెదము! నీవింకనిద్దాడనియేలు మక
 ట! యీవిధిజేసెనేమందింకననుచు! ప్రతిమలంబుగ ముక్తిపాటించి తెలియ! నే
 వివరింపనే నేలవినకపోయితిమి! కమమేమి! నయినగావించుగాని! కమ
 ముచేటునుకమమేకీడు! కమమేసుఖదుఃఖకారణంబగుచు! కమంబువ
 చ్చినగైకొనకిపుడు! పొమ్మన్న పోవునోపూర్వకృత్యంబు! మ్మిచూలికినై నధ
 రవైరికైన! హరికై నసతిమనోహరునకునైన! నరులకైనను మనుష్యులనం
 గనెంత ననుభవిచకతీరదదియెల్లనిక్క! మనియెల్లుతలపోసి నపుడాత్మపత్ని
 గనుగొనిపలికెనుక్రమముతోడతను! రమ్మకానలకుసమ్మతిపోవవలయు! మ
 నలదమయంతి నడవికేగుట.

నమునకచింతమానిరమ్మనిన! వినియాసతిమణి విభునివాక్యంబు! జనదా
 టకప్పుడెనమ్మతి నెడలె! నననీశుడింతివోనడవికిజనుట. పురజనులాలించిపుర
 పురబొక్కి వెరచుచుతమతమవీధులనిలిచి! గుంపులుగూడుకగుజగుజరాగదం
 పతులను వాచితవాతహాబగ్గి! రక్కట! యిట్టిమహాపుష్కరుతుల! కిట్టికష్టము
 బొందుకేటికిగలిగె! నిటుసంతియాపదలేటికివచ్చె! నెటువలెపోవునోయేమి
 నేయుదము! వీరుపుణ్యాత్ములువీరుసజ్జనులు! వీరికియాపదవిడుచునెద్దాన! నని
 యిట్లుపురజనులలమటపడుచు! తనుజూడవారలతానుజూడకనె! తలవంచు

కొనుచును తగుసిగ్గుతోడ. కలివేధతగిలిన కతముననిట్లు. పురవీధులప్పుడు పొందుగావెడలి, పురపురబాక్కుచు పురినిగళమించి, కరము జింతిపుచు గాంతతోగూడ, దొరకొనిదయివంబుదూరుచుజనియె! నక్కడపురజనులందరునపుడురక్కసిపుష్కరారాజనీవెరని! దమయంతితోనలధరణీశ్వరుండ! తముబాసిచనుటకాత్మనేగుందిరంత! రప్పుడునిషధేశుడాపురివెడలి! తప్పకదమయంతితగజూచియనియె! నేమిసేయుదుకార్యమికతప్పిపచ్చె! కామినీమనమింకగానలయందు! దైవతంత్రమునని త్తరినుండవలసె! దైవంబునననేలతమకమళమిటు! బాధింపుచుండంగపగబట్టినట్లు, వేధించిపుష్కర విభుడుబాదంబు! నాడిసంకదలనన్నిటగొనిపోయె! పోడిమిచెడిఇట్లుపోగలంగవలసె! ధమమాగళమునందుదనరుటమనకు! నిమలబుద్ధినినెక్కినుచుండు! ననియిట్లుదమయంతినట్లూరడించి! పనివడిపురసమీపమునదనరు! నొకపర్వతముగాంచియురువివేకమున! నకలంకచిత్తులై యుప్పుడిద్దరును! యువవాసముననుండియుదయమైనంత! నపరినితాయాసులయిత్రోవబట్టియావనభూమితోనప్పుడిద్దరును! పోవంగపోవంగపొదరిండ్చినదుమజ్రహ్మనసూసుండుబ్రహ్మషివగుడు! బ్రహ్మలోకమునుంచినచ్చినట్లున్న! యావసిష్టనియుంచియతమోదముననుసావధానముతోడసారెకుమొక్కి! నలరాజచంద్రుండునయముమీరంగ! గులకాంతతోగూడగురుభక్తియుక్తిమొక్కినగనుగొనిమునినాయకుండు! నక్కజంబుగజూచియప్పుడిట్లనియె! నిదియేమిజననాథయిందువచ్చితివి! ముదితతోగూడనీమందమెల్లదొడగి! యీవిధిజనుదేరనేటనుగలిగె! ననిమునిపలుకంగనననీవిభుండు! గనుగొనిసంతోషకలితుడయిపలికె- నోవసిష్టమునీంద్రమోదయాసాంద్ర! నావిన్నపంబెల్ల నయముగావినము! గతజన్మకర్మసంసారఫలంబు! కతననీదురవస్థగలిగెమాకిప్పు! డెరిగియెరింగియిలనన్నదుగ! నరుదందబేలనేనయివిన్నవించు! తొడరిపుష్కరరాజతోజూదమాడిపుడమినిసంపత్తిబోపొరియోడి! మానినితోడనమ్మదముననిపుడు! ననభూమికికడలిపోయెదను! పరమయోగీంద్రనీపాదపద్మములు! కరమొప్పసేవింపగలిగెభాగ్యములు! యనవునుహయనియమునీశ్వరుడు! తనమనోనృప్తిచేతప్పకజూచి! వెరగందియమ్మహివిభునకిట్లనియె! ధరణీశమున్ననీదమంతిపెండి! యాడిననీమీదనడినెపమెన్ని! పోడిమిచెడకలిపురుషుడిట్లెచెచిదందుల కేమిమహిమతోభిల్ల! మించినసత్కిత్తికమెరసెదవీవు! కమలవ

శంబునగలుగుబాధలకు! ధర్మమువదలకుదలపకుసుఖము! మదిలోనసత్యముమరువకుమెపుడు! పాదవినసౌఖ్యంబుపొందెదవీవు! భగవతిపై నెక్కికమలావిభుండు! వగపెల్లమాన్చిబోవగజూచునిన్ను! వెరవకుమనిషల్కి విభునివీడ్కొలిపి! సరగునమునినిజ్ఞా శమమునకరిగె! నంతటజననాధుడనమీపమున! వంతలగుందుచువాసరత్రయము! నుపవాసములనుండెనునిదయుతాను! జనులుపుష్కరభీతిజనరెవ్వరటకు! భూకాంతుడప్పుడాపొలతుకజూచి! యాకటపెల్లుననందందబలికె! నలినాక్షిపూర్వజన్మమునమనము! తెలియకమరిమూడుదినములనెవరి! నుపవాసములగుండనుండజేసితిమి! చపలాక్షిమనకునీజన్మంబునందు! నూరిముందరకాన నుపవాసగతుల! నూరకమూడు నాల్గుండంగగలిగె పెట్టినచారికిపెట్టుదయివంబు! పెట్టనివారికిపెట్టదునుమ్ము! జలజాక్షికలిమియేచక్కదనంబు! కలిమిగలిగిననాడుకలరుబంధువులు! కలిమియేసౌఖ్యంబు! కలిమియేసుఖము! కలిమియేచుట్టాబు! కలిమియేసఖులు! కలిమియేసతులిక! కలిమియేసుతులు! కలిమియేసకలంబు! కలిమాయవలను! కలిమిబోయినపెనక కడగిచుట్టంబు! తెలనాగయొకరయిన యిందురారియిరి! వ్రడమిసౌఖ్యంబుపొందినవారు! చెడినయన్నడుచెంత జేరంగనియ్య! కలరుచుపుష్కరుడాడుజూదంబు! చెలియరోయదిజూడ చిత్తమయ్యెడిని! యిదిదయివమాయయొండేమియులేదు! మదిలోననొకచింతమండిబొలదింక! విపినభూములలోన విహరింపవలయు! నిపుడునీకొకబుద్ధి నెరిగింతు వినుము! శృంగారవనములోగ్రీడింపలేని! యంగనవనినెట్టులసెజరించెదవు! మునుసౌధసౌపానము

నలదమముంతు లడవిలోనడవలేక దుఃఖించుట.

లనెక్కలేని! వనితయెట్టెక్కుదువసుధాధరముల! పుటికంపుమేల్కట్లపై నెక్కలేని! కుటిలకుంతలియెట్టుగుట్టలెక్కుదవో! యరుదయినరత్నగేహళిదాటలేని! గరితయేగతిదాటగలపుఘట్టముల! నావెంటనదిగాకనడువంగలేవు. వారిబిడ్డలవద్దికిబోయి! నీతల్లిదండ్రులనిలయమందుండు! నాతినీవేడకాననభూములేడ! నేతెరంగుననిర్వహింతువునీవు! నీమహాటపులకు నేలవచ్చెదవు, కోమలి నామేలుగోరుచునిపుడు! గలుగకపుట్టింట్రికడకేగుమనిన! నలుగెత్తిబెట్టగాయేడ్చిభూనాధ! యిటువంటిమాటలనిపుడాడదగునె! కటకటానేనంతకడుపాపమతినే! యరిమరినడవిమీరడలుచునుండ! నరనాధపురముననాకుండదగునె! కలగిమీరడవులకాయలనమల! చెలగినేనన్నంబుచెయిముట్టదగునె!

పరాశాలలనీవువవడిచియున్న! స్వణగేహంబుల కయనింపదగునె! నగ
ములపయినీవునలసివతింప! తగిన మేడలనుండతగునయ్యనాకు! మృగముల
లోనీవుమెరసివతింప! మగువలలో నాకుమరియుండదగునె! గిరిగృహంబులనీ
వుగ్రీడిపుచుండ! విరులపాన్పుననాకువిహరింపదగునె! నినుబాసినిమిషంబుని
లువంగజాల! నినుబాసిపొమ్మన్న న్యామమానీకు! నెరిగియెరిగిననీవునిటుబ
ల్కదగునె! నరనాథనిన్నరణ్యాబునకనిచి! తగిలిబిడ్డలజేరతగునయ్యనాకు! జ
గధీశనీపరిచర్యచాలించిభయదాటవులనన్ను బాసినవెనుక! ప్రియమొప్పునా
కునుబిడ్డలేమిటికి! తరమిడిమాతల్లిడండ్రులేమిటికి! మరుచిరంబై నట్టిశుభము
లేమిటికి! పరగంగతనువునప్రాణమేమిటికి! నరనాథయనుచుమానక నేడ్చుచు
న్దొకన్నులనిందారగారెమనీరు! మన్ననడుడిచియామహిపతితనదు! కన్నులగ
డుబావ్వుకణములుదొరుగ! నన్నులవేణితొనప్పుడిట్లనియె! ఏనాక్షినిన్ను నేనె
డబాసినపుడె! ప్రాణముల్ మేనిలో పలనుండగలవె! యెలమినీయడవిలోయి
దుకులనీవు! వడజాలననియిట్లువలికితిగాని! యెలనాగయిపుడునీవేలయెడై
దవు! కలగకునినురోయగలనటేనేను! యనియూరడించితొయ్యలిదోడుకొ
నుచు, చనుచున్నమిక్కిలిసాధింపదలచియప్పుకుకలివారలరిగెనుత్రోవ! ద
ప్పించికునవర్వత బులశిలల! గట్టులగుట్టలఘనమైనపొదల-ఘట్టంబులనుమ
హాకంటకచేము! నంతంతగల్పించియత్కృష్ణమగుచు! సంతాపమొనరిం
పచాలినయొండ! నంతటగల్పించియలసటగొలిపి! యంతకంతకునీడలగుపడనీక
మడుగులకున్ననిర్మలసలిలంబు! తెడపకనన్నియునింకిపోజేసి! యాకటిపెల్లు
ననలసియేమైన! చేకొనితిననడిచేదుగావించి! తెరవులదప్పించి తెలివిదూలించి
పరువులనలయించిభయముపుట్టించి! నడువులపొలయించినయముదూలించి!
తడబాటుదప్పించిదప్పిపుట్టించి! యీరీతిగావింపనినకులాధిపుడు! భోతుననడి
దాటిపోవనయ్యెడను! మగువకొమ్ముడిత్రోవమరయుకంపలను! తగిలియుతస
చేతదప్పించుకొనుచు! మురువుదూలినవాడిమాండ్రు చేదియ్య! వెరచిమెల్లనదీ
వెలవెలబారి! పరతెంచికంపలబయ్యెనకొంగు! నరిమూరిదగిలిననదిదియ్య
లేక! తనువాడిగలరాళ్లుదాటిపాదముల! కనుమలనెత్తురుగారనందంద! గన్ను
లముత్యాలకయిపడినీరు! చన్నుగట్టులమీకజలజలరాల! బారినపెంట్టుకల్పింప
డకేల! సారెకుసారెకుచక్కజేయుచుచుగదలిపోవుచునెగట్టినతనదు! పెద
వులదడవుచుబెగడుచునవని! నడుగిడులేకహయనుచుకోకంప! పుడమిలేదా

తృతీయరపుకబొక్కి! పరిపూర్ణకళసోముబడలించుమోము! చరణముల్
 ధూళిధూసరములయియన్న! నీపాతకంబున నేమి నేయుదును! పాపపుదయివ
 మీగతినిగావించె! కటకటా నేపాపములవలననుడ! నటుగాననీదుఃఖమంది
 నీయింతి! మటుమాయకలిబట్టిమగువనునన్ను! వటుగతినితెనె ధింపుచున్న!
 దగితలపోయియున్నవాయింతిగదీసియనునయింపుచుతనహస్తంబుచేత! యెల
 మిమేయనూతగానిచ్చిదోడ్కొనుచులలన గుదానుమెల్లన నేకొంతదూర-
 మగుగుచునున్న హంసముల్ రెండు! మరువగుసనికలిమానుచే నెలమి! నవర-
 త్నభిచితమాన్యపక్షములు! పవడంపుచాయ వేబరగునాసికయు! పసిమిమిం
 చులగోలి పబలిచూపులును! యనుమానరుచిదేటకలరుమాపములు! గలి
 కిమాద్దులమాటగట్టినయట్లు! కలిమానుచే నెప్పిగగనముండుండి! కపటంపు
 పక్షులుకవకవమనుచు! విప్రులేశుముందర వెరవకవ్రావె! వ్రాలినగనుగొని

నలరాజుపైపుట్టంబు పక్షులెత్తుకొనిపోవుట.

ననుమతీనాధు! డాలోలనేత్రితోననియెనిట్లనుచు! నలివేణిమనకెప్పుడాకలిచే
 త! బలహీనమగుమనపరమేశ్వరుండు! మనమీదదడుగల్గమరివీరిబనిచె! పని
 బూరియారెండుపక్షులబట్టి! యనురక్తిభక్తింత మతిపయిద్దరము! యనిప
 ల్కిపక్షులనపుడుబోసిక! కదియబోయినజూచికపటంపుపక్షు! లదనిగతివేగ
 నన్నుకెగయ! మెల్లనేచనిచనిమేదిసీనాధు! పల్లకల్లనయప్పు డటుబొంచిపోం
 చి! పట్టిచేతులురెండుపారసాచుటయు! నట్టచివ్వునలేనియావలెనిలువ! మ
 రిమరివాటినినెంబడితరిమి! తరిమిదగ్గరబోయిదక్కినట్లుండి! యవ్వలికరిగిననా
 రాజవిభుడు! క్రొవ్వడచెదగాకగొంబునవీని! నేనేర్పుచేనై ననిటువెంటవగిలి
 పోసకపట్టెగపొదవియోనిప్పు! డనియిట్లుమదినిశ్చయంబానరించి! నలిబోణినం
 దుందినలమహీవిభుడు! పట్టబోయినమిట్టివడివెన్ననిలుచు! బట్టకుండిననేల
 పాతరలాడు! తగినగతినుండుతగలకపోవు! దిగులొందినట్లుండుదిక్కులజూచు
 వేసారిమరలినవెనమెద్దవ్రాలు! గాసిల్లుపట్టడద్దరిననుతొలగు! దవ్వులకేగును
 దగ్గరవచ్చు! నివ్వధంబుపక్షునెంతయునలుని! నలయించియలయించినధిక
 దూరము! చలమునగొనిపోవజనలోకనాథ! దలసిచింతించియునటపోకనిలి
 చె! వలనొప్పువులుగులువచ్చిభూవిభునిదగ్గరవ్రాలినతనమొలవలై! దిగ్గనపై
 జడదిగిచివయిచినను! పంచదామెత్తుకపక్షులుదివికి! నంచబంబుగ నేగియందుం
 డిపలికె! ధరనీపునాదుజూదంబాడువేళ! గరిమపుష్కరుపాచికలలోననుండి!

నీరాజ్యమంతయు నెరిచుచున్నాను. వారము మేము గువ్వలముగా మయ్యె. యె
 లమిరాజేంద్ర మేమెవరమోయనుచు. తలచకుమదిలో నతమ్ముడిమమ్ముఁపం
 చగై కొని వేళ పారిరమ్మనుచు. బంచినకలిమాట బాటించి యిటకు! పరువునన
 రుదెంచి పరికించి నిన్ను! నిరువుర నిట్టట్టు మెరిగిదూలించి. నిలుచుచు నమ్మించినీ
 మొలనున్న! వలుపగై కొంటిరు భళిభళినిన్ను! మెచ్చనచ్చును మేము మెల్ల నే
 పోయి! వచ్చెనమిక నంచు బలికి మాయాత్మ! నెనసియున్దినకో పమింతటబోదు!
 వనవినినిక పడు బాటును జూడు! మనియుగ్గడింపుచు నునాకలిదూత! లనుగక్కి
 తోమాయమై పోయెనంత! నాపక్షులరిగిన నాశ్చర్యమంది! భూపాలతిలకుండ
 పొగిలిచి త్రమున! ఘనమైన శోక సాగరము ననుండి! తనదేసిగనిగ్గుతడబడిబ
 లికె! పక్షులు పలికిన పలుకులు వింటె! సాక్షిగాతామర సాక్షి నీవిపుడు! కల్లజా
 దంబా ఎకటకటా నేటి! కెల్లడనితయునలెరుగ వేనైతి! నింతటబోవ దెవలనాగ
 మనకు! యెంతేసి యిడుములకిరువు గాగల మొకటకటా నీమీద కరుణయు లేక
 నిటు చేయగాకలి కేమి చేసితి మొ! తొలగు నెనేకన్న దుస్స్వప్న ఫలము! పలుమ
 రుననుభవింపక గానివిడదూ! కట్టడిదై వంబుకల రాజ్యమెల్ల! నట్టెగయి కొనియ
 రణ్యమునందుదో చెతుదనుగట్టిన బట్టవోచుక పోయె! నిదియే మిమాయమో
 యెరుగంగరాదు! యేమి సేయుదునింక నేమందు విధిని! యీమహాటవిలోనని
 ద్దరమింక! నలివేణియేదుఃఖినునుభవించెద మొ! తెలియంగజాలమే తెరగింక
 మనకు! ననియని పలునూరు నడలుచు బలుక! తనప్రాణవిభునితో దమయంతిబ
 లికె! ఏలయీతల పోయెనకులాధీశ! పోలించిచూడు మాబుద్ధికార్యంబు-
 కాలకర్మంబులు గడసినచోట! ఫాలలోచనుడయిన బాపుకోగలడె! జలమేధిర
 కుమీరిచనుదెంచెనేని! కలదెయుపాయంబుకట్టించినిలువ! వసుధయీతకు
 మించివచ్చునేలోతు - విసమెక్కునేతలవెంట్రుకల్ గడచి! మిన్ను వేగమెవ
 చ్చుమీదివ్రాలినను! మన్నన చెయ్యానిమరినిల్పతగునే- ఇంతేసి కార్యంబులే
 గుదెంచినను- వంతనొందుచుధృతి వదలంగవలదు! తటకునదై వంజాదయచే
 తమనల- నిటుజేసి తేనింక నేమనవచ్చు- యింతకుమిక్కిలి నేమివచ్చినను- యం
 తయుదుస్స్వప్న మనియాత్మ నెరుగు- తలచకు రాజ్యంబుతలచకునుఖము! తల
 వకుబిడ్డలతలచకు పురము! వదలకు ధైర్యంబువదలకు బుద్ధి! వదలకు హరిచి. తవ
 దలకునీతి- పుట్టుభాగములన్ని పోయిన వెనుక బట్టకు వెరతు రేభానుకు లేశ! య
 నుచునూ రార్చి నెయ్యంబుననవుడు! తనకొంగుసగము నాతనివీడగ ప్పె! నుడు

గకమిద్దర మొక చీరగట్టి యడలుచునడవిలో నధిక దూరంబు నడచిపోవగజూచినగివారుమరియు నడలికకలిధరామరరూపుదాల్చి కడువేడ్కనచటమా గంబులునాల్గుతడయకకల్పించితానొక్కత్రోవ తెరవరివిధమునద్రిమ్మరుచుండెదరణిత తేనుడుదమయంతియటకు చనుదేరకపటవేషధరుండుపలికెనొనరంగయిద్దరునుగచీరగట్టి ఎదుబోయెదరుమిరీకానలలోన నెందుండివచ్చితినిట్టిదుఃఖంబు లేందుకువచ్చెమీవృత్తాంతమెల్ల కొండలమందంబునుకకనిచ్చి- యెరుగంగచెప్పమి రెవ్వరటన్న- ధరణీశుడప్పుడాతనికిట్టులనియె-చినుమువిప్రవ రేణ్యవిశ్వంబులోన- గొనియాడదగుభానుకులజుడోపీర- సేనసుతుండనిక్షి తిత లేశ్వరుడ-మానితసకలసామ్రాజ్యనందనలగపటబాదమునపుష్కరునకునోడివిపినంబులో పలవిహరించుచుండి-చపలాడితోగూడసరసతరాగకపటమార్గంబునఖగములు రెండువచ్చిపట్టుటకేనువైచినవల్లనిచ్చగామింటికి నెత్తుకపోవ పాలతిగట్టినయట్టిపుట్టంబుకొంగు-యెలమిపైగట్టుకనిటువచ్చువాడ-ననగాత్మవనలుండనుపేరువాడ-ననవుచుకపటబ్రాహ్మణుడిట్టులనియె నింతినిసీవింటలిడికొనిసీపు - వంతగుందుచుఘోరననములో పలను ఈరీతితిరుగాడనిదికార్యమగు నే, ఈభామనీవెంటలిడుములబొంద-చాలమూకిదిసంతాపమయ్యె- నిలోనలోచననికజాచెనేని- ఘోరమృగంబులువలవదుపాపంబువచ్చు-భూనాధపదపడికలిరాజుబన్నినమాయ- ఇదిమూకుజూడగనింతటదొలగ-ఎంతేసికష్టంబులింకరాగలవో ఇంతినినికపుట్టినింటికి ననువు-ఇటకేలతెచ్చితివిదిబుద్ధియగునె-కటకటాయికనైనకాంతనంపింపు ఇనకులంబునజనియించిననృపులు- ఘనులందరిపుమనిఘ ముంద న్రొయె-నొకబుద్ధిజెప్పెదనుర్వీత లేశ-యికనయినవినుమునీవిందుండగూడ- దిదుగొనాలుగుత్రోవలేర్పడియున్న-వదివిదర్భపురికినరుగుచునుండు-నదియయోధ్యాపురికరుగుచునుండు - డదిసుబాహునిపురికరుగుచునుండు - విదిరుతువణపురాధన్విగోవ- నిమ్మాగంబులనుమీయిద్దరిమతికి- సమ్మతంబగుత్రోవజనుడువేవేగ-భూమియీనాలుగుపురములలోన-దానునుతద్భార్యదనరిననగరమనిచెప్పినదృశ్యుడయిపోఎనతడుమనుజేశుడంతటమగునవీక్షించి తొయ్యలినాల్గుత్రోవలలోనమనము-చయ్యననేత్రోవచనుచెంతమనిన- కరివృఘునూకరసింహనర్పశరభాదిబహుసర్వసంచారవరులదిగుగంగ నేటికి దేవుడేమనకు- తెనువువిదర్భకు తెలియంగజెప్పి-మనుజేశుయటకేగిమనవారియొద్దిన

నువముగతినుండమనిభక్తి మొక్కి - రమ్మనిబిలిదినరమణీలలామ - కమ్మావవే
 శ్వరుండనియెక్రమ్మరను | వనజాక్షి నునునిన్ను పరిణించువాడు | ఘనులగుమం
 త్రాలగకతలుదొరలుకరులు తేరులుతురంగంబులుభటులు - బిరుదువాక్యం
 బులుభేరులువన్నె - పల్లకీలనితసువాసినీవిప్ర - పల్లవాధరులుపార్శ్వములనె
 దుట - నేతరమీతండ్రియేలువిదర్భ - కేతెంచినాడబహిర్ముఖులైచ్చ - చ
 పలాక్షికనినన్ను చలమునబట్టి - కపటజూదమునపుష్కరునకునన్ను - యోడిం
 చియిద్దరికొకచీరజేసి - చేడులజ్జదొలంగినేనేవిధమున - భామనీతోవిదర్భకునె
 ట్లువత్తు | మామనేగతికాంతమదిసిగ్గులేక - భూమీశుసభలోనబుధులెల్లవినగ
 నేమనినాభంగమెరిగింతుమచట - చెడిచుట్టములజెంతజేరనేజాల - కడపటనతి
 హీనుగాజూతురబల - నీవచటికిబొమ్మునీబిడ్డలచట | నేవిధినున్నారొఎరుగంగ
 జాల - నావెంటనదిరాకనడువంగ లేవుపోవిదర్భకటన్న పౌలతియిట్లనియె - భూ
 మీశనినుబాసిపోపొమ్మటంచు - వేమరుపలుకుటవిహితమానీకు - జలములో
 నున్నజలచరజంతు - నిలమీవద్రోచిననెబ్బంగిబ్రతుకు - నరుదారతరువుతోన
 ల్లినతీగె - దరువుబాసిననదితానిల్వగలదె - నినుబాసిపోజాలనీపాదమాన - న
 నుబాసిపోవుటన్యాయమానీకు | ననునేడునాతోడబలుకకీమాట | ననినకామి
 నిజాచియవసీశుడనియె - నలివేణిమనమిప్పుడఖిలదీనతను - యులుకుచునిద్దర
 మొకచీరగట్టి | పోడిమిసీరీతిపోవంగనగునె | నేడురాజ్యముబోయెనిన్నిమిత్తము
 న - పైచీరయునుబోయెపక్షులచేత, నీచీరకొంగునుయేగట్టినాడ - వావిదభాక
 పురినటనీవునేను - పోవంగనప్పుడుపురజనుల్బాచి - యిలయేడుదీవులనేలెడు
 వాని - చెలువల్లవదిలిపైచీరెయుపోయె - శురలనునొల్లకపోక్కియారాజు - ప
 రిణించినఫలంబువనితకుకల్గె - ననితూలనాడెదరిదిగానయిటకు - చననునేనీ
 వయినజనుమన్న బెదరి - చెదరినమనమునచెలియయిట్లనియె - హృదవశనన్ను
 నీనిట్లాడదగునె - యడవులలోనీవునడలుచునుండకడుపడిమావారికడకెట్లబో
 దు - నినుబాసిప్రాణంబునిమిషమాత్రంబు - తనువుననిల్పంగదగునెప్రాణేశ
 తొల్లిజేసినయట్టిదుష్కృతఫలము - నెల్లబొందగనదివలపోనిచ్చు - హరునకు
 మొవలుగాహత్యసిద్ధించి - హరియంతవానికినడలంగవలసె - దినకరచంద్రులు
 దిరుగంగవలసె - నెనరనొక్కడనుకాలాదంగలేక - నాయువువిద్యనునఖిల
 సంపదలు - వ్రావయబుట్టినవాడువవనజుండతడు | నుడుటవ్రాసినవ్రాతనులిమితే
 చెడునె - మదిలోననీవింకమరుగంగనేల - ననిపల్కెనిద్దరునపుడుసమ్మతిని - చ

నుచున్న ముందరసహనాధపాల మామూరకరకతమాలనుధూక తాలఖరూ
రహితాలాప్లుపనస- సరళకింశుగలుంగజంబూ- టాది- తరులమధ్యంబునత
గనొక్కకొలను- గనుగొనిసోపానగతినుగ్గిరుద-దలియంగద్రావిగతశ్రీముని
లగుచు, కొలనువెల్వడదిక్కులునుజూచివిజన, నిరతమొక్కటిగాన్చి నెరిదాని
దాయ, నరిగికూర్చిండిరియటకలిమాయ, నెలయంగనొకమాయనిద్దరుగప్ప
వరపునవాడినవల్లిచందమున, పరుసతీతిన్నెపైబడినిద్రబోయె. తనకునిద్దరరా
కదరిదావులేక, వనితయుదానెక్కవత్త్రంబుగట్టు, కతముననెడబాయగా
గూడకపును, మతిగణింపుచుకలిమాయచేతనకు, గలరాజ్యమెల్ల పుష్కర
రాజుకోడి, కలుగుచుశపదంబుగడువంగలేక, తనదేవియునుదాన తనపురిపె
డలి. చనుదెంచిమూడువాసరములచోట, నాకడనలసి ఘోరాటవులందు.
పైకోకకపటంపుపక్షులకిచ్చి- కదిలియనేక బాధలకుండికుండి- వగచుచున
చటికివచ్చిచేరుటయు, నలమటదుఃఖంబులన్నియుదలచి, చటులమద్యాన్న
భాస్కరకిరణముల- స్ఫుటమరికందినబూదీగెహోలె-నడవులదిమ్మరియాకట
పొలసి-మదిరాక్షితనదేవిమహిమీదబండి. నిదురబోవగజూచినృపకుంజకుం
డు, సన్నుతనకలరాజన్యకామినులు- కన్నుసంజ్ఞలనూడిగంబులుసేయ, హం
సతాలికశయ్యలనునిద్రబోవు. హంసయానకుపాపమయ్యెబోనేల, ననుగూ
డివచ్చికానలబొందినట్టి, తనదుఃఖమంతయుతగజెప్పుకొనదు, దీనిఘోరము
చూడతీరదునాకు. సూరియచ్చటడించిపోయెదనింక-పనితలగానకవనవా
నముడిగి. తనపుట్టినింటికి తగబోయిజేరు, నిటువలదీనికేయంతజెప్పినదు, ది
టవరికలిగివాదిన్పునోననుచు, ననిపల్కికలదైవమవుడుప్రేరేప-తనప్రాణ
నాయకితగగట్టినట్టి, చీరసగంబుగాచేతులబట్టి, మరిగిమేల్కొనకుండనడిమి
కినలుడు. తునితించిమనమునదుఃఖంబుజెంది, వినతుండమెల్ల నేవిలపించితొ
నలుడు దమయంతిని నడవిలో విడిచిపోవుట.

లగ, పోయెదననిలేచిపోయిరాజేంద్రు, నాయెడమరినాలుగడుగులుపోయి
పోలేకమదిలోనపెగచిమూర్చిల్లి, యాలేమదగ్గరనరుదెంచిమగుడ, తనదు
పాదంబులుతప్పకజూచి, తనలోననిట్లనితలచికోకించె, కటకటానేపాపకర్ముం
డననుచు. నెటునెరుంగకనయోల్తరలాక్షి. కోరివచ్చినదేవకుజనులనెల్ల,
వారించినన్నెలవరియించెమెక్క, పడతిసోచినసోముఁఫలమిట్టులుండె, నిడు
ములబొందెడినీయరణ్యమున, కట్టడినిధియాజ్ఞగడపవశమె, ఇట్టికారడవిలో

ఎలనాగనిన్ను, వొంటిగా వికిచినేనొగిబోవజాల, వెంటదోడ్కొనుచు
 నువిహరిన్వలెను, కామినినీకునాకతమునజేసె ఈమహాటడవిలోననిట్లుండగ
 లిగె. నెనయుగనీధాగ్యమిట్లుండెననుచు, తనమదినొక్కంతదడైగ్యంబుదెచ్చి
 వనితపైమెదకొంగువలనొప్పగప్పి. యనుమానమేకేటినరిగెదననుచు. నడలు
 చుమతినాలుగడుగులుబోయి. తడబడిబోలేకధరణ్ణిపైవాలి, దిగ్గునలేచియూ
 దేవినిచూచి, దగ్గరకేతెంచితనలోనెతానుబెగ్గలంబండుచుభీకనిట్లనియె. ప
 డతినీవడవులబడజాలననుచు, తడయకనీతల్లితండ్రిలకడకుఁబొమ్మనిజెప్పినబో
 జాలవెట్లు. నమ్మనావెంటనేనరయంగవత్తునటువంటిదానినినక్కటానేడఁ
 నిటువంటియడవిలోనేనెటుబోదు. ననియమ్మహీపతిహయనివగచి. తనమది
 నిట్లనితరిగించెనేను. బోయిరావెనుకనీపూబోణితేచి. పాయకనెబ్బంగిపల
 విచ్చునొకొక్క. పలవింఛియడవిలోపలనన్నువెదకి. బలువైనమ్మగములపా
 ల్పిచునొకొక్క. పతిచేతనొల్లమిపడతివనేనుచు. పతిదప్పిపాణముల్లరివీడు
 నొకొక్క. యనియనిపలుమారునఁ దందదలచి. తన పాయజాలనితఁడవునఁజేం
 చి. మానినీగుణములుమానుగాబొగడి. మానినీమణిమోముమరిమరిబూచి
 చనుగవణింఛినన్నంపునడుచువిరుతించికన్నలవెడలుపువెంచుతేనియరుచు
 లనొందనపలుకలెంచు. తనిచ్చుచనువులదప్పకనెంచు. మునుపటిరతిసుఖం
 బులవలంచుచును. తనలోనదానుసంతాపంబునండు. మరియునుతెగువతో
 మానినివిడిపించి. సరగునజనుదేరపతిమీదమోహ. మనుతీగకాళ్ళకునప్పు
 డుచుట్టి. పెరుగొనబోలేకప్పధిపైవాలి. వుడమిరేడట్టుమూర్చబోయియొ
 క్కింత. తడవులదెలిపియాతరలాక్షిచూచి. తిరిగియచ్చటకినేతెంచిదుఃఖము
 ననరులకాంతులజేపురగుబోచనముల. జలములుదొరుగనా జననాధుడని
 యె. నెలతాగనిచుదాసి నేనెట్లుబోదు. వనజాక్షినినుగూడినతీంపుఘోరవన
 ముఖశృంగారవనములైయండు. నోలేచునీవున్ననొగిపూరిశయ్యలీలతోలం
 సతూరికపానుపయ్య. నోరావనీవున్నమరుదుగ్గములునుడిరినబంగారుమేడ
 లైయండు. బాలినచుకూడివశియించుపణ. శాలలుమరిచిత్రశాలలైయం
 డెమెలతనీసన్నిధిమ్మగగర్జనములు. వలనొప్పసంగీతవాద్యమైయండు. మదిరా
 క్షినీవునమ్మనిచ్చుఫలము. మదికిదివ్యాన్నసంమదముఘటించు. నీచుట్టికలసతినీ
 యట్టిసాగ్వి. నీచుట్టిప్రియురాలునీచుట్టిముగ్ధ. నీచుట్టికలశీలసియట్టియబల
 చుట్టిబావణ్యనిధియెందుగలము. తానెదైవంబుదయియంతలేక. యెలనా

గ నేనింక నేమి సేయుదును • యనియనిపలవించియావ హీశ్వరుడు • తనమదీనా
 క్రింత దైర్యంబు దెచ్చి • యంత గాచింతింప నేటికిననుచు • కా • తా • భూముల
 గలిగియొకటికరిశంహ శాదూకలగండభేరుండ • శరభ పన్నుగ శరచమరీలులా
 య • కాదిపక్షిమృగంబుల చేత • నేకీడు బొందక యియ్యింద • వదన • తవతల్లిదం
 ద్రులదగ్గర జేయ • నమరంగహారికృపననుచుదీవించి • పోయెదననిలేచిపోలేక
 మగుడి • పోయిమికికీలివగబొందిమూర్ఛిల్లు • హయనియెలుగెత్తినందందయే
 ద్దుపొడవెదననిబోయిపొక్కుచుదీరిగి • సయ్యనదమయంతిసరస • జేరియయ్యె
 డనలుడుమహాలేకనిట్లనియె • నిడుచుపడిబోయిననీయిందువదన • యటునిటు
 బడిబోయియమ్మయల్గిచే • యడవిలో సూన్యగృహంబునదన్ను • విడిచిపో
 యెనుగూర్కువేళనిజేసు • డనితెల్పుతనవారలదివినినన్ను • మనమున నెటువం
 టిమాటలాడుదురో • యదిగాక పురజనులందరునన్ను • పగపడినలుడిట్టిపాత
 కంబునకు • నడలకనాడిగల్పెననుచుదిట్టుదురో • పడతియట్టిమమలపాల్వైన
 జూడ • జాలకవిడిచెదనత్యమిమాట • పొలిపించివినవమ్మభూదేవినీవు • నాకా
 శవాణేనరియంగవినుము • యేకతంబునమీరలిద్దరుసాక్షి • మెలతకెగట్టినైన
 మీరలేలక్ష • తలిదండ్రుదగ్గరతగజేర్పవలయు • నవియొప్పుగించిచయ్యనబోయి
 ననుచు • చనిచనిమరిపోవజాలకతీరిగి • వచ్చియాదమయంతివందనంబుచూచి
 యుచ్చోటయెలుగెత్తిహయనియేడ్చి • పోలేకపోలేకపోగలుచునుండ • నాలా
 నకలిదేవుడతివపైగలుగు • మోహపాశంబులమొదలంటబెట్టి • సాహసంబున
 ద్రుంపచయ్యననలుడు • మనముననివియేమిమమతలటంచు • జనినిశ్చయించి
 యుచ్చటనిల్వలేక • నదులుశయిలంబులునగరముల్లడచి • పొడలుచువేవేగపో
 యెఘావిధుమ • పోవంగతనబుద్ధినింతచింతించి • వాడిరిపీసితావర్ణంబునెరుతు
 ననియెగ్నిదేవునినచింతించిబిలిచి • కనిమారురూపునిగాఁజేయుమితని • నలుని
 నీకుసహాయంబుగాగ • పలుపుదుచనుమన్నపసిబూనిపేర్చి • యరువడివిసరు
 మహాగ్రవాయేవులతరుకాఖలన్నియెరుచుగాబొరసె • నాకాకజేనిస
 లందంచబొడమి • యేకమైయాకాననేవచ్చుచువచ్చె • తగిలిపెన్మంటధగధగను
 డ • భుగభుగపొగలుగుంపు • మింటికెగయ • తరుచుగామండుచుతిరువుల
 గని • దరికొనిపొదరిండ్లువిశముగావండ • మాకులుపెళపెళిమహిమీదవా
 ల • వీకమృగంబులవెలవెలబార • భగములులేకరలుగాలినకవలీయకర • జం
 బోవగలేకనిలవ్రాలిబొరల • నకర • డకర • డదాగినట్టిగర్భముల • యకర • జంబు

గనన్నియడచునుడియ- మనమైనసప్తసాగరములింకించి- కనలుచునకల
లోకములుదహింప. తచ్చినబడబాగ్నివడుపునవచ్చు- చిచ్చుగనుంగొనితీ
తితలేశ్వరుడు-భోరననదిదాటిపోయెదనుచు-దీనుజైగాగనాదికురనపోక
పొదరిల్లుతగిలియచ్చుతముగానుండ- కగోటకుండచునుపన్నగంబు-కక
సపడుచు శాఘనవహ్నిసమము-వేణుశాఖాగంబువేవేగబ్రాకి- పాణభినిమ
హీపతికట్టులనియె-వోరాజదేవేంద్రయోదయాసాంద- యోరాజతాకార
యోదీనరకు- యీవహ్నివెడలిపునిపుడుప్రాణయ్యల- నీవహ్నిలోపలనిటు
జిక్కినాడు- కావవేరాజేంద్రకరుణతోనన్ను- యనిదీనతనుబలనన్నుడాపా
ము- గనుగొననలమహీకాంతుడునవ్వి- ధరణిపాములనమ్మదగదందురుర్వి-
వేరతునిన్నంటగావిడధరయనినభూవరుబాచియాభుజగమిట్లనియె- దావా
గ్నినిప్పుడుతాటించినిపు- నాకుపకారంబునయముగాచేయె- నీకపత్యప
కృతినేడెరిగింతు- ననపుడువేవేగనగ్నిలోజొచ్చి-జననాణకుడుగృహసాగ
రుండగుచు- నాపాముగొనినచ్చియీవలివిడువభూపతిగనగొనిభుజగమిట్ల
నియె- మనుజేశయిటువంటిమంటలోజొచ్చి- ననునీవ్రతమించినావునీవేలు-
మరువనీకొక్కమాటజెప్పెదను- సరణియందరవొక్కసరసకసాంఘమున్న
యటనన్నువొనరగొనిపోయి- మన్నించివిడుపుముమరిసీకవొక్క- మేలుచే
సెదనన్నుమేడినినాధు- దాలిలచియూపామునతడుగొనిపోయి- సరగునననపు
డుకాసారంబులోన-కరుణతోవిడిచెనాఘనపన్నగంబు-విడిచినయప్పుడవిడ
రముప్పంగ-కడువడినలరాజుకాళ్ళనగరచే-కరచినతగుచువంకలుబోయెమే
ను- కురుజదేతులుమరిగుట్టుపాదములు- బిరుసువెంట్రుకలును బేడిగడ్డలు
నరయంగుళంబునంటచెక్కిళ్ళు- పరుసగమీసంబు ప్రతిగుంటకములు- కరు
కునల్లనిమేనుఘనమైనకడుపు- గలిగినచూచిధూకాతువనవ్వి-కలుకగుడుబ
లికెనక్కలిచూయదలచి- యప్పుడేయిట్టికర్మముసేతువనుచుజేపితివాలో
గదేసీతివహహ- కత్తిచేసరినగాయంబుచేద- తత్తరపడుదెబ్బదగిల్లిరితి
నైనదియైనవేముచుదైర్యమున- భ్యాపించుచునితోనానపకవడియె- జ
ననానీకంబున తాపమేల- కదలకనినుమున్నెగరచినవిధము- మగిక్కిరితొ
లిజన్మమునప్రశ్నపిడికి- ఘనమైనవోడుంబుగావించినాదా- నామానగో
పించియడవిలోనిట్లు- పాముగానుండుముపాపాన్మయనుచు- బలువైనభూ
రళానందిచ్చెనామ- సులయచుననపుడాత్మజంకించి- మననాధయాశాప

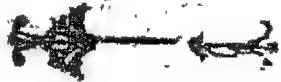
మోక్షంబుచాకు- ఘనతతోనెప్పుడుగలుగునటన్న- కలితాజామాయశేగల
రాజ్యమెల్ల- నలరాజుపుష్కరనరనాధుకోడి-పైసన్నవస్త్రంబుపట్టులకిచ్చి-
కానలతోతనకాంతనువిడిచినీవున్నయెడకునాన్యపుజేగుదెంచి-భావించియ
గ్నిహోబడకుండనిన్ను- గాచిరక్షించినఘనునిపాదంబుఁచూచిముట్టునపాడు
శుభయాతివగుదు- ననిచెప్పియతడేగనంతటనుండియినకంలాధీశజేనిచ్చట
నుండి-గొనికొనినీరాకగొరుచుండుదును- వనమనకాలాగేనలెవచ్చినన్నగ
రచితినియాశ్శుగరచకునరుల-కాంతులునీచసంగతికోర్వగలరు- యటుగాన
కోర్వగతేరుఖలులధిఁభూమి-కాంతులునీచసంగతికోర్వగలరు- యటుగాన
నీఘోరమైనరూపమున- పటుగతివివరింపపాటిధరిత్రి- విప్రుతేశనీవింకవివిన
భూములను- విపరీతబుద్ధివిశారింపగూడ- దరయుచునీపయోధ్యాపురికేగి
యరుచారరుతుపణుకాడనునలరాజుచెంత- శేరిసారధ్యంబుజేయుచువాస-
మామాధిజేయుచునతనిఘోషించి- గాహుకుండనుపేరుబడసియత్యంతసాహ-
సంబలరనచ్చటనుండుమంత-కొంతకాలమునకంకోవలిగలసి-సంతోషమని
రాజ్యముచేయగలవు- నిషధేశవినుమింకనీశరీరమున- విషమెంతగాలంబువె
సనుండునప్పు-డరుగురాక్షసపిశాచారభూతముల-దరితంబులేమియదొర
యవునిమ్మ- యనికరాటములోననమరినయొకక-కనకఽస్త్రముధరాకాం
తునకచ్చి- కరమధిఁనీరూపుగావలెననుచు- ధరిణీశనిసనీవుదలచియొక
ధరియిచినప్పుడందముమీరసికం-- వరుసనీరూపులావణ్యముల్గల్గు- నేపార
నేనికనేగెననుచు- నాపాముమాయమైనరీగెనంతటను-2 నవాధుడత్యంత
సంతోషమడర- ఘనతరవేమడైదలియయోధ్య- కరిగయరుతుపణుకాం
దందగాంచి- కరములుముకంఠించిఘనభక్తిబలీకె- నవనీశబాహుకుండనుపే
రువాడ- తవిలిసారధ్యంబుతగసేయనేతుఁ-విశ్వంబులోపలవెలుగొందియు
న్న- యశ్వలక్షణములనమరంగనేతుఁ- వారకరుచులుగావండనేతుఁ-నీరితి
విద్యలనెరుగంగనేతుఁ- వలనొప్పుమిమగొల్పవచ్చితీనిన్ను- తలచినీబంటు
గాతగనేలుమనిన- రుతుపణుకాదాతనిరూపంబుఁబూచి- ప్రతిగానమీరూపు
భావంబులకునుయిట్టికాడొకడున్ననెప్పుడుమనకు- పుట్టుముచ్చటలనుప్రొ
ద్దుకొయ్యెడిని-ప్రియనిపలిక-పలికనలునినత్యాదరంబునను-చునజేకుడపుడు
సమ్మతిగొల్పనిల్వె||

నలచరిత్రము - తృతీయభాగము - సంపూర్ణము.

శ్రీ రస్తు.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

చతుర్థాగము.

అటమున్నునలరాజుననుగుబిడ్డలునాఁ తటుకునదమయంతి తనిదండ్రు
లింటఁబడిచిపాన్జ్ఞేకాయుండువిప్పినభూములకుఁ వెడలనలక్షితినిధుడంతగూడి
యనుమాటవినిమున్నెయఁబుతుపర్జు నొనరంగమరిగొల్పియుండెతానలు
మయరసిపాన్జ్ఞేకాయునియందందబూచిఁ సరసతలనసారధిగాగగెరియత
నితోడనేమాటజెలుపఁ కెగనిగతినుండె నేమియుననకఁ నక్కడదమయంతి
యరిచిమేల్కొంచిఁ సొక్కచుతనపఁపొడగానకలికిఁ నలుదిక్కులనుబూచి
నలినాక్షిగుండిఁచలియించిజించినచీరయఁ గాంచిఁగిడ్డునలేచిపుడగైకై వడిని
యగ్గలంబుగమూర్చనవనిపైఁవాలిఁ మానినియఁమూర్చ నొకింతదెలిసిఁ
మేనెల్లమలియించిమేనెల్లనేలేచిఁ నేలఁ నుడుచునిగుడినవగలఁ తాలగన్నుల
నీరువరదవై పారఁపలుదెరంగులతనఁపఁ జేసుదలచిఁ వెలవెలపాటనవిలపిం
పదొడగెఁహఁతాజదేవేంద్రహఁదయఁ సాంద్రహఁతాజమందారహఁజయఁకా
రఁశ్రీఘనదూరొకరిఁసమవతికఁ నాకేశనుతేకీర్తనలచక్రవర్తికఁ యొక్కటా
యిట్టిఘోరాటవిలోనఁ తక్కకననుడించితలగిపోదగువెఁ ననుచాసిపోనని
నాతోడజెప్పిఁ పెనునిద్రపోయినప్రియనన్నుడించిఁ కటకటానామీదికరుణ
జాలించిఁయిటుడించిపోఁ నీకేమిజేసితినిఁ ననుచాయగా లేనునిమిషమాత్రంబు
ననుచాసిపోవుటశ్శయమానీకుఁ యొక్కటేప్రపాణంబులొనరనిద్దరికఁ మ
కుకవలొక్కటేమనకనిద్దరికఁ నోడకుమనిచునన్నారడబలికఁ పాడియేయ
డవిలోపలడించిపోవఁ నిట్టికారడవిలోనటనన్నుడించిఁ యెట్టులుపోవకాన్తె
టాడెనీకుఁ గైకొనకెడదాయనేన్నుడైనఁ నీకునేజేసిననేరంబులేవిఁ కట్టడదై
వమీకానలోనన్నుఁ యిట్టులాంక్షఁగనుండనడలజేసెనొకోఁ యెన్నడురాదు
గానిటువంటినిదురఁ నిన్నునుననుచాపనేడువచ్చినదిఁ తనువునప్రపాణముల్
దలచుచున్నంతఁ నినుచాసియొత్తుకనేనిమిషాథమైనఁ నిట్టికారడవినన్నే
కతడించిఁబట్టిపోలేననివిఁచితిమిదినిఁ ననుచాయననుచునునాప్రపాణవిభుడవ
నినిన్నునట్లుఁదదనీశబంద్రఁబచ్చటననుడించిఏలవోయితిమిఁచచ్చినొకచోట

జావ మేమనము, కలపాటనొక భంగి కాలంబునడపి, మెలగ మేయడవులమేదీసి
 నాధఃగ్రహ వేదలవి చెట్టిగతులవచ్చినను, గృహీణివీడుటనీకుక్యత్య మేనాధః
 నరికితొక్కిననలియగొట్టింను చెరుతుతియ్యనగానిచేదొ నెనాధఃకరుణతో
 నీమహాక్ష్యములవీచులను, నెరవక నెన్నదువిందునోనాధః కామించికన్నులకరు
 వెల్లనీరనిచూచిక నెన్నదు నేజూతునాధః ఏతెరువునబోతి నేనువచ్చెదను, వా
 తోడజెప్ప వేం ప్రానాధఃయూవిధిమంల నేడిద్దరిచాప, దైవంబునాల్గుపద్ధ
 తు సగన్నించే ప్రాణేశ కాన గోపలనిమ్ముటాసి, ప్రాణంబులెట్టింగిపట్టుదు
 నింక, మూడుకననుచానిపోయెడు వేళ, నేమనిపలపించి తేమంటినన్ను, మేదే
 కమునకుబోయితివో యెచ్చోట, నేమికిఖమ దితోయేమిసేయదును, జగదీశ
 పాపభాతిని గానని కుడియూ నూపదనినుబొం చెనయ్య, నేసర్వలక్షణాన్నిత
 నొమ నేని, నానవనుతయింతివచ్చు నేనీక, నరలోక నాయకననుచెట్టబట్టి, ప
 రగ రాజ్యముబాసిభటులనుబాసి, నాయరథావళిబాసియఖిలంబుబాసి, భ
 యదకాంతారంబు పాతైతివకట, నిందింపకాత్తిచేనీవుగూర్చున్న, నిద్రబోవు
 టరామనీనియేతలప, నేరమునామి, నిజముగాగలుగ, నోరువ కటుబోతినుర్వీ
 శతిలక * పతిదల వెరుగనినడ, యేలనుచు, నతివేగమునడించియరిగితివేమె,
 త్రున్నమమంద్రునిబోలునీ మోము, నెన్న ఎగండునోయినకలాధీశ, యిక్క
 డననుడించి యెట్టికీనీవు, యెక్కడ కేగితివిటు చెప్పవయ్య, యిది నాకవొంటి
 గానిప్పుడుదోచే నేమి సేయు మనింక నేమంటువిధిని, నీమహాటవిలోన నెట్టింగి
 గాంతు, నరనాధయిటవచ్చినను గావతున్న, పరగనా ప్రాణము లెట్టింగజా
 లునుగుగున నేటికేమరిడాగి యుండ, పరువునవచ్చిన ప్రాణముల్ గావు, కవచా
 నీపోయిధా, కాంతనీవిపుడు, ధునినెన్ని భాధలబొంద చున్నావో, కలనైననీ
 మాట కాదనబాల, నలరాజులెడ కావల సెందించిత నెరికితొక్కి నేనెది నేనితి
 నా ధునినిట్టికా పెల్లబొందితినడని, నెక్కుడేకగుడు నేమి సేయుదును, దిక్కెవ్వ
 రిటుమీవ తేరగేగి చాకునీదుఖిలార్ధి నేనేరీతిగడకు, నేచెన నెదకుదనీకానలోన
 వెదమమకలియట్లు వేధింపుచుండ, హృదయే శనీవిపుడేమిగావించు, నలసితివీ
 యరణ్యములలోనున్న, బలముగంబులకగపడుదుగాకనుచు, నలినాత్మతన
 ప్రాణనా ధునిదలది, పయిచేరంగులనట్లుపలపింపుచుండ, మలమలమా డెకోమ
 లితాతరులు, శీలెల్లగకగరాజీకాపుడదరె, గాలివీవకమా నెకన్నులనీరు,
 రాం నేక్కుచునున్నరమనెబాచి, మృగములునిలుచుండ మేతలుమరచి, ఖగ

ములాధ్వనివీనికలగుచునుండె • నప్పుడుదమయఁ తియఁచోటబాసి • ముప్పిరి
యగుశోకమునప్రాణవిధునినడవిలో పలదాలహరిణియబోలె • వెడవెడనం
దందవెదకంగదొడగెఁతరులారనా సహూదరులారమీరు • ధరణీశ్వరునిజూడ
తగజూపరయ్య • సురలారమీరైనసురరాజపిఠుఁడు • తరతిపోయినజాడతగజె
ప్పరయ్య • భూదేవిని వైనభూలోకనాథుఁడేదేశమునపోయెయెరుగింపవమ్మ
ననుగావరయ్యకిన్నరులారపుణ్య • ధనులారగనులారతాపసులార • కరులార
హరులారగవయింబులార • శరభసాశ్వమలారసగ్పంబులార • మనుజేశుడ
రిగినమాగకంబువాకు • నెనసినకరుణతోనెరుగింపరయ్య - యనియనియడు
గుచునటుచటుపోయి • ఘనమైనబొదలెల్లగదిలించిచూచి • వీరువారనకనవ్విధ
మునదిరుగఁనోరెండెన్పతిదూతెనొచ్చెఁబ్రాణములు • ముడివిడిక్రొమ్ముడిమూ
పుపైకార • నమగులవొటిలనందందబడలి • పగడ • పువాతెరిపదునింకివాడ •
జిగిపకేరపాపటచీకాకుండగ • కన్నులజలజలగా రెడసిరు • చన్నుమిట్టలమీద
జలజలదొరుగఁనన్ననెన్నడుమసియూడవడంగ • తన్నదూరుచునుగర్గదకంత
యగుచు • హఁసనియెలుగెత్తిగురచిహానాధ • మామజూదంబింతపట్టుకుదె
చ్చి • మోయఁచోవలబూపెనూయరేనాధ • పోయిరేయచటికిబోయి తేయ
నుచు • నెవపనిబ్బగి నేచ్చెచుసెఱుసి • విడువకవెదకుచువిడినంబులోన • కుం
దుమదమయంతికోలఁగూరంబు • నందుగొందులబూడజనుచున్నవపుడ • ప

❧ దమయంతిని సర్పంబుమ్రొంగుట. ❧

దపడియాసమిపంబుననొక • పొదరింటిలోనున్నపుట్టలోనుండి • తనతలయె
త్తియాతన్నినీక్షించి • పెనుబాముజెలగుచుబిరబిరవచ్చి • రోజుచుకన్నులరో
షాగ్నులదర • రాజిల్లువిషములు రాజిమండుచున • కలిదేవుడనుపునకామినిగ
దియ • విలవిలప్రాణముల్ విడిచిగలంగి • హఁసాథయసిమూర్చనవనిపైనొరిగి
బూనియిప్పుచుపామోభూమిఁనుదేనుప • వనములుబట్టితప్పకమ్రొంగుచుండె
మదిరాక్షయప్పుచుమరిమూర్చదెలిసి • భర్తనుమ్రొంగునాఘోరదండఁకూకం
బు • గనుగొనిశోకాగ్నిగ్రాగుచుబలికె • నకటాయాధణికాహారమై • సికట
డవాకింతనెవ్వరుదిట్ట • సామునువిడిపించుబలవంతులెవర • నాపేనుమ్రొంగుచు
న్నదియంతకంతకలరాజ్యవెల్లుపుటరుగకర్పించి • కలిరాజుమాయచేకాన
లజ్జొచ్చి • యదుమలబడిజీవితేశునిబాసి • కడపటవచ్చియీకాలవహ్నిచేతఁబ
డుటకంనాఁజూతఫలమిట్టులుండె • నడరంగెపుడునాయాపదమాన్య • వడిగిట

కెవ్వరువత్తురోయింక • పుడమి రే డెచటికిబోయెనోయెరుగ • నీవేళనిండున్ననీ
 పాముచేత • చావనిచ్చు నెదీని సాధింతుగాక • దైవమాయుట్టిబాధలకుంటోజే
 యానీవేళనీకునే నేమిజేసితిని • యనియేడ్చుచుండంగ పాయాతకరవమానివిక
 లిమాయచే నేవేగనొక్క • బోయెబాడమి దెంచిబోరననపుడు • పాయకతనచే
 తపట్టిన పెద్దకత్తిచేచాపాముకంఠంబుద్రుంచి • యెత్తియూదలవైచియెలనా
 గజాచి • వెరవకులేలెమ్మువిపవంబులోన • తిరుగాడనేరనితైరగుననింతి • యె
 వ్వరివనితనోయెందుండివచ్చి • తవ్వరివెదకెదోయి • పాముచేత • యేగతిజి
 క్కితివినియెల్లనాకు • వేరంబె తెలుపునీవెర వెల్లమాన్పు • ననపుడులేచియి
 య్యలిసీలవేణితనదువృత్తాంతమంతయుజెప్పదొడగ • నోయన్నవినరయి
 యుర్వియంతయును • పాయకచక్రంబుపసులొనరింప • నేలిననలునకంసిల్లాల
 ధరణి • పాలించుభీమభూపతిపుత్రియేను • దమయంతియనుపేరదనరినదాన •
 రమణశోషధరురంబుననుండు • నరిమూరిపగదాయియైనపువ్వురూడు • ధర
 యెల్లకపటబాదంబునగొనియె • నదియాదిగాగమహాగణ్యమునకు • చెదరుచు
 రాగనాప్తియునిచేలంబు • కపటంపుపక్షులుగైకొనివనియె • నపుడు శోకంబు
 ననడలుచుమేను • యెనరంగమిద్దరమొగచీరగట్టి • చనుడేరియొకశూన్యనద
 నంబుగాంచి • యరిగిగూర్చుంటిమియంతలోనేను • పరిచినిద్దురబోవమదిలో
 ననలిగి • నాపతిభూపతినాపాటుబాడ • నోవకనాచీరనొకసాముజించి • యది
 నట్టివసునికవాడిపోయినను • గుడులుచు నెమేలుకొనిలేచివిభుని • గానకనేడ్చు
 చుకమఘోరమైన • కానలోవెదకియెక్కడగానలేక • నిక్కడికరుడేరనిపాము
 నన్ను - దక్కగమ్రుంగని త్తరిసీపువచ్చి - యాపాముజంపినన్నేలబ్రాచితివి -
 యాపాధి - వేంట్రిడెందరిగనోయెరుగ - ననపుడువినిమనంబపుడుఘట్టిల్ల - వ
 గజాక్ష కాబోయవాడిట్టులనియె - నీరజాననసీపుదురబొబ్బాచి - కోరినీవుకట్టి

నీవు దమయంతిశాపంబుచేబోయవాడువచ్చుట.

నశోకచించుకొని • యడలంగిట్టిఘోరాటవీలోన • విడిచిపోయినవాడువిభు
 డటేనీకు - పడతనికాకానలపాలుగాజేసి - యెడషకపోవుతాడెందైనగలదె - మ
 గువనిన్నటడించిమరిపోవువాడు - పగవాడుగాకనీపాలిటమగదె - యడవిలోని
 రీతివలజడిబడచు - విమవకనీవేలవెదకెడువాని - నలివేణియీపాముకన్ననుషం
 చి - బలువైనఘోరసర్పంబులుగలవు - యడవిలోపలనొంటినరుగంగనేల - ని
 డుములబడుచునీవిందీవరాక్షి - వలవదునావెంటవలనొప్పురిమ్ము - నలునికన్నను

మంచిరాధుండమేను. నీకేలజి తింపనీకోరె-లేల్ల. జేకొనకొనసాగనేయ
 మనస్సు. చమ్మినా మంటకినలివాక్షరమ్ము. నమ్మినాయంటసకలసంపదలు. గ
 లవన్నిటకీసీవు కత-వైయ్యండు. పలుదెరంగులనన్నబంటుగానేలు. కొని
 యుండునీకేమికోదువలులేవు-యెనరంగవా వెంటయూరకరమ్ము. పట్టణంబు
 లుబోలుపరగవా పల్లె. నెట్టచగనుగొననీ వెమెచ్చెదవు. మానినినేను సామా
 న్యుండగాను. తేనియల్వడయంగ తేరవాట్లుగొట్ట. కడిగికన్నము బెట్టి గడి
 యలుదియ్య. పుడమిద్రవ్యములెత్తమూలలడాగ. ముడుపులుక కిరించమొ
 గసొమక-జల్ల. నడుగురాడుకపోయియావలనడువ. వలలాడ్డచురులాడ్డవా
 గులుగట్ట. పులులరాకట్టిభోరనకొట్టి. గురుమృగంబులతోడ గూడంగబారి
 సరములబడనే గుళబరిన మగెత్త. నాయంతపొలవరిచలినాయతాత్మ, బోయ
 రాజులలోనబాడగానమెండు. నేవేళజూచినయట్టియా సంబు. గావలెనన్నను
 కలమలేదనక. కావున నా వెంటకదలిరంచున. పనిచాలకోపించివెలవెలబా
 రి, తనకోసమంతయతనలోననడచి. యాపాపకర్మనినందందజూచి. యాపు
 ల్యసాధ్వి నెయ్యమమీగబలికె. నోయన్నయిదీసికనుచితంబుగాదు. సాయ
 కవినరానిపలుక-పల్కదవు. ధరణీశుసతీయనుతనను తల్లియును. సరియం
 డ్రు పెద్దజగతిలోనేల. ననుమాటవినవుగాయన్ననికీదియ. వినపింతునిది
 బుద్ధివెలయంగవినుము. దనరినదే. గురుతల్లులలోన తనగురుసతియొక్కతల్లి
 యైయుండు. తనరాజుసతియొక్కతల్లిగానుంచు, తనయన్నసతియొక్కతల్లి
 గానుండు. తనసతితల్లియేతల్లిగానుండు. తనుగనివన్నిచ్చుతల్లియుగాక. తనత
 ల్లిసములైనతల్లిబవీరు. యిలలోనవీరియెందెవ్వరినైన. సొలవక కామించి
 చూచినంతటనే. యాయువుజెడిపోవునకీతికె జెందు. మాయనుముఖలక్ష్మి
 మానంబుమాతి. పాపంబువర్ధిల ఫలమెల్లనడుగు. రూపంబుచెడిపోవురోగం
 బువచ్చె. నెపుడురాదెన్న మనెడు పుణ్యంబు. తాపంబుబాడమ సంతాపం
 బువచ్చు. నాపదలరుజెంచునశజహంబొదవు. చూపులపొలియునుసుఖమెల్ల
 దొలగు. తేనువదప్పునుదీనతవచ్చు. దాకొన ధైర్యంబుతలగులు మరియ
 నంతటబోవక యమకింక రాళి- కుంతమద్గంతులఘోరగదాడి. సాధనంబుల
 మరిశస్త్రాస్త్రమొలను. బాధింతరిదిగాకబహుపురమా. పూతగంధంబున
 బొరలింతురుగ్రైవేతరణీనది వడి నెటిత్రోతురుడుగక పెకలండ్లలంతరుమ
 రియు. బడిబడినరికకూపము. అపాతకుల. వినివేదశాస్త్రంబులనిశంబుదెలుపు

మనముననిట్టిమర్మంబులవిడువఁ జూపుటఁ గాననీతల్లినిగడునిచ్చటకే పడుగలిగి
 చ్చియూపామునుజంపి నన్నురక్షించితి నాతండ్రివైతి నన్ననీటిటువంటియల్ప
 వాక్యంబు ననుబట్టితగదన్న నాతిమాటలను వినివాడిశూద్రులువీనులలో
 న! గ్రుచ్చినగలినొచ్చికోపించి బోయియచ్చపలాక్షితోనప్పడిట్లనియె తర
 లొక్షయిటువంటిధర్మశాస్త్రమును చొరవ్వవీరునకు నీసుద్దులువిడువ మును
 నీవుయమలోకమునభాధలెల్ల ననుభవించినయట్లనరసిచెప్పెదవు పాపపు
 ణ్యంబులుపరికంపమెప్పు డేపారశాస్త్రంబులెరుగమువరియొ కలకఁరి య
 ముడుమాకడకురావెరచుగిలిగలింతలనుబుట్టకెరలు నేశిలలు మాకుపాపము
 లేదుమదిరాక్షినిన్నుగయికోనిపొందంగగాని నేపోవననవినియనవుడు రోద్రా
 కారియగుచు తనలోనమండుచుతరలాక్షివెరయ నాదువృత్తంబులువీడేమి
 యెరుగుకలుపొప్పుడనివానికనుగొనిపలికె-వోరిపాపాత్మయ్యాయెరుగంబు
 జంపి కారుణ్యముననన్నుగాచితిగాన రయముననినుజంపరాదనియన్న-భ
 యమింతలేకదుభావలాడెదవు నీవేడనేడనీమాటలేడ నీవీడునుడికని
 పు మపోవ్వనిననప్పుడునాడరోద్రాకారియగుచు-నిప్పులుకన్నలని డాడొ
 రుగ-నప్పర్మలోచననల్లనబొచి-కప్పినకామాంధకారంబుజేతనననెనుతే
 లియకదగ్గరరాగ-వెనుకకుపోయియూవెలదియట్లనియె-నిండంచువచ్చెద
 వికబూడరోరి పొందిననీగర్వమునడంతుననిన-బలవంతముననిన్నుబట్టిపైబ
 డిన జేలియేమిచేసెనుచెప్పుమాయిప్పు డరసిబట్టగమకించునంతలోపలనే
 యొనకంగనికనూరకుండరాదనుచు తనలోనదలచియూతామరసాక్ష-మన
 ముచవాకుగానమరేసేతలండు వరునిగొల్పినపతిప్రతనౌడునేని-నరలోకవిధు
 డైననాగూమివిధుమ-వరుససత్యంబుదప్పకనుండు నేని మారికృపనొందిన
 యంగననేని బోయవాడిప్పుడేపొలసిదుగఁగెని చాయకబడుననిపడితి కపిం
 చె నడలనియూ ఘోరశాపాగ్నిదగిలియునుగకనాబోయయుబెల్లబారసి
 పిడుగులువడికొండపృథివిపైగులు వడువనదెప్పునవసుధపైగులి గలుగు
 చుపలుమారుగాల్లుజేకును విలవిలదన్నుకవిడిచె ప్రాణముల నతలోద
 మయంతియచ్చొటబాసి వంతగుందుడుశోకవాధినీదుచును భాంపాలు
 డిటుబాసిపోవుటజేసి ఈపాతకుడునన్నుయిట్లాడుగాకనావిధుడెందున్నన
 న్నుబాధింపఁభావించు నేవీడుపలుగానిగాన మగదికులేకున్నమగువప్రా
 ణంబుతగవుబెట్టుకయుండధారుణిమీదయిట్టిపాతకునెందరిబొట్టతెరువు

గట్టుకన న్నైంత గాసి బెట్టుదురో, పతిడంచిపోయిన పడతనీబుద్ధి భటులు సంజే
హించుమాటలు నిజము, మాటికిచుగవాడు మహీమీదదిరుగ, నాడది వంటి
గానరుగంగబోల, చాడుపుట్టుకపుట్టున్న దోషంబువాడివిభునీపగవారికివల
దు, నక్కటాయబలనీ యుడవిలో పలను, దిక్కుమాలినయట్లుతిరు, అగవలసె
కొండలనడవుల గ్రుమ్మరజాలనాం డేలనిక ప్రాణమునుపంగదగదు సెనిమిటి
కెక్కగప్రియు నెడచాసిజనుమని మువ్వకుశపియించురొక్కయ, శ్రీగనెలు
గుననాకోమలాంగి-తననాధుజేరొకని తానేడుకొనుచు నరుచారనెడురు
గాననలుండుప్రబలి, పరువడిపొదలెల్లబస్మీకరింపతరలాక్షిచనివేడక చాచా
గ్నినడుమ, నరుదారచొచ్చిననదిచల్లనయ్యె, కరితొండములుతనకరములుబ
ట్టి, కరికరిబెనగినకడలూరకుండె, వెలుగుపిల్లలబట్టియిట్టుట్టుసేయవలగొ
నియెలుగులవ్వలకుగొలంగెపులులున్నకడకుగొబ్బునబోయికడసిపోయె
టకెదరినబారిగొనవెగజేకరీరవంబులకడసియాకంబుకరిజేరిననవికడియ
కపోయె, నడవిపందుల జేరినందందరాళ్ళ-నడలుచురువ్వననవిపారిపోయె, పా
ముపుట్టలలోనచాహువుల్పాచి- పామిదికరువకఘణులుదొలంగె, తోణికెడు
కొలకులదుమికినజలముఘణ వేణికూరులబండ్లయెయండె, నదిబూచిహయని
యందందయేడ్చి-యిదియేమిమాయమోయెరగంగరాడు, పరువిడిజేమహా
పాపినిగాన, సరగుననిపుడేలచావుసిద్ధించు, ననియనివగచుచునాదమయంతి
చనిచనిమరియునుచరియలదుమికె- నీరీతిప్రాణంబులేమిలుబోక, నారామయ
డవిలోనలమటబడుచు, జనులేమితినుదురోచావునకనుచు- మునుకొనివిషప
త్రములగోసితిననిన, నావిషపత్రంబులాకలిదీపక- చావురాదనియేడ్చిచనుచు
కట్టెదుట, పనసపిప్పలినింబపాటవివకుళ-ఘనసారసౌవణఖభూరములను-
పొన్నలుపొగడలుపోకమాకులును- గన్నేరునుమల్లికలుచూతెతెరులు, కదలి
కుందకదంబకాంచనకుటజ- బదరితెంత్రణిబిల్వనారిభద్రములు, తెలియంగక
వ్వుపూదీగెలుప్రబలి, బలువైనదిలువచప్పరములసలరు- చల్లసనీడలజాతివై
రంబు, లెల్లచువికిచిప్రియంబునబొదలి-సింగంబుకోదముచేరియేనుగులు, చెం
గలింపుచుముద్దుసేయుచునుండు, పేనుజాడదప్పినపెయ్యలవెదకి, కొనిపోయి
మొనవులగూడెడిపులులు, లేడిపిల్లలనుపాలింపుచుగూడి, యాడుచునుం
డిపెంపలరురేకులునుసరసంబుగామంగసలమీదనెక్క- వరువతోబ్రాకెటివ
రపన్నగములు- యెలుకలపిల్లలనెలమితోగూడి, కులుకుచుముద్దాడుకొనెడవి

స్థులును- పలుచనినీళ్ళలోబడియ న్నమీను • కులుకుచువాటితో గూచుకొ
 క్కురలు-కోకిలాభఃకులనుగూడియందంద • శేకొనితేతభక్షించు కాకులు
 ను_బాలుపొంగనవ్విధంబునవెనోదంబు-గతిగియరుండినయొక్కఁగునతిపోవనము
 దమయంతిగనుగొనితనలోన మచ్చి-యమరినయట్టిభృగ్నాశ్రమభూమి నేమా
 నియుండునొయదిచూతమనుచు • నామఃనినీవణి నటకేతేంచి • పురుషప్ర
 మాణంబుభూమిపైకెగిసి • పరమాత్మువాత్మలోభావంచువారి నొక్కపా
 దాంగుష్ఠముర్విపైనిలిపి - నిక్కభానునబూచిచొక్కనవారి • తరుశాఖలంబు
 సాదములుతగిచ్చి • కరమధిక తలక్రిందుగాప్రజేలవారి - పద్మాసనంబున
 పరగగూర్చుండిపద్మాక్షుసుతులుదప్పక నేయువారి • హేమమంత్రంబులు
 నుచ్చరించును - హేమంబులలిభంగినొగివేల్పువారి - కరములుముకు
 లించికన్నులమూసి- చిరభక్తజపములజేసెడివారి • కనుగొనివదితోనకడు
 సంతసిల్లి • చనిచనిమందఁసన్నానీశ్వరులు • కొందరుమందరగూర్చుండి
 యచట బొంతుగావేదాధఃములవేడుకలరి • నొక్కరికొక్కరువొగిజెప్పు
 చుండ, నక్కామిసేవణీయమ్ముహాత్ములకు • తప్పక సాష్టాంగదండంబుబెట్టియ
 ప్పుడుదమయంతిహయనివడ్వి • కనుగొనిచాలయోగధానవహిను • మనమా
 ననదికలిమామగానెరిగి • యెండొరుల్పందడినొనరవారించి • నిండినకృప
 తోడనెలతకిట్లఁది • యెలనాగనీవిల్లెలయేడ్చెదవు • వలవడుకవఁబువచ్చి
 నచేళ • మూడుకన్నులుగలమూఁకకనైన • వాడిమితప్పింపవశముగాదిలను
 మదిరాక్షిచూచితే మాయోగదృష్టి • నదినెమచెప్పెద మంతయునును •
 కలిగానుచేసినకపటబూదమున • కలరినీవిధుడురాజ్యంబెల్లనోడి • కలకఁఠినిను
 గూడికానకువచ్చి • పులుగులచెచెలమునుగొనిపోయి • చెచ్చెరనీపైటచెరగు
 గట్టుకొని • వచ్చికోలంకునవడినీరుద్రావి • యత్తిరవిజనగేహముబవేళించి
 నెత్తినేలకువ్రాల్చినీవందునిధుర • బోవుచునుండగపురపురబొక్క భావించి
 నిచుబూచిపారిపోలేక • శోకించిశోకించినుందరనీవు • కోకకొ • గొకయంతగొ
 బ్బునజించి • యదిగట్టుకొనినిన్నునచ్చటడించి • పదపడిపొవ భూపతి నొక్క
 పాముగరచినరాతనికాంతియుబాసి • పరువడివికృతరూపముననయోధ్యుక
 రిగియూరుతుపర్ణునందంగాంచి • గురుతరభక్తితోకొల్పవసించెనలివేణినీవి
 ప్పుడానిద్రతెలిసి • వెలవెలపాటునవిధుకానలేక • విపినంబులోపలవిహరింపు
 చుండ • నపుడొకపాముచయ్యననిన్నుమ్రొంగ • నొకబోయమూఖుడాయుర

గంబుజంపి-శుకవాణినినుట్టజూచిననీవు శోపించియి-పాతకనికంతలోనశా
పంబునొసగియూజమునివృత్తినిపి-పతిలేనికతనయా-పాపాత్ముడకటమతిదప్పి
యిటాచంకిమా-టాడెననుచు-జావదలరనియిచ్చటిమృగాజగీనీ-వేగగకడిసి
నవెరచేనన్నియును-యెలనాగనీవేలసిటకవచ్చితివి కలితాజువిముఃట్టికిరిగ
యిారీతివెరపించుచున్నాడువెరవకుమింక తరుణినివిధుడుమోదముననన్నా
డు-తరళాక్షయీరేడులోకంబులందు-ఈలిలనైననీకెవ్వరసము-గరసపతి
వ్రతాజనులువీక్షింప-నరుదారసౌఖ్యంబులననుభవించెదవు-మరుపక్షికోక
మాటచెప్పెదము-యురుతరాటదవిలోననుండకమింక-పుడవిమదాహుని
పురమునకరిగి-తడయకనాతాజుతరుణిదగ్గిరను-నైరంధ్రవైశొచ్చిసరిసతనుం
డుతారకయికమూడుసంవత్సరంబులక-నీనాధుడుననీవుకమ్మగిగూడిమా
నితసకలసామ్రాజ్యసౌభాగ్యమునభవించెదవునీవువదలకవన్తు-పెనపొం
దమేముచెప్పినమాటవినుము-నీవువచ్చినదాకనిలచితిమిచట-సాధనత
సమాప్తమునీకుకెలిసె-తరలాయతాశీమాతపములీడేరె-పరుపడినికమే
ముబ్రహ్మలోకమున-కరిగదవిపుడన్ననామాటలెల్ల-వెరవొప్పుజనిచాల
విస్మయంబంది-కలిదినచిత్తమొకటగాగజేర్చి-యెనీలకేణిరాట్లనిన్న
విందె-పరమపావనులారప్రణాతాత్మలార-నరలోకనుతలారనాతంద్రు
లార-ఘనమగునీపాదకవలంబులేన-గడుగొనిసేవిపగలిగెనాభాగ్య-పశ
ముననేపుణ్యవళికననైతి-విశదంబుగానేనువిపినంబులోన-నడవినవిధమెల్ల
నానతిచ్చితిర-కడువేడకపుట్టెనాకలపంబులడగె-వేడుకమూడేండ్లవెనుక
నావిధుని-కూడియుండుదును-చుగోరికెప్పిరి-యిదినమ్మజాలనాకేదనిజంబ
నుచు-నదయతనాశిరస్థినంటుడనీన-నెలనాగయింకమూడేండ్లకవెనుక-
బలవంతుడైనప్రాణనాయకంని-గలసికెమ్మదిసౌఖ్యమొందగలవు-నలలితం
బుగనీదీసత్యమటంచు-కరములుసాచిరికమలాయతాశీ-శిరమమీకీమని
సింహులుపిదప-వొనరంగనాసుబాహునిపట్టుణమున-కనుపవగతిమగక
మప్పుడుచూపి-కడువేగబ్రహ్మలోకమునకుజసిరి-తడయకదవయంతి తన
చింతకొంత-మదిలోననడచియామాగకంబునందు-దెదరకజనుచున్నదెరికెల
వారు-దమయంతిచందమంతయజూచివగచి-క్రమమైనయాపురేఖలజూచి
చాక-నుడుగనివగపులతోంటగానీవు-నడిచెదెచ్చటకెత్తిన్నగజెప్పవచ్చునాతి
నీపేరేమిచాధుడెన్నాడు-మాతోడజెప్పవేమాతెల్లినీవు-వనజాక్షియననిసి

వారలబూచి-తనదావృత్తాంతమంతయుజెప్పబోడగ-వినరయ్యజెప్పదవిశ్వం
 బులోన-వినుతికెక్కిననలోర్వీపతిసః నిధరణిలోవాపేదదమయంతియందు
 నరలోకనుతుడైననాప్రిఃవాధు-డెసగంగతాదంబునెలమితోనాడిః వసు
 మతిదాయాచినారలకోడి- యడవులజరియింత మనివచ్చిమేము • పడతాని
 యిడుములబడియొక్కచోఃనిలిచియొక్కడవేనునిదురబోవంగ- కలిమాయ
 చేనన్నుకానలోడించి భూవాధుడెక్కడటయోవోమెరుగ • కానరేసలమ
 హీకాంతునిమీర - నిలనే దీప్తలనేలేపకాని • నలర్పిళ్ళప్రీతికై బ్రాహ్మ
 ణులకు- భయభక్తిమీరంగబహుశిస-పదల - ప్రియమొప్పగానమర్పించిన
 వానినిత్య సత్కీతుల సెగడెడువాని - నత్నంత హరిభక్తి నమరినవాని
 జగతినియొక వంశజులకందరిక - పొగడొందు కీతుల బుట్టించుతాని
 నోతండులార మీరుర్వి నెంచైన • బ్రీతి బూడదు గదా పృథివీ
 తలేళు, నచవుడువిని వారలాన్న గావగచి, పనిబడిమాతగ భావించుకొనుచు
 తోయజహితదీప్తిదూరనియట్టి - యాయరిణ్యంబుల నేలవేగింప - పురముల
 లోగానినూలోకనాథుడునుత కాటవిలోననుండంగబోదునతనిపుమా వెం
 టజనుదెచ్చునూమి- సతయకాసుభాహునిపట్టణంబునకు-పోవుచున్నార మో
 పూబోజియనుచు-వావిరిదోడొగనివడిపడినరుగ-డెదరక తాముచేసినపుణ్య
 మహిమ- నెదుటనొక్కతటాకమింపొందియున్న నదిగనిజనుపజారందరాకొ
 లను- గదిసిగో నెలనొక్కకడబడవ్రోచి- జనగ నెద్దులనీరుద్రావించిమరియు
 తనవినింపారనందరునీరుద్రామి వేడుక వాచెంత వెలసినమాత్రానీడలనందరు
 నిలిచిగూర్చుండి తమతమబడలికల్ తామె చెప్పుచును - దమయింతిచూచి
 యోతల్లినీవిపుడు.కొదుగకనుదకంబుగ్రోలుమటన్న • మదిరాక్షిపోయియా
 మంచిజలంబు. లొకకొన్నిగోలియొగియూర్చబోయివికలశ్వమునలేచివిభు
 నిదలంచి-యెటువోయితివివాధయిడుములనొంద- నిటుననుడించినీ వెందున్న
 తాడ- వనుచుహానిశోకమందుచునుండె జనపవారప్పుడాజలజాయతాక్షి
 శోకంబుమాన్పనచ్చొనొక్కచల్ల- చూకునీడమచేరిమగువగుర్చుండ తన
 వంశవభవుడుభూధవుడైననలుని వనితకష్టముబూడవశముగానక్త-గిరిజెరె
 నన్నభంగినిచొప్పుగగన- సరణనిపశ్చిమాచలమునకరిగె తడబడమింత సం
 ధ్యారాగమొప్పకడువడిచుక్కలుగనుపట్టెమింట-నదినభంబిదిధూమియని
 యొన్నికూడ గదిసియంతంతచీకటినిండబర్వె మెండుగాఘూకముల్ మెల

గంగజోచ్చై-దండిభూతంబులు ద్గండతకరిగభేతాశుభూమిగంపింపగాగొలి
చిభూతంబులందందపొడచూపదొడగెనరగుననప్పుడాజనుపవాడెల్లవరచిని
ద్దురబోవచు త్రసామజము. లరుదెంచియెద్దులనటకొన్నిజంపి పేరీకెలవారల
పీఠమడంచి - కొందలమందింపగూయుచు లేచి కొందరుసందులుగొందులు
జొచ్చి-తమతమప్రాణమౌత్తదప్పించుకొనిరియ మరంగమరికొందరటుపోవలే
క చరణమౌత్తడబడిచనలేకనచట- కడలదేమడిసిరాకల్లోలమైన- రవళిది
గ్గవలేచిరాజేంద్రుడేవి- వివశయైనదియేమిఁధనుకోయనుచు- కడలగన్గొని
బావుగల్గెనటంచు- దరియబోయననవితలగినవరలి • వసుధపైజచ్చినవారల
జూచివిసువకయెచ్చుచు వెలదియిట్లనియె • నక్కటాయాపాపమంతయునా
కు-కక్క-సంబునజూడగలిగెనేదోష-కారినిగానసకషణంబుమీక్షచేరెగానిక
నేమిసేయుదునకట నేనుమీమె బడినెరిచచ్చకతన - నేనుగల్వచ్చిమిమ్మిట
జంపిపోయెనా కేలసద్గించుననెట్టిచావుదేకొనియిత నేమిసేయుచున్నదియొ
కలిరాజుదేసెడికపటవతకనములైరగదెలియరానియెచ్చుచుండెఁజావ
కతప్పినజనుపవారప్పుడా వెలందుకదుఁపంతయుజూన్చి నీవేమిసేతువునీ
రజవదనఁ యానినమట్లుండె డలంగనేలమన్నననినుజూచిమచ్చకొందరిని
మన్నించిపోయెనావదసామజమ్ములనిపలుక చుండుగానంతలోభానుడసుర
క్తిపూర్వారీకరుడెంచెనంతఁ • ముత్రగజయానయెచ్చోటుబ సియూమా
గకమునబోవనటకొంతయూర మనగనుడించెగోవురకాంతరుచులు ఘనమై
నమేడలుకనకపాషాణములు • కోటలుప్పరిగెలాకోమలిజూచి • పాటించిసై

శ్లో*(దమయంతిసైరంధ్రీవేషంబుపూనుట,)*

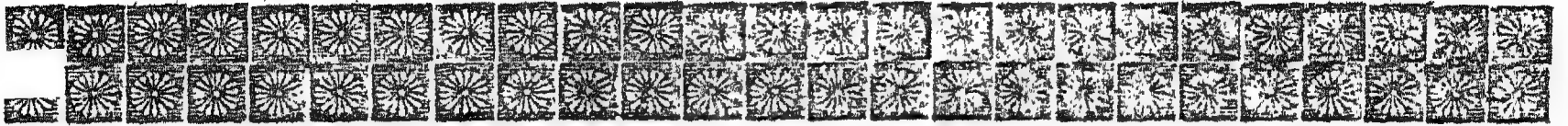
రంధ్రీభామవేషమునఁబురములలోగొచ్చియప్పుడ మేనుకొంది వెరవొప్పనా
రాజనీనీనీరీతిపవలయేశ్వరుబాసిగుఁదుచువచ్చువలయాతీనిగంపుగూడి
చూచుచును • కువలపొతచింబ కోమలాననలు • తవిలియిట్లనిరంత తమ
లోనెతామూమాడగోయిమ్ముయీసుదితిరూపంబు వేడుకలూరెడువెనజూడ
జూడయూనితామణిమోవ్వరోకానిభాషంపపతికిడప్పనియరుంధతయొయ
నిశ బుగొనియూడనగువంద్రమతయొ • మనసిజాతునివధూ మణిరోహణి
యొ. యమరేంద్రమణియొప్పునదగుకొప్పు- కమలాభింబంబుగదురునెన్న
దురు నరవిందపత్రముఁట్లనేత్రములు మెరుగుటద్దముజోడుమించుచెక్కిళ్లు

కంతుశంఖంబుపొంకంబుకంఠంబు*నింతపువ్వులజేండ్లువెలిదివాల్పిండ్లు* చిగు
 రుటాకులుబాగుచేకులులాగు* బిగియింపసాధ్యంబుపేదమధ్యంబు* శ్చుట
 సైశనిభంబుశోణితలంబు * పటుతెరకడలికాప్రభనొప్పుదండలు - దలికల
 చొప్పుపాదంబులయొప్పు- కలకాంసనడలుచక్కనిచాతనడలు* నింగితశక్తున
 నెగయుమెరుంగో-బంగారుబొమ్మయోపగడంపుతలయొకలికిరాచిలుకయో
 కాయజుశరము * యలరులబంజయొయణిముక్తయ * యనియట్లువీనుతెం
 పనాదయంతె - గనిపురసతుండగ్గరిమరిమరియ * చూచుచుండంగనాసుం
 దరియపుడు* సైవనివెతరాజసరణిబోవంగ-నల్ల పురనాథుడైంసుబాహు*
 తల్లిగోగృహస్థునినుండిజూచి-తనచెంతనుండినతరుణిరిట్లనియె - వనజాక్షిచూ
 చితేవచ్చెనుదాని- ననివారిబోలునాననకాంతిమించి - వలనొప్పశ్రీలక్ష్మీవ
 దువుననన్నుదీచుంతియెవ్వరోయరుగంగబాదు- బోయినీవచటికీపొలతినిదో
 డు-కొనిరక్కటన్ననాకోమరిపోయి-చనుజేనుసతిజూచిమా యమ్మనిన్న-య
 తివేగదోడితెన్నునింబుబంచె- నతివనావెంటరమ్మనిదోడుకొనుచు-చనుజేర
 నన్నుసీక్వగుదెవిజూచి- మానమారనారాజమాతకీట్లనియె- నిందీవరాక్ష
 నీవిటువంటివగల* నెండుబావ్యేదవునీవెవ్వరిదాన-విలలోననీకంబ్రాణేశుడె
 చ్చాడు* కలకంఠినిమేనగలలక్షణమ్ము* లరసిచూచినచోద్యమగుచున్నదప్పు*
 డెరిగింపునీవిధంబెల్లచాకనిన* జలజాక్షిసైరంధ్రిజాతికొమరినినెలుడునుపే
 రగంధర్వవిధుమనభమునచరియించునన్ననేమరడు* ప్రభురాణియనుపేర
 బరగితిభాతికలిగినసైరంధ్రికాంతలలోనకలపంబుగడులెస్సగగూర్చగల
 ను* కోకలుగట్టునుకుంకుమబెట్టు* పోకలువణింపపువ్వులుగట్టు* కాటుకబెట్టు
 నుగంధంబుబూయ-పొటింజిసూటిగాబావటదీయకుడులెల్లసవరించికొప్పు
 గీలింప* తెరగొప్పుకమ్మూరితెలక* బుదీర్చ* నవరిత్నములుదెచ్చినవ్యసూత్రము
 తదవిలింబిగళమువనగిలింపనేతు* పనిబూనియటువంటిపనులొనరింపనను
 పుగానాచేతనొనుకొదనక* మరువకనేనొగమాటపెచ్చెదను* పొంగిండ్లప
 నులకుబోవనెన్నుచును* చేలరేగమగవారిచెంతకుబోవ * పలువిచ్చివగనోప
 బలుమాటలాడు* కొరతనేగట్టినకోకయేగాని* మరయేవియెల్ల సమ్మదము
 దైవార* తలపుననన్నునివానినిగానేలి* నిలువునునిలిచెదనీ* ద్దననిని* నారాజ
 మాతయయ్యవనీకుడతిని* కారుణ్యరసమొక్కగాజూచిమెచ్చి* యడిక్కి
 దేవియమరినయట్లు ప్రోదిగామాకెల్లబుద్ధిచెప్పుచును* నొనరంగనావద్దనుం

డవేయమ్మ యనురక్తిసిక్తిష్టమైనచందమున, ననుచుగూతసుగంధయనుకన్య
బిలిచి-యనిశంబుసతిబోవుమనియొప్పగించెదమయంతయచ్చటదానేర్చు
కనుల- క్రమమొప్పజేయుచుకలగుచునుండె.

నలచరిత్రము - ద్విపద కావ్యము - చతుర్థభాగము.

సంపూర్ణము.

శ్రీ రస్తు.

నలచరిత్రము - ద్విపద కావ్యము.

పంచమభాగము.

నక్కడనలుడయోధ్యాపురంబుననుమక్కువమీరనమ్మనుజేశుగొ
ల్చిపలికినమ్మదమైనపనులుజేయుచును- మెలగుచునానలమేదిసీనాధు- దొ
కనాడువెన్నెలనొగిగాయుచుండెనకలంకమడితోడనటవస్థించితనప్రాణ
నాయకిదలచిచిత్తమునతనలోనతానిట్లుతలపోయదొడగె- నక్కటానిన్ను
ఘోరాటవిడించి, పొక్కుచువచ్చిఈపుకజేరినాడ, ననుసీవువెదకికానలలో
నదిరిగి-కనలేక నెట్టిమఃఖముబొందినావె- గిరిగృహంబులనిస్సుకెరలు
కి-గురుమ్మగంబులచేతకూలితివేమొ! పన్నుగాపొదలలోపలనున్నవె
న్నగంబులకగపడితివియేమొ- యాయెడననుగానకడలుచునుండ- బోయి
మాయలబోయితోభామ- వెలవెలబాటునవెదకుచునున్న- పలుమాటని
వెంతబడలితోచెలియ-విడువకననుసీవువెదుకంగవచ్చి- యిడుముల
నెచ్చేగితోతరుణి-కలనైననుబాయగాజాలననుచు-పలికితినిపుడెట్లు
లలన- నిదురమేల్కొనినన్నునెమ్మితోగాన- కదరియొటిగమూఢు
తోతరుణి- ఏదేశములకేగియెందున్నగాని- నీచెసపాటిల్లెనద్దరికద
గొల్చురాజులతానుసేవింప- పనిచినతనవ్రాతఫలమునెన్నుచు
నీరీతితలపోయుచుండ- వినిబుతుపణుకాండువిస్మయంబుంది.

హుకయెన్నడునీవు - మదిరాక్షి కలదని మదిలోనదలవ - విప్పుడుదలచినీవేల
 శోకించె - నప్పుడాయంతినడవిలోవిడిచి - వప్పతివెంతలావణ్యంబుగలదో -
 యచ్చపలాక్షినికన్న నుమరియు - నెట్టిరూపముగలయింతియోదాని - నెట్టనన
 డవిలోనిల్పిరానగునె - కంతుడునీమీదగదిసెకాబోలు - నింతినిదలచినీవిచ్చే
 డుచున్న - నదినిన్నుదలచివుష్పాస్తునిబాధ - మదిలోననేమనమరుగుచున్న
 దియె - హరిహరబ్రహ్మాదులంతటివారు - మరునికివెరచిభామలనురంబునను
 శిరముననొక్కునజేర్చుకున్నారు. సరసతనీయంతచక్కనివాడు - పుక్కిటని
 ల్లాలిబూనంగలేక - నొక్కడవిట్లుండనుచితమేయనిన - వినివెలవెలబారివెర
 చినలుండు - జననాథనాకేలసతినిన్నుజూచి - రోయకసతులుగోతుదురెపొందు
 కాయజడిపుడునాకడకేలవచ్చు - నావగజూచిననగుదురుజనులు - భూవరనే
 ప్రొద్దుబుచ్చెడికొరకు - సాలవకనొకరాజసుద్దులుమదిని - తలపింపునుడివితద
 ప్పిదినాకు - ననుగేలిసేయకునరనాథయనిన - దనలోననవ్యుచుధరణీశుడరుగ
 చచ్చినచావుగాజనలోకనాథు - డచ్చోటనాత్మలోనడలుచునుండె - నక్కడ
 నంతభీమావనీనాథు - డెక్కడబోయిరోయింతియునలుడు - పొక్కుచునేదేశ
 ముననున్నవారొ - యక్కటాయనియాత్మనందందబొగిలి - తనమంత్రివరుల
 బాంధవులభూనురుల, యనుమతివసుదేవుడనుపురోహితుని - పిలిపించియత
 నిక్రిప్తియమునంధిల్ల - బలికెహేమషటాదిబహుమానమిచ్చి - యనఘాత్మనా
 కూతురఘృజేదేశ - ముననున్నవారకోభూదేవనీవు - వేవేగజనివారివిధమెల్ల
 దెలిసి - రావలెననితన్నుప్రాధికంచుకతన. పనిబూనియప్పుడా బ్రాహ్మణోత్త
 ముడు - తనవారితోగూడతడయకనరిగె - గౌళదేశంబుబంగాళదేశంబు మా
 శవదేశంబు మత్స్యదేశంబు - సారాప్రమగధఘరాజరమహారాప్త, శూ
 రసేనపులిందచోళలాటాది - దేశంబులందెల్లద్రిమ్మరికాశి - కాంచీప్రయాగాది
 ఘనపట్టణముల - పుణ్యాశ్రమంబుల పుణ్యఘట్టముల - పుణ్యతీర్థంబులపు
 ణ్యభూములను - క్రమమొప్పవెనకి నెక్కడగానలేక - తమలోనతాము సం
 పంబునొంది - యురువడినాసుబాహునిపట్టణమున - నరయుదమనియప్పు
 డాపురిజేరి - యరయుచు నుండితి యిటకొన్నినాళ్ల - గురుభక్తి నాసుబా
 హుండొక్కనాడు - దానముల్ సేయంగ దలచినద్విజుల - భూనాథు గను
 చి బోవంగజూచి - వసుదేవ ముఖ్యులు వారితోగూడ - పొసగదాన
 బట్ట బోవుచందమున - జనిరాజ నిలయంబు చయ్యన జొచ్చి - యె

నరచింతలచూచుచుండగానచట - నెరయచిక్కదవిన నెరివేణితోడ - వరికించి
 నరిచెడిపదములతోడ - నుడుగకపెడలునిట్టూర్పులతోడ - గుడుగుడుక్కున
 మ్రింగుగుగ్గితోడ - వన్నెజారినయట్టివాతెరతోడ, చెన్నుదొలంగిడస్సిన
 మోముతోడ, లలిదప్పి మొలకుచాలనిచీరెతోడ - సులుకుచునొకచోటనుం
 డగాజూచి - యవనీశుసతియైనయాదమయంతి - యనవునశోకాదకోయనిసం
 శయమున - వసుదేవుడప్పుడావనితదగ్గిరకి - వెసజేరరాబూచిజెలనెలబోయి - త
 నతండ్రిసన్నిధిదగువిప్రుడనుచు - తనలోనదెలిసియత్తరిజూడవెరసి - యెనసిన
 వగలతోనిలజూచుచుండ - కనుగొనిదమయంతిగామనంబునను - దలచియా
 విప్రుండుతరలాక్షిగదిసి - కలిగిననీళ్ళలోకమలినిబోలి - జలధరంబులలోనిశత
 రేఖ్యుల - మలినాంబరములోనిమణియునుబోలి - చలితధూమావృతబ్బాలి
 నిబోలి - యోచంద్రవదనయిందున్నావెనీవు - రాజపుట్టుకబుట్టిరాయడిబడితె

దమయంతి తనతండ్రిపురంబు జేరుట.

దమయంతివినుమునీధవుడెందుబోయె - మముబాపుమీతండ్రిమహి నెల్లవెదు
 క - నినుడు బేరెలుగెత్తియాదమయంతి - తన మొగంబునచీరతగజేర్చియేడ్వ - వి
 నికలఃగిసునందవేవేగకదలి - జననిదగ్గిరకేగిచయ్యనబలికె - మనప్రభురాణియే
 మకోకానితెలియ - దెసలేనిదీనతనేడ్చుచున్న - దొరకభూసురునిజూచియుడు
 గకననిన - నకలంకమతితోడనారాజమాత - గ్రక్కునవచ్చియాకాంతాలలా
 మ - నక్కునజేర్చియూరార్చవాక్రుచ్చియచ్చటనున్న బ్రాహ్మణునిలోకించి
 యిచ్చపలాక్షియిట్టేలశోకి - ప - నిటకుబంచినవారలెవ్వరుమిమ్ము - దటుకున
 నిప్పుడంతయుజెప్పుమనిన - వినివసుదేవుడావెలదినీక్షించి - మనముననలరియా
 మగువకిట్లనియె - వినుమువిదర్భభూవిభువురోహితుడ - ననురక్తివసుదేవుడ
 నుపేరివాడ - నీరేజవదనయాన్యపశేఖరునకు, కూరిమిపుత్రిమక్కువదమయం
 తియనిపేరుకలిగినయలిసీలవేణి - కనకశోభనగాత్రికంజాతనేత్రి - నలునిపట్టపు
 రాణినయకీరవాణి - విలసితకల్యాణివిమలాబ్జపాణి - పూర్వకమణంబునవు
 రేంద్రునకు - సర్వమహిరార్య సంపదలెల్ల - జూదంబులోనోడి సుదతిలో
 లుడు - మోదంబుదప్పియిమ్ములకానకరిగె, ననువాతవినిమమ్మునరసిర
 నుచు, ననిచెభీముడుమేమునందందవెదకియెచ్చటగానకనేనుచింతించి
 టగనుగొంటిమీదమయంతి - ననిచెప్పవినివారినగ్గించికరుణ - గనుగొ
 యంతికొగిటజేర్చి - యారాజమాతయిట్లనియేడ్వదొడగె - ధారుణీశుని

తశ్శడింపుచును- పడతినీ వెట్టి బాధలబొందినానా- పుడమి రేడెక్కడబోయి
 నాడమ్మ-యెలనాగయొంటిగా నెట్లువచ్చితివి, యిలయేడుదీవుల నేలుభూవతికి
 తరుణివయ్యటువంటితగని నేమంటు, ధరియింపవలసెనాతల్లి రోసీకు-నవనిలో
 పాపాత్మురాలనుగాన-కనబాసినట్టిదుఃఖముచూడవలసె-నాతల్లి నాయమ్మ
 నాకున్నచిరుక-ఈతెరంగెల్ల నాకెరుగింపకప్పు-జేలదాచితివినన్నరుగవేత
 ల్లపోలింపనీపునాశ్రమవనీదు-తల్లియునేనొక్కతిల్లిబిడ్డలము-తల్లి నీకేవలన
 ల్లినినుమ్మ-చెప్పలేయిటకువచ్చినతెరంగనిన-యప్పుడుదమయంతియతివకి
 ట్లనియె-ధరయెల్లనోడినాధపుడునునేను, యురుతరాటవులకునొగిపోవుచుం
 డ-పతికట్టుపుట్టుంబుపక్షులేతెంచి-యతివేగగయికొనియరిగెనంతటను-నా
 రోకకొంగుభూనాధుండుగట్ట-శోకంబులోనొక్కశూన్యగేహంబు-జేరితిమ
 టనిద్రవైదితినిన్ను-తెరిపారగాజూచిధృతిదిగవాడి-నాపతిభూపతి నాపాటు
 చూచి-నోపకనాచీరతోకకొంతచించి-తానదిగట్టుకతలగిలేచినను, నానాధు
 డెచటగానకరణ్యముల-కడరానిబాధలబడిసిగ్గుకొంత-విశువకపైరంధ్ర)వే
 వంటుచాల్చి-నీతోడజెప్పకనేగొల్చియుంటి-భూతలాధిపుడెందుపోయెనో
 యెరుగ-కనకాంగిమమ్మిట్లుకలియేచదొడగె-ననపుడువగచిమున్నక్కటాఎ
 వచు-బొంసనిబాధలబొందితేయనుచుమందయానకువేగమణిభూషణములు
 కనకవస్త్రములోసంగదలంచినీదు! పెనిమిటినేనికవెదకబంపెదను! చేకొని
 యిప్పుడీచీరధరింపు! శోకంబువలడన్నసుందరిజూచి! చిరునవ్వునవ్వియాచిగు
 రాకుబోడి! యురుదారతనలోకమడచియిట్లనియె! నాసరివారిలోనగుబాటు
 గాగ-నీసొమ్ముధరియి! పనెట్లోప్పుదాన, పతినరణ్యంబునబాసినేతెంచి! య
 తివేడ్కసౌఖ్యంబులందెనటంచు! నవనిజనావళినన్నాడుకొనరె! యితియేల
 నాజీనితేకుండులేని! వెనుకసౌఖ్యములేలవేకుకపల! యినవంశతిలకుండుహృ
 దయేశ్వరుండు! నాపాలిదయివంటునాప్రాణపదము! నాపెంపునాసొంపునావ
 ట్టుగొమ్ము! నామేలుచెలికాడునానోముఫలము! నామెచ్చునలరాజునన్నేలు
 రాజు! ననుగూడియుండిననాటికిసౌఖ్య! వనుభవించెదగాకనమ్మనేడేల! నన
 పుడుదమయంతినట్టూరడించి! తనయునకెరుగించితద్దయుభక్తి! వనుదేవము
 ఖ్యులవసుసపూజిచి! పసగలబంగారుపల్లకినుంచి! తామరసాక్షినితగువారి
 గూరి! భీమునిపురికినవినపోయిచేరి! నలినాక్షియిప్పుడానగిరిలోపలను! పల
 వంపుచువేగపల్లకిడగ్గి-తనతండ్రిపదములతప్పకవ్రాలి! ఘనమైనశోకాన్ని

గ్రాగుచునుండ, తల్లి వేగమెనచ్చి దనయతోవగవు, వెల్లునమునిగియావెల
దియిట్లనియె, పట్టభద్రునిచెట్టబట్టియారీతి. కట్టుబట్టయులేక కట్టితేతల్లి, నీ
తోటివారెల్ల నెమ్మదిబ్రతుక. నాతికినిటువాసెనా పద్మభవుడు, యొద్దబిడ్డలు
లేకనుండెడునీకు, తద్దయుకష్టంబుదార్కొనజేసె. తల్లి నేడిటువంటితగనివే
వంబు, లెల్లధరించినీ వెట్లోర్చితమ్మ, సరసిజాననభద్రశాలలడించి, యరళయి
లముల నెట్టులుంటివోయన్ను, చపలాక్షి సాధసంచారంబువిడిచి, విపినభూ
ముల నెట్టువిహరించితమ్మ, నెలతనిబంగారునిలయముల్ డించి, యిలపర్ణ శాలల
నెట్టుంటివమ్మ, చెలియనీమృదువై నశయ్యలడించి, శిలలపై నెట్టువసించితివమ్మ
నలినాక్షి నీప్రాణనాధునిబాసి. యెలనాగ నడవుల నెట్టుంటివమ్మ, మగువనీకె
నయైన మగువలడించి, మృగసంఘముల నెట్లుమెలగితివమ్మ, నీరూపునీచూ
పునీసొంపుపెంపు, నీరాజ్యవిభవంబు నేడెందుబోయె, నెలమిసేబిడ్డలనిద్దరిజూచి
విలపించుచుందుమో వెలదియే వేళ, సలమహీశుడుతననగరంబు బాసిపాలతి
తోకాననభూమికిబోయె, ననువాతకదెలిపిమీయయ్యయింతి. త, యనరా
నిఘోరశోకాబ్ధిలోమునిగి, యున్నాడుకొలుపునమెక్కనాడరుగ, డన్నము
దినడుమిండుందరదలచి, తనలోనతానుసతాపంబునొందు, ననియేడ్చిబిడ్డ
లనప్పుడురప్పించి, తనయకొప్పించినదమయంతిచనులు, పొలుపొందజేసియు
బిడ్డలమీద, గరిగెలలోపాకయివడిగురిసె, ధరణీశుసతియంతతనలోనెతా
ను, బిడ్డలనుజూచితనయన్నజూచి, పెనుకొన్నవగలతోవిలపింపదొడగె, భూ
కాంతుడప్పుడుపుత్రుడును, శోకంబువారించి సుతనాదరించి, యేలయే
డ్చెదవంమయినకులాధిపుని, యేలీలనయినను నిటకురప్పింతు, ననిపుత్రీవు
తాంతమంతయునడిగి, వినియిట్టివగలచేవేగి తేతల్లి, యనిచాలవిలపించియా
రాజమాత, పనిచినపల్లకిభటులునుమగడు, ననిచియావసుడేవువణికించిమొ
క్కి, కనకవస్త్రములిచ్చికడుభక్తిబలికె, ధరణీశురేంద్రమీదయచేతపుత్రి,
నరయంగగంటిమినవనిలోనింక, నలుడెందునిలిచియున్నాడొకోకాని, తెలి

దమయంతి నలునియొద్దికి విప్రనిబంపుట.

యది. కనేతెరగుననయిన, గొనకొనివెరికిదోడ్కొనిరంపటంచు, ననవినిదమ
యంతియతనికిట్లనియె, ధరణీనిజరయయోధ్యాపట్టణమున, నరయంగరు
తుపణుడనురాజుచెంత, నావిభుండాతికనున్నాడామహాత్ము, భావించిగు
తికంపవశముగాదెవరి, కందుకునొకయుపాయముదెలుపుదాన, పొందుగా

మీరలావురమునకరిగి, యాబుతుపణుకనియాస్తానమునకు, చేరియిట్లనిదూరి చెప్పుడానలుదు, సత్యవతుండుభూచక్రేశ్వరుండు, సత్యంతధామికుడైన భూవిభుడు, నిత్యదానవినోది నిఖలాదకవేది, యత్యుత్తముండు దయావరమూతిక, యట్టిమహామహుం డడవిలోతరుణి, కట్టినవస్త్రంబు కడువేగజించి, కొనినిద్రభోవగాఘోరదుఃఖముల, లునిచిపోదగు నెయ్యాయువిదనటంచు, పలుకుడామాటకు ప్రతిమాటమీద, పలికిననాతనిభావంబుజూచి, చనుదెంచు నేనొక్కచందంబుమీద, వెనుకజెప్పెదగాక వేంచేయుడనుచు, పలికినసప్పుడాబ్రాహ్మణుండాత్మ, దలచినగతినయోధ్యాపురికరిగి, సరగునరుతు పణుసభగాంచియొక్క, తెరగునవాసుదేవుడిట్లనియె, క్షీతినాధసలరాజుచే వసువేపుండనువిప్రు డయోధ్యకరుగుట.

సినజేత, విహితంబుగానొప్పువిభవంబుచేత. తనమేను తెలియక దాయతోజూడ, మనురక్తితోనాడి యన్నియునోడి, యడవిచనియటునొక్కచోట. పడతినిద్రింపంగపైనున్నకోక, సగముచించుకొనియచ్చటికేగినాడొ, పగవానిగతినెడబాయరాదనకఘోరకానలలోనకులకాంతవిడిచి, పారిపోయ్యేదేటిపారుపంబిలను, తరలాక్షితనకేమితప్పుగావించె, నరుదుగకభూములనునిలచిపోవుటకు, నలుడిట్టిపాపంబునను బూనుననుచు, తొలుతనెరింగిన తొయ్యలినియ్య, దలచునేమాభీమధరణీశ్వరుండు, వలనెప్పతనవంటివాడివిధంబు, జేసిననిక నేమిసేయంగవచ్చు, వాసవాదులనెల్లవలదంచుతన్ను, కోరిపెండ్లాడెనకువలయుగఁధి, నీరీతిచేయంగనిదికార్యమగునె, విడిచిపోదలచినవెలదిదోడ్కొనుచు, తడయక నాలేమతల్లియిచ్చేది, పోవలెగాకనీపొల్కిగావించి, పోవచ్చునేయల్పబుద్ధిచింతించి, పెనిమిటికుమించుప్రియురాలితప్పు, లనపరాధినివీడనగునేరాసుతను, దైవయత్నంబునదమయంతిజేవి, వావిరితమతల్లివారియిచ్చేర్చే, వెలదినియడవిలోవిడిచితి ననుచు, తలచకనున్నాడుతపసిచందమున, కటకటామదిరాయిగా జేసికొనుచు, నెటనున్నవాడకోయెరుగంగనేల, మనవిలోగలిగినయట్టిదేశంబు, నవలీలగాగమెరసివచ్చితిమి, ఖలుడైనకామినికానలోవిడిచి, తలగునేకూర్కినతరుణినిబాసి, తెలియకనున్నాడుధీరత్వమునను, యెలనాగదినమొక్కయేడుగాదన్ను, దలచివతింపుచుతలచుచున్నదియు, తలితలద్రులాయంతి తాపంబుజూచి, ఘోరదుఃఖంబునగుందుచున్నారు, కారుణ్యజలనిధిగాంభీర్యకలితు, జరీతినున్నాడొయనితమలో

ననడలుచునుండ, వినిరుతుపణుండు వీక్షించివలికె, ధారుణీసురులారతడ
యకనిట్లు, దూరంగతగదు నిదోఁషుడానలుడు, క్షీతిలోన తాముజేసినపా
తకంబు, వెతలబెట్టగబోదువిష్ణువునయిన, నూరకమీరేలనూరూరుదిరిగి, ఈ
రీతివెదుకంగనే లమికనుచు, కరమొప్పనలునిభాగ్యంబుజేసి, తరళాక్షితమత
ల్లిదండ్రులజేరె, నదియొక్కటేచాలు నాతనికేమి, విడితుడైయెందైనవిహ
రించియటకు, జనుదెంచుగాకయేచందమునయినచనుడుమీరనినయాచంద
మంతయును, వినిబాహుకుడునవ్వి విప్రులకనియె, పనివడితనకింత పనిలేని
యట్లు, తనుమోదనియ్యక తానొక్కమాట, ననుమానబుద్ధితో నప్పుడిట్లని
యె, నలునిగుణంబులునలినాయతాక్షి, తెలిసియు తెలియని తెరగుననిట్లు, జ
ననాథచంద్రులసభలకుమిమ్ము, పనిచిదూరించెనుపాటియేతనకు, వతివిల్లనేర
మిప్రాప్తించియున్న, సతితనయాత్మలోపైరించెనేని, యిహపరసౌఖ్యంబులిం
తికిగలుగు, మహిమీదననిమహామానీంద్రులెల్ల, నిట్టిధర్మముడించి యింతి
యాత్మేశు, రట్టుసేయింతురా రాజులయొద్ద, ననియప్పుడామాటలాడినవాని
కనుగొనినవ్యచు కడువేగమరలి, రమణ విదర్భపురంబునకరిగి, దమయంతి

విప్రులుమరలి విదర్భపురంబున కేతెంచుట.

గనుగొనితగనిట్టులనిరి, వినవమ్మధరనెల్ల వెదకుచుమరలి, చనుదెంచియుతుప
ణుసభగాంచియపుడు, దొరసీసీనాథునిదూరనచ్చటను, కరకునల్లనిరూపు
మనమైనవాడు, కడుభయంకరమైనకన్నులవాడు, తడయకగొప్పదంతంబుల
వాడు, సరసతముదురుమీసంబులవాడు, చిరుతవస్త్రములచేతచెలువైనవా
డు, వెడుదయాశిరమునవెలుగొంగువాడు, బడలుచుమెత్తనివలుకులవాడు
మముజూచిజూచియామానవేశ్వరుని, క్రమమెరుంగకధరాకాంతులసభల, నీ
రీతిదూరంగనిదియుక్తమగునె. యారాజవదనఘోరాటవిలోన, నడలుచుండ
గనాతడదిచూడలేక, విడిచిపోయినమీరువెట్రినేయుదురె, పతివల్లనేరమి
ప్రాప్తించినపుడు. సతితనయాత్మలోపైరించెనేని, యిహపరసౌఖ్యంబులింతికి
లుగు, మహిమీదనని మహామానీంద్రులెల్ల, నిట్టిధర్మముడించి యింతి
యాత్మేశు, రట్టుసేయింతురేరాజులయొద్ద, ననిపల్కిమరిమాటలాడకనుం
డె, వినివచ్చిమది యెవ్విధమొకోయనిన, నతడేనలోర్వీశుడనియింతి యెరి
గి, హితబుద్ధితనతండ్రికిట్లనిపలికె, నతడేప్రాణేశుడందుకెంతయిన, మతిలోన
నాకనుమానంబులేదు, రమణితోనాతసిరప్పించునొక్క, క్రమమేమెరుంగించె

దమయంతిచంద్రితోతనకురె డవస్వయంవరముని నలునికి జెప్పుమనుట.
 డగేలిసేయకుగి, సరసయావంబునవిభుడిందురాడు, సరసతనలునిభూచంద్రరీ
 తియును, యరసియెక్కడగానకాత్మజకిపుడు. వరుసరెండవస్వయంవరముని
 నీవు, ధారుణిలోనయోధ్యాపురీశునకు, నారూఢిగాజెప్పనతనితోగూడ, చ
 నుదెంచునాధుడేచందముననయిన, నపుడుయిదికార్యమవుననిమెచ్చి, వరుస
 తోతనమంత్రివరులకుజెప్పియరుదుగావారలయనుమతివడసి, వసుదేవురప్పిం
 చివసుధీశుడనియె, విడువకయోధ్యకువేంచేసిమీరూ, పలుదెరంగులగాంచిప
 రికించిచూచి, నలమహీపాలునినయముగావెదుక, బుత్తెంచియెక్కడపొడగా
 నలేక, తత్తనూభవయైన దమయంతికిపుడు, వరుసరెండవ స్వయంవరముని
 భీమ, సరపతిచాటించినాడనిచెప్పి, చనుదెంచికదలుడిక్షణమునననిన, వినిబ్రా
 హ్మణోత్తముల్వేగబోయి, పరగంగ నాబుతుపణుకనిగాంచి, సరగనిట్లు
 నిరియోజగధీశవినుమా, నలమహీశ్వరునినానాదేశములను, తెలియంగవెద

దమయంతి రెండవ స్వయంవరము.

కియేదెసగానలేక, గురువులయనుమతిగూమినందనకు, వరుసరెండవస్వ
 యంవరముగావించె, భూమిశమాభీమభూపాలకుండు, ధీమంతులగుసర్వజ్ఞ
 శాధిపతుల, సారదిబిల్వంగభూసురలనుజంపె, మెరసియీకార్యంబుమీకెరు
 గింప, వచ్చితిమిస్వయంవరమునకిప్పు, డచ్చుగావేంచేయుడనిచెప్పువారు, త
 రలివేవేగవిదర్భపురం, పరతెంచిరంతనాబ్రాహ్మాలమాట, వినివేగరుతుపణుక
 విభుబాహుకుని, గనిప్రీతిజూచి ఈకార్యమంతయును, తెలియంగ వింటివె
 తెరగొప్పనిదియు, తెలియంగవలయునాదెసకేగిమనము, యరదంబునకుమం
 చియశ్వరత్నముల, తెరగొప్పసవరించి తెమ్ముపొమ్మనినసరగ బాహుకుడశ్వ
 శాలకునరిగి, సరిలేనిమేటియశ్వంబులనరయ. సరిమురిపొష్టేయు డయ్యెడ
 నుండి, యురుతరయుక్తిబాహునకునిట్లనియె. నిదియేమిబాహుకయీవుము
 న్నశ్వ. హృదయమెరింగినీవేలనేపరుప, ననవుడుబాహుకుండతనికిట్లనియె
 వినవెగాయొకవంతవిశ్వంబులోన, నలరాజుపైభీమనరనాయకుండు, కలవి
 లేనివికొన్నికారులువలికి, విపినభూములపుత్రివిడువంగదగునె, కుపితాత్ము
 డనితిట్టికోపించివాని, నిలలోనవెదకంగనేలనటంచు, తలచియాత్మజయైనద
 మయంతికిపుడు, వరుసరెండవస్వయంవరముగావించె, బారిపారిరాజులుబోవు
 చున్నారు, మనరాజుబోవంగమదివొనదలచి, భునరధంబున తురంగంబుల

బాహుకుండను నామంబు వహించియుండెడు నటునితో

పౌష్ట్యమును తాను నలమహారాజుబుటనని చెప్పట.

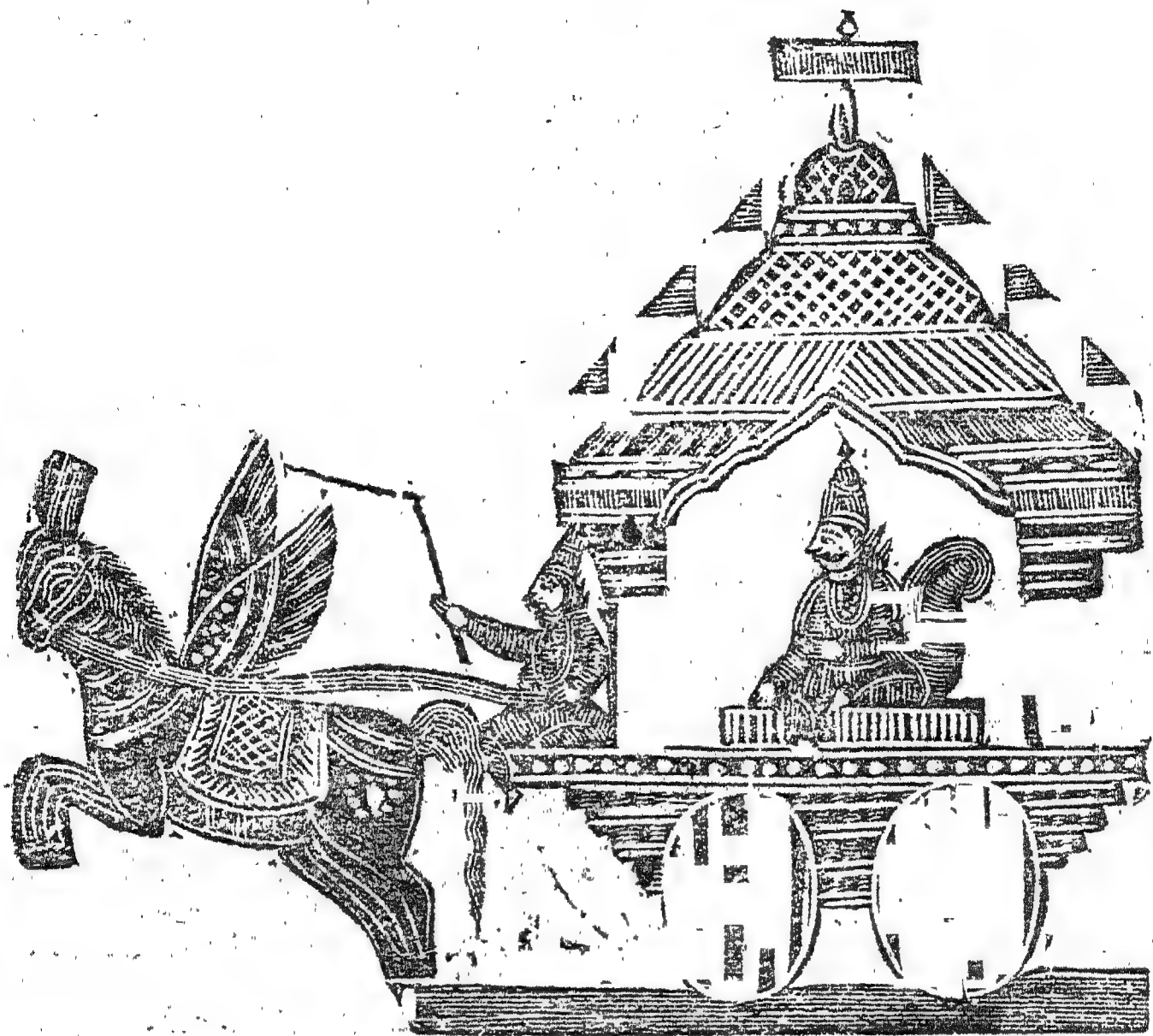
నేర్పరచి- సవరింపుచున్న నునవరింతుననిన- వివశుడై యాతడు వెడదకన్నీరు
దొరుగనా బాహుకునితో నిట్టులనియె- నరలోకనుతుడై ననలమహీశ్వరున-
కక్కటావిట్టిమహాపవాదంబు-తక్కకవచ్చెనిద్దగణిలోనిండు- కేమిసేయగవ
చ్చునెవ్వఁకెన- నామహీన్యపతియెందరిగెనోకాక- నతనినమ్మినవారికక్క
టాయెట్టి- వెతలనొందగజేసివిధిమాయకాదు- విశుముజెప్పెదనాదువృత్తా
న్తమెల్ల- నెనయంగనలుడునన్నే లినస్వామి- క్షితితలాధిపులెల్ల సేవింపతనరు
నతనికిసారధినై యున్నవాడ-నతడుజూదంబాడునట్టికాటమున-నతనిబిడ్డలను
భీమావనీశ్వరుని-కడనిల్పిభూపతిగానంగలేక- కడుదుఃఖపడుచునేనిక్కడను
న్నవాడ- ననవుండుయామాటకాత్మలోవగచి- వెనుకొనికలియిట్లువేధింప
నతడు-భంగమున జేసిడిమాటలేమిటికి-ననుచుపౌష్ట్యమునినప్పుడూరార్చి
యనిలవేగముగల్గినట్టిగుఱ్ఱముల-కొనివచ్చియాదిత్యకొటితేజంబు- గలయు
రదంబునగ్రక్కునగట్టి-పాలుపుమీరినతెక్కిములునవరించి- సకలాయుధం
బులనరసతనిల్పి- యకలంకమహిమనిట్లాయత్తపరచి- ధరణీశునకు తెల్పుత
ద్దయుమెచ్చి- యరుదెంచియప్పుడాయరదంబుబూచి- చతురంగబలములసం
ఖ్యలుగొలువ- ననివేడ్కరథమెక్కియా బాహుకుండు- రథంబునడిపింపనరు

బాహుకుండురథంబునకు బదుగుగుట్టంబులంగట్టి తోలుట.

గుచునడుమ-రథమెక్కినంతయునటపోకనిలిచె- నదిచూచిబాహుకునదలిం
చినృపతి- యిదియేమిబాహుకయాయశ్వహృదయ- మడరంగనెరుగుదునని
చెప్పియిట్టి-బదుగుగుట్టములనేర్పరిచికట్టితివి- నడుచునేతతయోజనంబులదే
శ-మెడముభీమునిపురికిపురంబునకు-ననవుండుభూనాథయశ్వరత్నంబు- నని
లవేగంబుననరిగెడుచూడు- మినుడస్తలిఖిగిరినేగకమున్నె- మనమునవిదర్భ
కుమరిపోదమనుచు-తరిమినారథమునుభూతలమెల్లవడక- నరిగెఘోరాటవి
నయదూరన్బ-నీభంగినారథంబేగడిచోట- నాభూమిపాలుకుడునాత్రోవని

ఋతుపర్ణుని యుత్తరీయంబు నేలంబడుట.

ధి-కములమీదబడుటయునిట్లనేవిభుడు - నిలుపు బాహుక తేరునిమిషమాత్రం
బు-నవనిపైయుత్తరీయముజారిపడియె-తివిరిసీవదియెత్తితెచ్చిఇమ్మనిన- నవ్వి
బాహుకుడుభూనాథునిజూచి-ఎవ్విధిచేలమేనెల్లెత్తియిత్తు-నురువేగమునను

కయోజనదూరమరిగితిము త్తరీయముచిక్కు పెట్టులనిపల్కుచునురధమని
 లవేగమునతనుదానమెచ్చుచుతరుముచునుండెనరసిభూపతివానినాత్మలో
 మెచ్చి యదిరిబాహుక ఇదియనుచునిట్లనియె । విశ్వంబులోపలవెలుగొందు
 నట్టి అశ్వలక్షణములకధిపతినీవు । నిక్కంబునామాటనీవంటివాని నెక్కడ
 కనివినియెరుగమన్నడును । కరమధికతోతురగంబులరధము । నెరిగియీమ
 ర్మంబునెరుగలేనైతి నరుదైననాకునీయశ్వలక్షణము । నెరిగింతునీకొకపె
 రుగింతుచూడు । మల్లదేనుందరనతిరమ్యమైన । పల్లవంబులచేతప్రబలిన
 యొక్క తాడిమానున్నదిదానిలోరెండు । కూడియున్నవిపెద్దకొమ్మలందొ
 క్క । కొమ్మకునూరేసికొమ్మలుగలవు । కొమ్మకునూరేశిగుత్తులురెండు । వె
 లుగుచున్నవినానివేళ్ళయిదునూరు । లలరుచున్నవిదానియమలపత్రములు ।
 వెలువుగలదైనవెలుగుచున్నవియు । ఫలములుకొమ్మకుపదిపేలుగలుగు । నది
 జూచినమ్మునేనవనీరుహములహృదయంబెరుంగుదునీవిద్యనీకు । వినుపింతు
 నాకునీవిద్యయొసంగు । మనవుండువెరగండియా బాహుకుండు । నరదంబుడ్డిగ్గి
 చయ్యనతాడిమాకు । నరయంగనలవిభుండచటికివనియె । దనయరధంబు బు
 తుపణుడటదోలుకొనుచు । నరుగుచునుండెనలావనీనాథు । డాతాటిచెం

తకునతి వేగమరిగి భూతలాధీశుడప్పుడు చెప్పినట్టు లుండంగనంతయునొనరం
గజూచినిండు వేడుకలతోడనిలుచున్ననాత ధరణీతలేశునియలనాటిపాము
గరచినవిషమెల్లగలయంగబర్హి కడగియంతంతకుకమలింపనలుని యొడలు
లోపలనుండనోరువ లేక బాళుకుబాళుకువరక్తమునుగ్రక్కుకొనుచు నలరా

నలరాజునకు శనైశ్చరుండు ప్రత్యక్షుంబగుట.

జముందరనయముగానిలిచె కరములుముకుళించికనియిట్టులనియె । నరనా
ధచంద్రయోనలమానవేంద్ర యలనాడునన్నుగాదనిదమయంతి । వలనొ
ప్పవరియింపవచ్చునాయనుచు నెరుగంగకలిబట్టియింతకాతంబుకరికరిజేసితి
గర్వంబుతోడనీసత్యస పదనెమ్మిలోనాకు దానవుండప్పుడెవర్ణించిచెప్పె
నవనీతలేశ నేనదియునువినక । కువలయాక్షినినిన్ను ఘోరాటవులకు । నెడ
బాసిచొరరానియిడుములబరపికడుతప్పుజేసితికరుణింపునన్ను తరుణివతిప్ర
తాధర్మమింతైన । నెరుగకమినుబట్టియింతజేసితిని । ధరణీతలేశయాతప్పు
లుమరచికరుణింపవేనన్న కమలాప్తకులజ సరసతనీసత్యసంపదకపుడు వె
రచినన్నభయంబువేడుచున్నాడ । నలనీవుబుతుపర్ణనరనాథుచెంత । కల
గుచుగాలంబుగడుపుచుచుండెటెరిగియాదమయంతియీడువచ్చుటకు వరు
సరెండోస్వయంవరమనితెలిపి । నదియతప్పనుచునీయాత్మలోనిడకు । మది
తాక్షిగైకొనిమహితసంపదలువరుసతో నెప్పటివలెవచ్చునిన్ను । గరచినపా
ముచేగైకొన్నకోక । ధరియించినప్పుడేతనరునీరూపు । వరమిత్తునడుగుము
వసుధీశయనిన పుడమిరేడప్పుడుభువిసాగిమొక్కి । కడుభక్తిమీరనాకలి
కిట్టులనియె । కలిదేవసకలలోకములనీవంటి । బలవంతమైనదైవములేదుదె
లియ నదిగానలోకత్రయముననాపేరు విదితంబుగావించివిఖ్యాతిమించిచిరకీ
తి నొందంగజేసిననరసి । కరుణతోనీయువకారంబునకును గడిగియేప్రత్యు

నలునికి శనైశ్చరుండు వరంబిచ్చుట.

పకారంబుజేతు తడయకనిదియేను కలపులోపలను । మరువకదలతుసమ్మద
ముననొక్క । వరమిమ్ముదిసీకువకుసజెప్పెదను వినుడిధారుణిలోనలోర్వి
భుండనుచు । ననుదలంచినయట్టి నరులజేరకుమి । సంతతమెపుడునాచరిత
మెవ్వారు । వరుసజెప్పుదురట్టివారిజేరకుమి । వరభక్తిచేనివారిజేరకుమి
పరమాధమునప్రవాసినజే కుమి మసలకెప్పటితాడిమానుననీవు । వరియిం
పుచుండుమీవరముదక్కగను । వరుసతోనింకొక్కవరమెల్లనిపుడు కరుణా

త్మసీపాదకమలంబులాసాయనపుడుభూనాథయాలాగెసేతు। ననిత్రాడిమా
నుపనాకలినిలిచె । మనుజే! యాత్రాడి మానులనెప్పుడు । దొనతంగ
నాకలి యుండుటజేసి । ధరణీసురుల్ జూచి తొలగిపోవుదురు । నరనాథు
డైనయానలునిమేనల్లి । చులకనై యుండుటకు వోద్యోబునొంది । కలికిమొ
క్కియనుజ్జగైకొనిమరలి । యరుతుపర్ణునియరదంబునెక్కి । యారసివచ్చిన
యాత్రాడిమాను । చందంబుజెప్పియాజననాధుచేత । నందండతమహృద
యబునెరింగి । యరుచారతనయశ్వపురిహృదయంబునతని । కెరిగించినరథ

జలుడు విదర్భపురంబు జేరుట.

మాయతముగానడిపిపరువడినాతిదర్భపురంబుచెంత కేగంగ । నంతనారథధ్వ
నినిదమయంతివినుచుమోదంబునజెంది । క్రమమునవశేమఖచితమైనట్టి ఘన
మైనసౌధంబుగక్కుననెక్కి । యనుపమగతిపచ్చనరదంబుజూచి । యిట్టివే
గంబునయీతేరునడప । గట్టిగానలమహీకాంతుడుగాక । నితరులచేతగానేనే
ర్పులనుచు । మతిలోనదలచిప్రేమంబులనున్న । మునులానతిచ్చినమూడుసం
వత్సరము । అనుపమగతినేటికినిపూర్ణమయ్యె । తలితడికడకుచయ్యవనేగు
దెంచి । పనిబూనియాబుతుపర్ణునితేరు । గడవగానూతుడైగాడ్పువేగము
నావడిగనీయిల్లుడువచ్చుచున్నాడుభోరుననెదురునాబోయిసీవపుడు । వార
కదోడ్కొనివచ్చినారలకువిడిదిజూపుచుటన్నవిభీమనృపతినడయక ననపు

డమాత్యగణంబుతోడ, నెదుర్కొనవారల నెలమిదోడ్కొనుచు, విదితమైయొప్పి
నవిడిదిబూపుటయు, ఋతుపలుకడప్పుడారూఢమోదమున, వితతసంపదనో
ప్పుడిదినిడిగ్గి, భీముడంతటవచ్చి ప్రియతనూజాత్మ, కామాటలెరిగిపనతి
వమోదించి, తనచెలికత్తెనతప్పకజూచి, చనిమీరురుతుపలుకసారథిగాంచి,

దమయంతినలునియొద్దకు తనచెలికత్తెను బంపుట.

నలినాక్షులారనానాయకుండతడ, నలుడుదుర్వేషంబునయమునుదాల్చి, చ
నుదెంచెనిటకు నెచ్చటనున్నవాడో, పనిబూనియతనితప్పకమీరు వెదకె, కని
మాటలాడివేగమెరండటంచు, బనిచినజలజాక్షులఋతుపలుక, విడిదినిడిగి
యావెడరూపధరుని, పొడగానలేకనప్పుడెయింటివారి. గనుగొనియీధరా
కాంతునియరథ. మనురక్తిపంపెడియతనిరూపంబు, చూడవచ్చితిమియా
శూరుడెచ్చోట, నెక్కడనున్నాడో కనుపింపుడనిన, వాడదేవంటలువండు
చున్నాడు, చూడపొడనినయానుదతులువోయి, వెడరూపధరుగాంచినక

దమయంతిచెలికత్తెలు నలునితోసంభాషించుట.

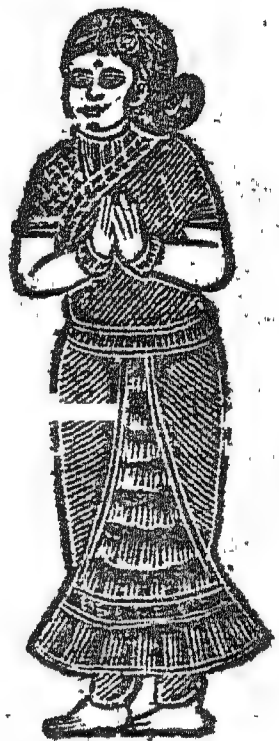
పకనవ్వి, తడయకవారలాతనికిట్టలనిరి, ఈయెడకేతెంచియెన్ని సంవత్సరము
లాయెనీనామమేమందురుమున్ను, నలుడవుగావెయినరసాధునొద్ద, నలను
హీనాధుకున్నాడంచుజెప్ప, వినిభీమభూపాలవిభుడుపుత్రకకు, పెనుపొంద
రెండవపెండ్లిగావెంటు, సనుచునూరకనయోధ్యాపురీశునకు, వినుశిశువెనల
మహీవిభుడువచ్చుటకు, నింతియేకానియేన్మపునకునైన, నింతయునినపింపడి
స్వయంవరము నిట్టివేషముదాల్చియీరాజహూళి, నెట్టనగొలువగానీకేన
య్య, యటువంటిరూపునీకేలాగుగలిగె, తటుకుననిన్నునాదమయంతివేగ,
తోడుకరమ్మనిదోడెంచమమ్ము, వేడుకనిప్పుడువేచేయరయ్యవిపినలోనీవు
విడిచినమొదలు, విపులదుఃఖంబునవేగుచున్నదియు చెలువెల్లదక్కినశిశువులి
దరును, కలగుచున్నాడుశోకంబుననివుడు, దమయంతిపడు ఘోరతాపమం
తయును, క్రమముతోజెప్పెదకరుణతోవినుము, కుడువకకట్టకఘోరదుఃఖ
ముల, బడుదునేనివేలపాదపద్మముల, తలపుచుతనలోనతల్లడింపుచును, యె
లమిదీరాకకు నెదురుచూచుచును, నున్నదిమీమామనోక్కనాడైన, నన్నం
బురుచిమీదనారగింపండు, కొలువుననుండకగుందుచున్నాడు, తలవులలోప
లనీవుదమయంతినింటి, దలచకబిడ్డలదలచకబట్టి, బలువయినవిరసరూపమున
నున్నావు, రయమునమదిసీపురాయిజేసికొని, దయలేకనిట్లుండదగునయ్యనీ

కు, పడతికిరెండవపరిణయంబనుచు, నడరభీముడుజెప్పెననితలంచకుమి, నీ
 వురావలెనంచునెలమినిరాజు, యావిధజెప్పించెనింతయకాని, కుతలేశసీమీద
 కోపంబుకాదు, హితవౌందమావెంటనిపుడురమ్మనిన, వినిధరాకాంతుడువె
 లదులకపుడు, గనినవ్వితెలియనిగనినిట్లుబలికె. పోపొండుమరియేటిబుద్ధులు
 మీకు, ప్రాపించెననుజూచిభ్రమమొందినారొ, నలుడునలుండనినయనుగా
 నన్ను, పలికెదనిట్టికూపంబుననలుడు, యుండునేయిట్లాడయిచితంబుగాదు
 పొంజింకనిందుండపోలదుమీకు, నలుడేడనేనేడనాతినన్నెల, పిలువనంపెను
 నాదుపేరుబాహుకుడు, నాయెడవెరతునేవంటలవాడ, నైయుండురుతుప
 ణుకనడుగుటమీకు, నలుడునేడనుచుమీలి నాక్షిదొరలనెలమితోపిలిపించె
 నికనేటినలుడు, వానిదలంపగావలడింకనిపుడు, నానవేకతడేలనగరికివచ్చు
 విపినంబులోపలవిడిచినవిభుని, నిపుడేలదలచునీయిందీవరాక్షి, యారాజ
 వతేకనంబెల్లమీయింతి, యరసిరమ్మన్ననటబోకమీకు, వలనొప్పనిటకేలవ
 చ్చితినిపుడు, బలవంతుడగురుతుపణుకవరించి, సంతోషముననుమీచందన
 గంధి, యెంతయుమదినిసుఖించుచుగాక, నీరీతినగడుసేయింపంగదగునె, యో
 రాజముఖులారయూరకనేని, బలికితినీతప్పుపట్టకుడింక. నలుడునేగానమీనా
 తిదగ్గిరకి, నరుగుడుమీరన్ననతివనిట్లనిరి, మరుగుగానిటువంటిమాటలుపల్క
 తలతురాయిటువంటితప్పులుగలవు, సొలవకబిడ్డలచూడంగవలదె, నలుడు
 గాదంచుమానకమీరలిట్లు, బలుకంగదగునయ్యపాధివనాథ, ఋతుపణు
 కడమారురూపంబుతోడ, నతివేడ్కసారధిపయినీవుకొల్చి, యున్నావటంచు
 మాయువిదతోమురులు, పన్నుగామున్నునేర్పడజెప్పిరండు, తొయ్యలితన
 తండ్రితోజెప్పనతడ, చయ్యనమీరలిచ్చటివచ్చుటకు, దమయంతివలదన్న
 దానదివినక, ప్రముదితమతిని నెపముగల్పించి, యీరుతుపణుకనినిటకుర
 ప్పించె, భారుణేశ్వరనీకుతప్పయ్యెనదియు, నిరవైందదమయంతిహృదయంబు
 నీవు. నెరిగియునిటువంటినెడమాటలాడ, వలదంచుచెప్పియవ్వనితలందరు
 ను, కలకంఠిదమయంతికడకేగుదెంచి, యతడుచెప్పినయట్టియాచందమెల్ల,
 నతివేడ్కతోజెప్పనాదమయంతి, యతడెనలుండనియాత్మలోనెడిగి, మతితో
 నసంతోషమగ్నమైయొవ్వు, డతివలబూచిమీరచ్చటకేగి, యతడువండిన
 యట్టివన్నంబుకూర, లొకఇంతనగయికొనియొయ్యెనరండు, అకలంకమతితో
 డననిచెప్పినంపె, వారలుచనుదొంచినంటలవాని, బోరునబూచియొపుణ్యా

త్మయివుడు, వారకమరిసివువండినయట్టి, గూరకూడొకయింతగొనిరమ్మటం
చు, దమయంతిమముబంచెదయసేయుమింక, విమలాత్మసీమది వేసారగూ

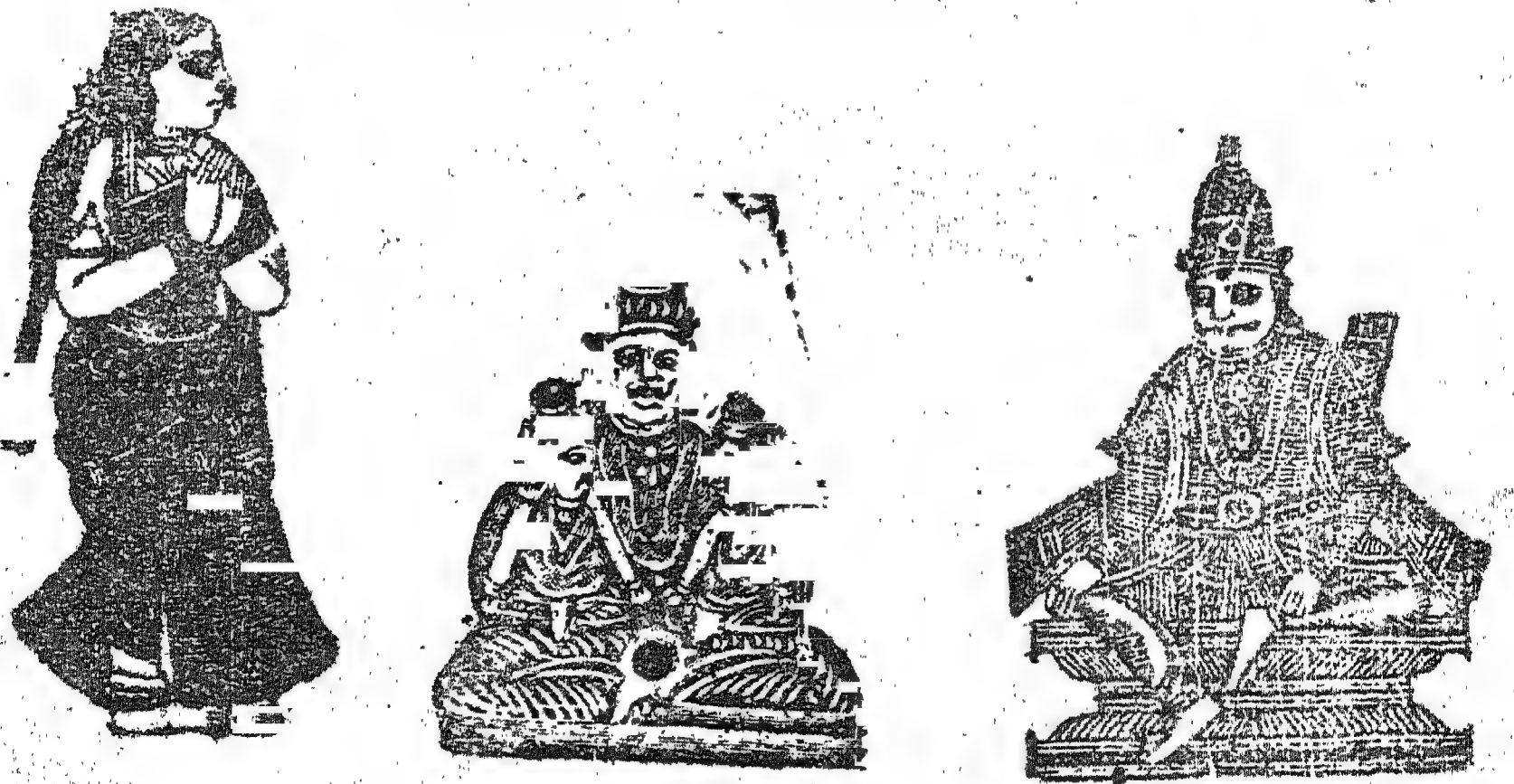
నలుడు తానువంటలొనర్చిన పదార్థంబుల

దమయంతియొద్దకు బంపుట.

డ, దనరంగనలుడ కాదన్న నునిన్ను, విడువమీ వేళ నేవెరపుననై న, గట్టిగానిను
బట్టికడగిమాయొంటి. కిట్టెగొనిపోయెద మిదికల్లగాదు, పడతులీగతిన్ను బ
ల్కిరటంచు, పుడమినాయకచిత్తముననుంచవలదు, పరగనీకునుమాకు బా
వవుగాన, సరసమాడినముందటధీరననుడువుచిరునవ్వునవ్విమచ్చికపైడిగిన్నె
పరమాన్నమిడిముచిపసగలకూర, పెట్టివారల నెల్ల బెదరించితరుమ, నెట్టనజ
నుదెంచిసీరజాసనులు, పరమాన్న శాకముల్ భయముకొనంగనిరువురబిడ్డల
నీకింతయొసగి, పారిపారి తానంతభుజియించిమెచ్చి, తరుణులకొకయింతగబం
చిపెట్టి, పరగనీగతిరుచిపాకంబుసేయ, తరుణులకయినను తరముగాడిట్లు, లె
క్కడ నేచెనోయిటువంటివంట, లక్కజంబుగనుండెననితలేశు, డక్కటా
యిటులసేయంగదాకలిగి, తక్కకమేమేమిలప్పుచేసేతిమొ, యనిపల్కియిం
తులనపుడువీక్షించి, పెనుపొందనికమీరుబిడ్డలనతని, కడకుతోడుకపొండు
గొక్కునననిన, పడతులాసతితనూభవనుతతనూజ, నిరువురనాలేనినెడకు

గొనిపోవ, పరువడిబిడ్డలభావించిచూచి, జననాధుడాత్మలోచాలమితింప,
యెనమంగబిడ్డలనెత్తిలాలించి, యక్కునగదియించి యాజ్ఞలల్లనిమిరి, చె

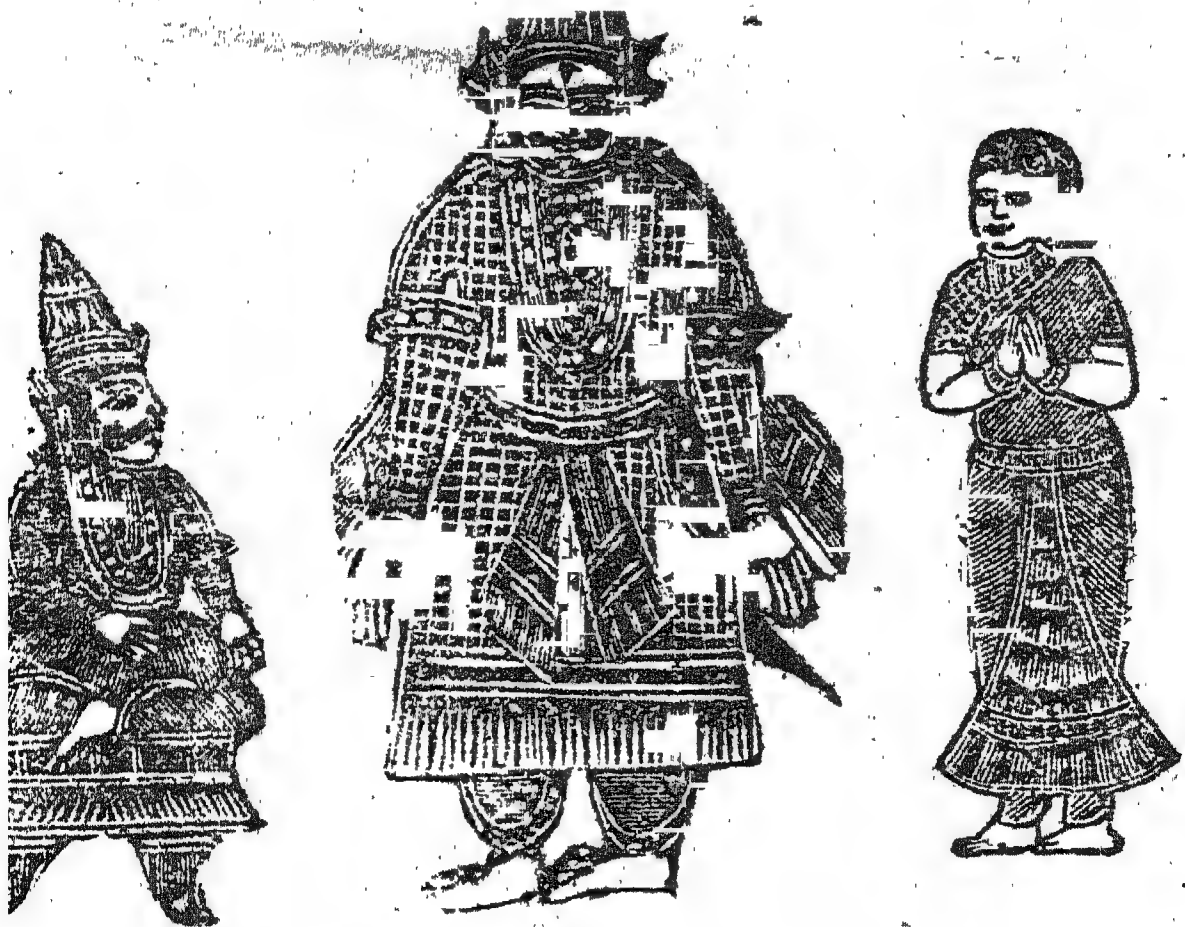

నలుదు తనబిడ్డల ముద్దులాడుట.

క్కిలి నొక్కి మచ్చికముద్దు బెట్టి తొడలపై నిడుకొని దుఃఖంపుచుండ - పడుతులి
ట్లనిరి యోపావనచరిత - యేమిటి కేడ్చెదవెంతలలోన - వేమారునలమహీవిభు
డనునేను! గాదంచుబిడ్డలగనుగొంటి నేను! యప్పుడాదరంబున నెత్తియలదం
దముదిని! శోకింపుచున్నావు సుముఖసమేము! ప్రాకటంబుగ మిమ్ము ప్రార్థించి
తెలియు! నడిగిననలుడచేనని చెప్పరాదే! తడయక యంతలోదాని చేతనిన్ను! న
లుడనియెరుగ మేనరనాథచంద్ర! జలువైనవిరసరూపముదాల్చి యుండి! నన
వుడువారిలో నాతడిట్లనియె! వనజాక్షులారయీ వడుపుననాకు! పెనుపొంద
లిద్దరుబిడ్డలుగలరు! మనుకొనియిటువచ్చి మూడుసంవత్సరము! లాయునాబి
డ్డలునతివనుజూచి! పోయివచ్చెదనన్ను పోకూడదిప్పు! డెలయునీబిడ్డలనిద్దర
దెలియు! గనుగొన్న యంతదుఃఖమువచ్చెనాకు! నీముద్దుబిడ్డలనెత్తుకమీరు!
తామసించక పొందుతల్లి దగ్గిరికి! ననినబిడ్డలగొంచునాయుండుముఖులు! చనిచ
నిదమయంతిసంగడినిల్చి! యతడుబిడ్డలజూచి యాత్మలోనప్పుడతిదుఃఖమొం
దినయలమటదెలున! వినితండ్రినచటికి వేగరప్పించి! యెనయంగదమయంతి
యిట్లనిపలికె! నావిభుచందమంతయుతలోదరులు! భావించియప్పుడెవర తెం
చినారు! ప్రియమొప్పునాతనిబిలుపించుమనిన! రయముననాభీమరాజేంద్రు
డొక్క! ధరణీసురునిబిల్చితగగారవించి! పరువడినారుతువణునికడకు! జని
నీపునీరథసారధీజూడ! ననురక్తిబుట్టిభీమావనిశ్వరుడు వెలయుని కెరిగించివెడ
రూపుధరుని! నలరంగదోడి తెమ్మనననివలికి! యతనియునుజ్ఞ నాతనియిచ్చటి
కి! నతివేగదోడి తెమ్మనినయావిప్ర! డరిగియానరపతికవ్వధంబెల్ల! వెదవొప్పు
తెలిపినవినిరుతువణక! డిదియేమిచింతయోయెరుగంగరాదు! పదపడిరెండ
వపరిణయంబనుచు. బిలిపించెనన్ను నిభీమభూపాలు! డెలమిభూపతులెవ్వరిం
దురారైరి! యనివల్కి జాహుకుడునపుడురప్పించి! పెనుబొందభీముండుపిలి
పించెనిన్ను! సరగునపోయియిచ్చటికార్యమెల్ల! నెరిగిరమ్మగభూసురేశుని
వెంట! జనియె భీమునిజూడ సంతృప్తుడగుచు - పనిబూని నివధభూపాల
శేఖరుడు! సరగుననాభీమజననాయకుండు. పరతెంచి యటనొక్కబంగా
రుపీట! పెట్టించియాతనిబిగికొగలించి! పట్టికూర్చుండుము పాథకవయనిన
వినినవ్విభీమభూపాలుజూచినలుడుఘనమైనదొరపులోకముననీనిప్పుడొకరా
జగొల్చినయాడిగంబెను! అకలంకమైనసింహాసనంబెక్కి! వసుధేశనియంత
వానికిగాక! పొసగునేనావంటిపుణ్యహీనునకు! నింపుతోమీరునన్నిప్పుడు

నిల్వినంపినపనియెల్ల నానతీయవలయు ననిపల్కుచుండగా నాదమయంతిచ
 యదెంచియాతనిచందంబుజూచి యరుదండికుడిహయనియేచ్చుచుండఁ ద
 యతలేశుడాదమయంతిజూచి యిందీవరాక్షసివేలయేడ్చెదవు! పొందుగాని
 భూపతినికు! భావింపరెండవపరిణయంబిపుడు! గావించినింతలోకశవళప
 డుచు! కలగంగ నేలభూకాంతులందరును! వలనొప్పనిచటికివచ్చుచున్నారాజ
 లజాక్షినిమదిసరిపోవునతని! యలరంగమనిపెండ్లియాడుదుగాక! నాడరణ్యం
 బుననలుడునిన్నొంటి! విడిచిననికునావిభునిపొందేలననినిష్ఠురోక్తులనాడినమా
 వినిభీముడాడనివీక్షించిపలికె! భూమీశ నేనెంతబుద్ధిహీనుడనె! యీమా
 టనుడువనిన్నిటకురప్పి! పవలసెనేనిట్టిదుర్వారకజల్కితిని! నలమహీనాయ
 కననుదయజూడు! మనివేడుచుండునయ్యవనీశుడనియె ననునలుండునిపల్కు
 న్నాయమానీకు! నెరుగవేనలుగీవిప్పుడుభ్రమసి! మరిపల్కిచున్నావేమావ
 వాధీశ! పోపొమ్ము! పెద్దలై బుద్ధులులేవనీవు! తియైననీలాభ్రవేణి! ననుపెండ్లి
 యాడనేనలిరేగిమున్ను! యెనయనీవేగతినిచ్చితివిట్లు! బలువై నవికృతయావ
 ముకలవాని! కలరంగనాకును నాదమయంతి! ననిబల్కిదమయంతి! నప్పుడుజూ
 చి! వనజాక్షి! ననునీవువరియించినావె! తనపతి నెరుగతరణియుగలదె! ననున
 లుండనిపల్కునగరెలోకముల! కనకాంగినలుడనేకాదనిపల్కు! వినిదమయం
 తియావిభుజేరవచ్చి! యతడుగట్టినయట్టియాకోకజూచి! మతినతడేతనమగడ
 నియెరిగి! పనువుచునలమహీపాలునిపాద! వనయావ! బులమీదవ్రాలియేడ్చు
 చును! రూపకందపకాయారూపంబునీకు! ప్రాప్తించెనే నేటిపాపమెట్టిదియె
 నీరూపవిభవంబునీవిలాసంబు! నీరాజతేజంబునీవతాపంబు! నీరాజ్యభోగం
 బునీమహత్వంబు! నీరకసికత్వంబునీరాజసంబు! నెక్కడబోయెనోయెక్కడనరి
 గె! నెక్కడదాచితియినకులాధీశ! యనియనిశోకింపనలమహీవిభుడు! తనదే
 విశోకమంతయుజూడలేక! నలుగెత్తిహయనియేడ్చెనేడ్చుటయు! తనకొనిద
 మయంతిననియుతండ్రి! దమనుండుదాడులందరునొక్కరీతి! భ్రమసినగతివి
 లాపమునొందనలుడు! తనశోకమందయాదమయంతిజూచి! వినుగతిమాయ
 నివిశదమయ్యెనిన్ను! వివినభూములలోనువిడిచిపోయినను! విపులాధిపతుల
 కువినరానిమాట! పలుకపచ్చునెయంతపనివచ్చియున్న! నిలలోనుయీమా
 టహీనంబుగాదెనాధుడుభూనాధనాధనా! చిత్తశుద్ధినీవెతున్గవేనేనునిన్ను కా
 దనుచు! పలికితినేననినాపంతంబువినుము! యెలమిభూనభములుయింద్రాది

సురలు! యనఘాత్ములగుమునుత్ హరిహరబ్రహ్మ! లినచంద్రులెరుగంగనీవు
మెచ్చంగ! ననలంబుజొచ్చెదననుచునలుండు! వినియట్లుకావింపు వెలదియట
న్న! దమయంతియాతల్లితండ్రులజూచి! క్రమమునననలంబుగావింపుడనిన!
వినిభీమభూపతి వేవేగమర్చి! జనులకాజ్ఞాపిషచయ్యనవారు! కనుగొనివా
రలక్కజమొందివగవ! ననలగుండమును నెయ్యమునగావింప! భగభగమండె
దుపావకశిఖలు! జగమెల్లగ వెలుగనాశ్చర్యుడై యుండె! నప్పుడుదమయంతి
యాత్మేశుకడకు! తప్పకవచ్చియాదహనునిగాంచి! దనపతిపాదపద్మములకు
మొక్కి! ఘనభక్తిమీరంగకరములు మొగిచి! జేరియగ్నికిబ్రదక్షిణముగా
వచ్చి! వారలకిదిబ్రమాణంబనిబలికి! యోపావకమహాత్మ యోదయాంబో
ధిశ్రీవతిసాక్షిగాజీవితేశునకు! తప్పివాక్కుననుచి త్తమునకర్మమున! నొప్ప
నిపని నేనూహించి తేనిప్రాకటంబుగవన్ను బట్టిదహింపు! లేకున్న నన్ను పాలిం
ప జేయంచు! చెలువయినకలహంసచెంగల్వకొలను! వలనెప్పచచ్చినవడువున
చిచ్చు! తొచ్చినదివినున్న సురలందిచూచి! యచ్చుగామరియప్పుడెలరులవా
న! లందందగురియి! పనప్పుడాయగ్ని! చందమంతయుమానిచల్లనై యుండె!

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము - పంచమభాగము.

వేగమోదించియారమావిభుడు! వేవేగపులుగులవిభునిపై నెక్కి! కరముల
 చక్రంబులుగాల్చి! యురముననిందిరనుంచిబంగారు! వన్నెనుప్పటిమీర
 నెన్నుదుట! తిన్నగాకస్తూరితిలకంబుదీర్చి! మకరకుండలములుమహిమ
 డాల్చి! అకలంకమణిమయంబగుకీరీటంబు! సవరించివన్నెభూషణములు
 యవిరళదివ్యమాల్యములుధరించి! ఇంద్రాదిదేవతలెల్ల మోదముల
 ధృస్తిపై న్యములుపార్శ్వములనేతేర! వసజాసనుండు కయివారంబుసేయ
 చంద్రులక్షులై యిరుపాశ్వకములను! రయగతినడరిబరాబరుల్ సేయ! న
 ముగాతుంబుతునారచాదులును! పంతగింపుచుమేటిపాటలుబాడ! వింత
 గావదివేలవెలదులుగొల్వ! సనకసనందనులసన్నుతిసేయ! సనురక్తితెరాధవ
 శాలపత్రములు! పనిబూనివెంటదిక్పతులుగ్రహించ! చనుదేరకింకరజనులుసే
 వింపకాకావ్యమలరంగసీగతివచ్చినిషధ! ధారుణితిక్కిపత్యక్షమైనిలిచెనిలిచి
 జగనుగొనినెమ్మనినలుడు! చెలగిచేతులుమోడ్చిశ్రీహరికినియో! జయపుండరీ
 కాక్షజయరమాపక్ష! జలదైత్యకులశిక్షజయభక్తరక్ష! జయకరుణాపాంగజ
 యమానిసంగ! జయసురవినుతాంగజయపాపభంగ! జయసకలాధారజయకీ
 తికహార! జయనిత్యశృంగారజయమహోద్ధార! ముసులందుసురులందుము
 క్కంటియందు! జనులందుసీరేడుజగములయందు! జగములయందు కానన
 ములయందు! నిగముబులందుపానీయములందు! కమలజానందుగరముల
 యందు! కమలమిత్రునియందుకమలారియందు, సర్వశాస్త్రములందుసర్వం
 బునందు, సర్వమయుండవై సంచరింపుదువు, గావుననీపాదకమలముల్నాకు
 నేదెంపగా దయజేసితివిపుడు, కతుకాత్మవాదు భాగ్యబునమీరు, చిరలీలన
 గుర్తరక్షింపంగదలచి, వేడుకలలరంగవేంచేసినారు, పోడిమినేమహాపుణ్య
 నైతి, కనులాక్షనాభాగ్యగరిమయెట్టిదియో, విమలతలంబెల్ల వెలయ ఫలి
 యుంచె, ననినన్నతులుసేదెబగావిష్టుమూతి! వినిసంతసించియావిభునకిట్లని
 రెట్టిసలకాజనినెమ్మనమునగానలేక, కలియంటిమిమ్మింతకష్టమొందించె, క
 రికిరిజేసెడుగర్వంబుచేత, సరవాధఘోరకాననభూమిలోన, పడతియునీవును
 బడలితిరకట, యడవులనై నగేహంబులనై న, నెటచరించెడివేళ నీమీదిభ
 క్తి, మరవదుదమయంతి మహిమచేనొప్పు, నట్టిగుణావతినట్టిసుశీల, నట్టిపు
 ణ్యంగననునక్కటానివు, మీచిచ్చుచొరుమనియట్లుబూపితివి, యీచంద్ర
 ముఖమన సెరగనియట్లుభూనాథమునునికుభుజగవల్లభుడుమానుగానిచ్చిన

మహితాంబరంబు, ధరియించినీరూపు రుణికిజూపు, కెరలినీపగతునిగెల్చి
రాజ్యంబు, సంపదగై కొనిజనులపాలింపు, మింపారనడుగునీ కేవరంబయిన, ని
చ్చటనలుండిచ్చటనుప్పొంగి, యచ్చుగా నెన్నుచుననియెశ్రీపతికి, పరమాత్మ
నీపాదపదంబులేను, యురుభక్తి సేవింపుచుందునీరాజ్య, గుఖములింతెచాలు
సుదతితోకూడ, నఖిలేశనినుగొల్చియమలవెంట, నేతెంచునీపరఁబిచ్చిరక్షిం
చు, మోతఁడి ఇందునిలనోపనీయాన, యనవుండుమోదించియావాసుదేవు, డి
నకుటాధిపునకునిట్లనిపలికె, జననాథ చంద్ర ఈజనలోకమెల్ల, ఘనతతోనిట
కొంతకాలంబునేలు, మటుమీదనీవు స్వగాఁదిభోగములు, తటుకునబొందె
దుతరుణితోగూడ, లక్షణాకారసిలావ్యమివుడు, వీక్షింపవలెనన్నవినినలుం
డవుడు, భుజగేంద్రుడిచ్చి పుట్టంబుగట్టి, నిజరూపుధరియిరచెనమ్మినలుండ
వుడు, దివినుండిఘోషించెదేవదుందుభులు, భువిమీదగురిసెనువువ్వలవాన,
క్షీరసాగరపుత్రిత్రింగారగాత్రి, సారంగనిభ వేణీసైకశ్రోణి, సకలజగన్మాత
సద్గుణరాపేత, శుకవాహమనితల్లిశుభకల్పవల్లి, యగునిందిరాదేవియాదమ
యంతి, నగుమోముతోడనున్ననగొగిలించి, తిలకించినీదుపాతిత్రత్యవహిమ
కలకంఠిసకలలోకంబులకును, నీవంటిగుణవతినఖిలలోకముల, నేవిధికనివిని
యెరుగమెన్నడును, పెక్కుకాలంబులుప్రియుడవునీవు, మక్కువ సకలసా
మ్రాజ్యవైభవముల, నక్షభవింపుచునుండు నటమీదమీకు, ఘనలీలస్వగఁ
భోగములుబ్రాపించు, ననియూరడించిననాదమయంతి, మనమునహర్షించె
మాధవుడంత, ధరణీతలేశునిదమయంతి నవుడు, కరుణతోదీవించుకమలతో
గూడ, పారశద్మజాది మహాత్ములుగొల్వ, దరమూడి పరమపదంబునకరిగె
సంతటనలుడ పూర్వకృతిబొంది, సంతసంబలరనచ్చటనున్నయట్టి, గురుగుణో
న్నతుకులగురువువసిష్టు, వరభక్తివలగొనివచ్చి కేల్కొగిచి, వేవేలతెరగులవి
మతులొనర్చి, నేపింపవలరివసిష్టుండిట్లనియె, జననాథనీసత్యసంపదకలిగి, ఘ
నతరంబగుటమాకాంతుడేతెంచి, ప్రత్యక్షమయ్యెనీభాగ్యమూలమున, సత్య
మేధర్మంబుసత్యమేజయము, సత్యమే పెన్నిధిసత్యంబుబలిమి, సత్యంబులుగ
లిగినచాలువెయ్యెండ్లు, నటుగాననీకీతియఖిలలోకముల, పటుతరంబుగనిం
డిప్రజలెనుమరియు, వసుధలోమావటివారికినెల్ల, వసుమతీనాయకవన్నె
దెచ్చితివి, ఇదియొక్కటేచాలునికమాటలేల, వెడలినవేడ్కతోపుష్కరా
ధిపుని, నవలీలగెల్చియాయవనియంతయును, ప్రవిమలగతితోడపాలింపుచు

నలచరిత్రము - ద్విపద కావ్యము - శంచమభాగము.

నప్పుడును పర్ణుడనుదెంచినలుని, తప్పకకనుగొని ధరసాగి మొక్కి
 లాధీశనిన్నెగుగంగలేక, మునుకొని నీచేత మొక్కులందితిని, నీమహా
 మవర్ణింపనావంటి, సామాన్యులగువారుజాలరుధాత్రి, నీదివ్యమహి
 మేనీరజోదరుని, పాదాబ్జములుచూచిప్రణతింపగలిగె, దనరనేనందునధ
 మ్మండనైతి, మనుజేశయాతప్పుమన్నించినన్ను, కరుణనీజంటుగాగాచికొమ్మ
 నరనాధుడై నయానలచక్రవర్తిక, వెరవొప్పయుతుపర్ణువీక్షించిపలికె, ధ
 కలిమాయదగిలిసీయొద్ద, నిలిచినమూడేండ్లు నెమ్మిసౌఖ్యములు, కలిగిన్ని
 చితి కరుణతోనన్ను, నీవుశ్రుణ్యకవు నీవుధన్యుడవు, కావుననినుగొ
 లిగెభాగ్యములు, వసుధీశ నీవందువచ్చుటజేసి, యసదృశకోటి నూ
 ప్రభాపటల, కలితుడౌహరిజూడకలిగెసత్కీర్తిక, వెలసెసామాన్యుండనే
 వినియుతుపర్ణుండువిభునకు మొక్కి, తనబలంబునుగొనితనపురి
 గె, దమయంతిసీకుమారునిదనయనూరార్చి, క్రమమునబొదలిసుఖంబుం
 మంత, నలమహీపాలుడున్నతభక్తిమాను, తెలిపినరిపునివధింపగాదలచి
 కలరురధంబులుఘనతురంగములు, దొతలుసామంతమంత్రులుభటుల్ గొలు
 వ, నాదిత్యసంకాశమగురధంబెక్కి, మోదంబుతోవాద్యములు పెక్కుమో
 య, తనదేవినటనుంచితనవసిష్టు, ననుగక్తిదీవివనతనితోగూడ, రయము
 ననివధపురంబునకొగి, నయమొప్పపుష్కరనాధుగాంచి, ధారుణీనాధుడు
 తప్పకబలికె, నారూఢిమున్నునేనాకలిదేవు, మాయచేనోడితిమహియెల్ల
 నీకు, నాయతంబుగనిప్పుడిట్టిజూదంబు, నాడుమునీవన్ననాతడిట్లనియె, నా
 డంగతగదిప్పుడాకలిదేవు, వసుమతిలేకనలాధిపయనిన, వినినవ్వి నలమహీ వి
 భుడిట్టులనియె, తడయక నీవుజూదంబాడవేని, విడువుమురాజ్యంబువేగమెయ
 వును, కాకున్ననాతోడకయ్య మొనర్చు, మాకలితటకికనరుదేరడనిన, నలు
 నితోదొడరియంతటజూదమాడి, కలితోడులేమిభాగ్యమునేలనోడి, నగరంబు
 నెడబాసినాతియుదాను, పొగలుచుపుష్కరభూపాలుడరిగె, నప్పుడుపౌష్టే
 యుడయ్యెడకప్పు, డొప్పుగాజనుదెంచియొగిగొల్చియుండె, నావసిష్టమునీం
 ద్రుడవుమభూసురుల, రావించిభీమభూరమణునికడకు, జనిమీరలిక్కడిచంద
 మంతయును, వినుపించిదమయంతివేవేగదెండు, చనుడందుబంపిన జగతీసు
 రేంద్రు, ననురక్తితోబోయియావిదర్భేశు, గనియదివిడుపింపకడుసంతసించి
 యనఘాత్మనీవుత్రి నంపించుమనిన, వినిభీమభూపతి వేవేగతనదు, తనయుని

తోగూడతగురథంబెక్కి, నిద్దంపురత్నాలగరిగల్గెను. పెద్దపల్లకిలోన
 బిడ్డలతోడ. దమయంతినిడుకొనితనవారుగొల్పి రమణతోనిషధపురంబున
 కరిగి. నలరాజచంద్రునినగరికిపోయె. నలరుచునంతలోనావసిష్టుడు. కర
 మొప్పపురముశృంగారింపబనిచి. యరయంగ నేబడియారు దేశముల. చా
 జలరప్పించి, రహిమీదనదుల. యాజలనిధిజలంబడిదెప్పించి, నలరాజ సేం
 హాసనంబునిలిపి, యెలమిమంత్రులు పురోహితులునుగొలువ. మంగళతా
 ర్యముల్ మద్దెళల్ మ్రోయశృంగారవత్తులైనచెలులుసేవింప. నరుదై నగత్తు
 సింహాసనంబునను. ధరణీశ్వరునిచెంతదమయంతిననిచి. హామాదికృత్యం
 బులొనరజేయించి శ్రీమించగానభిషేకంబుజేసి. కరమొప్పపట్ట బు గట్టిన
 యంత, చిరలీలరాజ్యంబుజేయుచునుండె, నావిదర్భేశునకానలరాజవారిని
 సాష్టాంగవందనముజేసి. మనమారదీవించిమన్ననవడసి. తనయునికూడివిద
 ర్భేశుడరిగె. నలుడంతతనగురునాధునిపాద, జలజంబునకు మ్రొక్కినన్నుతి
 జేయ కనుగొనిసంతోషకలికుడై యతడు. ఘనకృపారసమొల్కగానుదీవిం
 చి. వలనొప్పతనతపోవనములకరిగె, తలతుచునపుడుదేశాధినాయకుల. విన
 యంబుతో నలవిభునకుమ్రొక్కి. వినుతులుమరియు గావింప మోడిప
 బహురత్న భూషణాంబరము లొసంగి. మహానాథులెల్ల సంపదమున
 బొంది. పొందుగాతమతమపురవరంబులకు నందరుజనిరంత నారాజవిభుడు
 దమయంతిదానుమోదంబునమించి సుమబాణుకేళిసాంపుదీవింప నాచం
 ద్రధరసురేంద్రాదులుబొగడ! భూజగమెల్ల నేర్పున నేలుచుండె. సనియిట్లు
 బృహదశ్వడాధమజానకు పాలుపొందుమున్నుదావిన్నమాగళమునవరు
 సతోనలచక్రవర్తిచరిత్ర! సరసతగ్రంథవిస్తారంబుగాన! వినుతవాక్యంబుల
 వెలయంగ జెప్పిననువాధూలగోత్రాబ్ధిచంద్రుండు! చిరకీర్తిమంతుడాశ్రిత
 హితోదయుడు కరుణాపయోనిధికందాళదొడ్డ! యాచార్యునకు శిష్యుడైన
 ట్టివయిష్ణు! వాచారమూలినత్యదయాపరుండు! పాలుపుమీరినచక్ర పురి
 దొడ్డఘనుడు! వలనొప్పనతనికివరకూర్చితనయు! సకలంకమాననుం డతిన
 త్యధనుడు! సకలకవితృవాచావిశారధుడు! దనరనాతనికి విద్యాప్రదీపం
 డు! తనలోకసుతుడుసజ్జనలోకహితుడు! తిరువేంగళాచార్యధీరాగ్రగణ్య
 డరయ నేనాతనికినాత్మసంభవుడు! కమలమానసుడవిద్యావిశారదుడు! రమణ
 నేవరకవిరాఘవాహ్వయుడు! సరహరిఘటికాద్రినాధునిపేర! బరువడినేనాం

నలచర్చితము - ద్విపదకావ్యము - సంచమభాగము.

ధీభావతివెలయి నవనిలోకవిరాజుతై నట్టిసరస కవులసత్కృతనామకలు
గుటజేసి యలరారగనలాహ్వాయునిచరిత్ర తలచిచెప్పితినియు తరభాగమె
లచి వలనొప్పజదివినవ్రాసినవినిన । జనులకాయుర్భాగ్య సంతతుల్ గలిగి
ఘనులసందరిప్రఖ్యాతిగాంతు । నీచక్రవర్తినరేంద్రునిచారిత్ర । మాచం
ద్రితారార్కమైయొప్పుగాత ।

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము,

వం చ మ భా గ ము

స నూ త్ర ము.